

20 10

**INFORME
SOCIAL
DE MANRESA**

MANRESA
INCLUSIÓ
OBSERVATORI

20
10

**INFORME
SOCIAL
DE MANRESA**

INFORME SOCIAL DE MANRESA 2010

Imprès en paper ecològic

Edita

Ajuntament de Manresa
Programa Transversal d'Inclusió Social

Equip de treball

Daniel Duocastella i Muntada
Arantxa Pons i Echalecu
David Soldevila i Baselga

Disseny gràfic i impressió

Copisteria Sarrió, S.L.

Contacte i consultes

Programa Transversal d'Inclusió Social
Ajuntament de Manresa
Edifici Infants
Ctra. de Vic, 16, 2a planta
08241 Manresa

Correu electrònic: info@manresainclusio.cat
Web: www.manresainclusio.cat

PRESENTACIÓ

Aquest document que teniu a les mans és un informe que pretén explicar quina és la situació en la que es troben les persones que viuen a Manresa: què està passant al món, què està passant a casa nostra i com afecta a qui hi viu. Però no neix aïllat, sinó que respon a una actualització de l'Informe Social 2008. I això és important dir-ho perquè hem dut "la lupa" a aquells aspectes que hem detectat que han experimentat uns canvis més substancials.

El gran canvi és que la situació de crisi econòmica s'ha agreujat. Això afecta a empreses, administracions, infraestructures, serveis... Però cal que ens plantejem què està al servei de què. Aquesta situació econòmica afecta les persones, les famílies. És per aquest motiu que és important que existeixi un document com aquest, que agafa l'individu com a part central de la dada i és en funció d'aquest que analitza la realitat.

I què veiem? Que no hi ha feina. Ras i curt. El millor sistema per tal que les persones accedeixin als recursos que els permet viure (en alguns casos simplement sobreviure), el treball, no està garantit. I si no hi ha treball moltes altres coses resten sense garantia. Com a societat tenim la capacitat de realitzar accions solidàries que permeten que la bona voluntat d'uns sectors permetin que d'altres no ho passin tant malament. Però això no són garanties. Si a aquestes persones no els és possible realitzar aquesta solidaritat... què passarà amb els altres?

En aquests moments les dades no ens indiquen que una gran part de la població estigui al carrer sense menjar, sense protecció sanitària, sense accés a l'educació... Però si que ens alerta que hi ha persones que no poden disposar d'espais, recursos o realitzar activitats que afavorien una situació de benestar i prevenien de futurs riscos, especialment de cohesió social. I aquesta alerta no és gens banal. Cal escoltar-la atentament per evitar que ens haguem de lamentar de situacions futures no desitjables. I aquesta vegada no s'hi valdrà a dir que no ens ho esperàvem.

Què hem de fer? No és gens fàcil saber-ho ni aplicar-ho, especialment en aquest món on tot (especialment l'economia) és tant interdependent. I segurament aquesta resposta no és a les mans d'una sola persona, d'una sola empresa, d'un sol agent. Tenim una responsabilitat social que afecta a tota l'estructura: de dalt a baix, d'esquerra a dreta. I només hi ha un camí, la col·laboració, i només una fita, la justícia social.

Aquest informe no és el camí, aquest informe no és la fita, fins i tot no és el mapa. Aquest informe simplement vol ser la motivació. I hi ha tant poc a perdre i tant a guanyar.

Núria Sensat i Borràs

Regidora del Programa Transversal
d'Inclusió Social

Manresa, març de 2010

ÍNDEX

Introducció	3
1. Context de crisi econòmica	5
1.1. Evolució i situació de la crisi econòmica	7
1.2. Evolució i situació de la crisi econòmica a nivell local	9
2. Context sociodemogràfic	11
2.1. Estructura i moviment demogràfic	13
2.2. Estructura demogràfica dels barris de Manresa	17
2.3. Situació sociodemogràfica en temps de crisi i previsions demogràfiques	20
3. Renda i Ocupació	23
3.1. Context econòmic català	25
3.2. Dinamisme empresarial a Manresa i comarca	25
3.3. Context del mercat laboral a Manresa	26
3.4. Formació sociolaboral i detecció de necessitats laborals	30
3.5. Aproximació de la situació econòmica de les unitats de convivència	32
3.6. Dificultats dels col·lectius en risc	37
4. Habitatge	43
4.1. Context	45
4.2. Situació a Manresa	46
4.3. Dificultats dels col·lectius en risc	51
5. Salut	53
5.1. Context	55
5.2. Dificultats dels col·lectius en risc	56
6. Benestar social	63
6.1. Context	65
6.2. Situació a Manresa	66
7. Vulnerabilitat dels col·lectius	75
7.1. Context	77
7.2. Vulnerabilitat a les llars	77
7.3. Vulnerabilitat en les persones immigrades	79
7.4. Vulnerabilitat en la infància, l'adolescència i la joventut	81
7.5. Vulnerabilitat en la gent gran	83
7.6. Vulnerabilitat en les dones	84
7.7. Vulnerabilitat en les persones amb discapacitat	84
8. De l'Informe Social al Pla d'Inclusió Social	87
9. Fets-problema	91
Esquema-Resum	99
Referències documentals i bibliogràfiques	100

INTRODUCCIÓ

Conèixer i analitzar la realitat social sobre la que s'està intervenint és una necessitat que qualsevol agent que pretengui transformar-la s'ha de proposar. És per aquest motiu que la regidoria del Programa Transversal d'Inclusió Social va iniciar la seva tasca amb la creació l'Observatori Social de Manresa. L'objectiu d'aquest observatori social és la de poder obtenir una fotografia de la ciutat de forma periòdica, veure'n l'evolució i facilitar aquest coneixement per millorar i projectar les polítiques socials més adequades. L'Observatori Social de Manresa té en compte que la realitat és complexa, polièdrica i subjectiva i que, per tant, cal aproximar-s'hi des de diferents perspectives i metodologies i és per aquest motiu que emprà diversos instruments.

Una de les eines de l'Observatori Social ha estat la confecció d'un quadre d'indicadors per mitjà d'un procés participatiu i de consens. Aquest quadre permet fer un seguiment de l'evolució de la realitat social a partir de les dades quantitatives. Així mateix, aquest observatori es nodreix d'altres instruments com ara el recull d'informes, documentació, diagnòstic, etc. referents als àmbits de la inclusió social i la realització i anàlisi de grups de discussió i d'entrevistes grupals i individuals. L'observatori social el podeu consultar a <http://www.manresainclusio.cat/observatori>

A partir de la combinació de les diverses eines d'informació, la voluntat de perfilar les problemàtiques socials més rellevants i dirigir l'acció en relació a allò social va donar lloc a l'Informe Social 2008. Aquest document es basava en l'anàlisi de set àmbits (renda i ocupació, educació i formació, salut, benestar social, habitatge, família i xarxa social, habitatge, cohesió territorial i mobilitat i ciutadania i participació) i en cadascun d'ells presentàvem les dificultats d'accés de diversos col·lectius en risc (persones immigrades, dones, joventut i adolescència, gent gran, persones discapacitades i salut mental i addicions).

Aquest primer informe social es va dur a terme a finals de 2008 (es presentà en unes jornades el mes d'octubre) i ja constata que la crisi econòmica era una realitat prou tangible com perquè es traduís en aspectes força quotidians de la nostra ciutat. Per aquest fet, al llarg del primer semestre de 2009 es va elaborar un butlletí se-

mestral d'Inclusió Social, que era un document d'actualització de les problemàtiques i dades presentades en l'informe social 2008.

Amb l'objectiu d'analitzar més a fons i posar sobre la taula algunes de les principals problemàtiques econòmiques i socials d'aquesta crisi econòmica ha nascut el present Informe Social 2010, amb dades dels anys 2008 i 2009. Aquest informe és fruit del recull i anàlisi de dades quantitatives extretes de la mateixa administració local i d'altres fonts, d'unes reflexions i opinions del personal tècnic de l'administració que treballen en serveis que estan en contacte amb les persones que viuen i treballen a Manresa i d'informació qualitativa d'informes econòmics i socials actualitzats.

L'elaboració d'aquest informe s'ha dut a terme seguint les següents fases metodològiques:

- Trobada exploratòria amb tècnics de l'ajuntament i entitats per copsar "la realitat" social i les principals problemàtiques
- Entrevistes grupals i individuals semiestructurades a tècnics de l'administració
- Actualització de les dades quantitatives del quadre d'indicadors consensuat el 2008
- Recollida d'altres dades numèriques rellevants dins i fora de l'ajuntament
- Confecció i anàlisi estadístiques dels paquets quantitatius recollits: índexs, taxes, percentatges, gràfics, taules, arbres, etc., per visualitzar tendències.
- Recollida d'estudis, memòries, plans, projectes, lleis, diagnòstic i documents varis relacionats amb els eixos estratègics de la inclusió social.
- Recull de notícies contrastades de la premsa local, nacional i estatal sobre els diversos àmbits de la inclusió social.

Aquest informe està estructurat seguint quatre dels set àmbits esmentats: renda i ocupació, habitatge, salut i benestar social (serveis socials). Dins de cada àmbit se'n contextualitza la seva situació, els principals canvis d'aquest en la situació a Man-

resa i les principals dificultats dels col·lectius en risc social. A més, en cadascun d'ells hi ha un recull final de punts claus. Tot i això, cada apartat té les seves particularitats i subapartats propis que venen marcats per la informació recollida.

La priorització d'aquests quatre àmbits es basa en la constatació que són aquests els que més canvis han sofert. Per tant, aquest informe no pretén reescriure totes les problemàtiques socials existents editades en el passat informe 2008, sinó que té la voluntat d'actualitzar les dades i prestar una atenció especial en els àmbits i col·lectius més afectats al llarg dels anys 2008 i 2009. Per aquest motiu el present document dedica un apartat exclusivament a l'anàlisi de la vulnerabilitat dels col·lectius, en el qual es posa de manifest les dificultats més rellevants que ha provocat la crisi econòmica recollides a partir d'entrevistes i dades quantitatives.

D'altra banda, hi ha un apartat que vincula l'Informe Social i el Pla d'Inclusió Social amb l'objectiu d'establir l'enllaç entre el marc teòric (factors de l'exclusió social) i les accions de la Xarxa per a la Inclusió Social. Amb aquesta finalitat, doncs, hi ha una secció final que té la voluntat de presentar nous fets-problema que haurien de permetre reflexionar sobre les noves problemàtiques i prendre consciència de com actuar i desenvolupar les accions en el marc de l'actual context. Finalment, es fa un recull a mode de síntesi en el que s'enumeren les principals causes i conseqüències econòmiques i socials de l'actual conjuntura.

Com a apunt metodològic, s'ha de tenir en compte que les dades presentades i analitzades fan referència a diversos períodes, segons sigui la seva

font. Hi ha casos en què s'obté dades molt més recents i altres fonts registres de forma més prolongada en el temps. En relació a la temporalitat, hi ha dades mensuals, trimestrals, semestral i anuals. I pel que fa al territori, s'utilitza la ciutat de Manresa com a unitat d'anàlisi comparada amb Catalunya, Bages i en altres casos amb altres municipis de la comarca i de la província de Barcelona.

Els canvis de programes de registre de dades és un altre factor rellevant que cal destacar, ja que és un fet que dificulta la comparabilitat temporal i conceptual, la qual cosa fa que s'hagi de partir de 0 en alguns casos, o bé, fer estimacions de les dades anteriors amb la nova versió.

Finalment, aquest informe intenta ser el més proper possible a la realitat actual, tot i que no defuig de fer algunes estimacions estadístiques i prendre previsions o projeccions per tal de posar de manifest i tenir en compte els possibles escenaris de futur que es presenten. No obstant, les previsions s'han d'agafar com una eina orientativa que ens dona una visió de futur relativa des d'on es presenta.

Tot i això, som totalment conscients que ens podem deixar algunes dades rellevants i informacions que poden quedar en segon terme per la crisi econòmica. A més, aquest document també està construït a partir de percepcions, i ens apropem a una realitat complexa. En aquest sentit, valorem la tasca crítica i de debat que es pot generar arran d'aquest, sent una eina que afavoreixi la reflexió i la posada en marxa d'accions transversals i de cooperació, entenent que el fet que analitzem no es donen aïlladament entre ells.

CAPÍTOL 1

CONTEXT DE CRISI ECONÒMICA

1.1. EVOLUCIÓ I SITUACIÓ DE LA CRISI ECONÒMICA

Orígens i expansió

L'actual crisi econòmica té els seus orígens, en bona part, en la crisi del sector immobiliari quan a inicis de l'any 2007, el model econòmic financer va arribar a un punt de saturació i explotació.

El funcionament del sistema econòmic, en gran mesura, es basava en l'especulació i en les inversions financeres provocant un creixement desmesurat dels preus d'alguns sectors de forma irreal. Amb el "boom" financer, les entitats bancàries oferien majors crèdits, afavorint les expectatives de creixement econòmic de les empreses i l'augment del consum de les famílies.

No obstant, la situació va començar a canviar a meitats de 2007 quan en el moment en què es volien obtenir beneficis monetaris i reajustar mecanismes financers es va veure que hi havia una gran "bombolla" de creixement fictici, la qual cosa va provocar la desconfiança de molts inversors i la consegüent retirada de capital financer. Això va provocar, ràpidament, una fallida de bancs especialitzats en crèdits hipotecaris i altres agents financers i la caiguda de vendes d'habitatges. De forma directa, aquesta situació va portar a la contenció de la concessió de préstecs entre les mateixes entitats bancàries, a les empreses i als particulars per finançar les seves despeses.

Immediatament, aquesta crisi es va estendre arreu del món afectant directament l'economia espanyola, la qual basava el seu creixement en la "bombolla" immobiliària. Les condicions de partida d'aquesta "bombolla" a l'estat espanyol es van iniciar a finals dels anys 90.

Amb tot, la part més perjudicada han estat les famílies, ja que en l'època de bonança econòmica els bancs oferien més crèdits per poder augmentar el consum (hipoteques, cotxes, etc.), a més de tenir una ocupació que els garantia uns ingressos regulars. Però l'arribada de la crisi econòmica va provocar, per una banda, una disminució de l'oferiment de crèdits a les famílies i per l'altre un augment de l'atur.

Aquesta situació dificulta els pagaments de les grans despeses quotidianes, moltes de les quals es van generar en l'època de bonança econòmica (major demanda de crèdits per part de famílies i més facilitat de concessió per part de les entitats bancàries). Aquestes dificultats estan provocant un augment de la morositat. La situació actual ha portat a que moltes famílies hagin de continuar pagant crèdits (concedits en temps de benestar econòmic) sense recolzament financer (creditici) i en alguns casos, amb ingressos insuficients arran de l'augment de l'atur i les retallades salarials.

Aquesta situació de crisi va donar un petit gir al principi del 2009 segons l'informe sobre la conjuntura econòmica (núm. 127. 2009) elaborat pel Servei d'Estudis de Caixa Catalunya. Aquest afirma que les polítiques ultraliberals (disminució dels tipus d'interès, reducció del preu del diner...) i la millora de la renda disponible van estabilitzar la intensa caiguda que caracteritzava l'economia global des d'inicis de la tardor de 2008 a març de 2009. Els mesos d'abril, maig i juny de 2009, els símptomes van ser de lleugera millora, o de contenció dels importants descensos, encara que continuaven presents els greus problemes financers que han conduït a la crisi actual.

No obstant, això a nivell estatal no es poden observar senyals de clara recuperació, sinó que s'ha de parlar d'estabilització de la recessió econòmica. El PIB va accelerar la seva contracció a finals del 2008 i principis del 2009, situant-se en un -3% interanual. L'enfonsament dels fluxos comercials amb l'exterior marquen la major diferència amb les crisis anteriors.

Expectatives de futur

Les previsions de futur són una eina útil que permet avaluar i presentar les tendències dels elements econòmics que componen l'actual sistema. Però les dades s'han de prendre com una proposta que s'ha acordat des d'unes institucions (bancs, caixes, centres d'estudis, organitzacions internacionals, etc.) que tenen un determinat coneixement de la realitat, així com també una visió pròpia de la situació econòmica i interessos particulars.

El Fons Monetari Internacional (FMI), que és un dels principals organismes internacionals que presenta previsions de futur, ha hagut de revisar diverses vegades les seves previsions de 2009 i 2010, cosa que mostra la relativa fiabilitat de les prediccions d'aquesta institució.

Les tendències dels anteriors informes del FMI preveien un creixement positiu al llarg del 2009 i 2010, però en el darrer informe presentat a l'octubre de 2009 preveu una recuperació més dèbil, més prolongada i més complexa, ja que es basa en una crisi financera. A diferència de les crisis anteriors, aquesta es caracteritza per elevades taxes d'atur, pel fet que els ajustos econòmics són de reducció de productivitat, la qual cosa provoca una major pèrdua de llocs de feina, així com també una major deslocalització per part d'empreses a països amb una mà d'obra més barata. A més, serà una recuperació acompanyada per un consum més dèbil i, per tant, més llars amb menys ingressos i menor poder adquisitiu.

Espanya, per la seva banda, ha estat una de les economies més perjudicades per dedicar part de la seva economia en la construcció i en el sector immobiliari i tenir un mercat laboral molt precaritzat per l'elevada contractació temporal amb condicions poc adequades. Segons les previsions del FMI, l'economia espanyola es mantindrà en recessió fins a finals de 2010, amb les caigudes de l'activitat del 0,7%.

Per altra banda, segons el servei d'estudis econòmics de Caixa Catalunya, l'activitat de la zona Euro mantindrà taxes negatives fins a meitats 2010, activitat de la qual no mostra encara senyals clars de recuperació. En aquest mateix informe es creia, inicialment, que Espanya sortiria més fàcilment de la crisi perquè hi havia lleugers senyals de recuperació en els mesos d'abril i maig de 2009. En aquest període es va recuperar la despesa del consumidor, mercat immobiliari, millora indicadors de producció i consum, contradient altres indicadors i teories.

I en un nou informe de Caixa Catalunya (Economia espanyola i context internacional. Gener 2010) s'afirma que l'economia espanyola entra el 2010 amb la força suficient com per presentar creixements inter trimestrals positius ja a partir del tercer trimestre (+0,1). No obstant això, el ser-

vei d'estudis de "La Caixa" en l'informe de perspectives econòmiques afirma que el PIB del 2010 encara romandrà negatiu, al voltant del -0,4%.

Hi ha una contraposició de pronòstics ja que el panorama que es dibuixa pel 2010 és complex i, en el millor dels casos, serà un exercici de transició entre la forta caiguda de 2009 i la definitiva sortida de la crisi, que es presenta fràgil i lenta.

El procés de recuperació apareix difícil pel conjunt de l'economia mundial, i els efectes seran més prolongats. S'apunta a un menor creixement futur per diversos factors. Per una banda, hi ha una major destrucció d'ocupació i la necessària relocalització de l'activitat que la crisi comporta (en especial en països com Espanya, amb sectors, com el de la construcció, necessitats d'una marcada reducció de la seva grandària), i per l'altre, la caiguda de la inversió productiva i l'enduriment de les condicions de concessió de crèdits.

La destrucció d'ocupació s'anirà finalitzant, segons el darrer informe de Caixa Catalunya, a partir dels primers trimestres de 2010 i s'espera la creació de nova ocupació cap al quart trimestre del mateix any. A nivell de sectors, s'assenyala que l'activitat descendirà en la construcció i la indústria i el sector serveis augmentarà lleugerament l'ocupació.

Finalment, segons la previsió del Panel de Fundación de las Cajas de Ahorros (FUNCAS), indica que la situació empitjora però s'estabilitza: -3,7 (1r. trimestre), -3,6 (2n. trimestre), -3,7 (2n. semestre), i la previsió pel 2010 se situa en valors negatius, -0,6%.

1.1. Previsions econòmiques segons diversos organismes experts¹

Institució	2010
FMI	▲ 3,0% PIB mundial
CE	▲ 0,1% zona Euro
OCDE	▲ 1,5% comerç inter.
FUNCAS	▼ 0,6% PIB Espanya
BM	▲ 2,0% PIB mundial

Font: Elaboració pròpia

1 Acrònims de les institucions

FMI: Fons Monetari Internacional; CE: Comissió Europea; OCDE: Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Europeu; FUNCAS: Fundación de las Cajas de Ahorros; BM: Banc Mundial

1.2. EVOLUCIÓ I SITUACIÓ DE LA CRISI ECONÒMICA A NIVELL LOCAL

El fet que el dinamisme empresarial i econòmic local depengui d'una economia globalitzada, en la que el mercat està cada vegada més unificat, fa que la situació de crisi també ens afecti de forma més directa i propera.

Les regles del mercat global han obligat a moltes empreses manresanes a reduir costos, i per tant aplicar Expedients de Regulació d'Ocupació (ERO) i/o instal·lar-se en altres països per superar

la situació deficitària, provocant un elevat risc de deslocalització de les empreses locals.

Aquesta situació està augmentant la deslocalització d'aquelles empreses que tenen grans infraestructures, sobretot manufactureres (tèxtil, motor, construcció maquinària...), i per altra banda, el tancament i suspensió de pagaments de petites i mitjanes empreses, autònoms i microempreses locals. Aquesta situació dificulta la recuperació del teixit

1.2 Pressupost d'ingressos de l'Ajuntament de Manresa		
2007		
	Ingressos a percebre	Pendent cobrament
Operacions corrents:	72.497.407,58 €	8.059.413,80 €
• Impostos, taxes i altres ingressos	45.212.607,28 €	4.131.101,36 €
• Transferències corrents	26.528.818,85 €	3.928.312,44 €
• Ingressos patrimonials	755.981,45 €	
Operacions de capital	12.414.030,5 €	2.391.928,27 €
Total	84.911.438,1 €	10.451.342,1 €
2008		
	Ingressos a percebre	Pendent cobrament
Operacions corrents:	72.219.325,47 €	7.563.535,21 €
• Impostos, taxes i altres ingressos	48.165.657,31 €	4.561.442,75 €
• Transferències corrents	23.408.358,93 €	3.002.092,46 €
• Ingressos patrimonials	645.309,23 €	
Operacions de capital	48.573.046,58 €	1.635.795,92 €
Total	120.792.372,1 €	9.199.331,1 €
2009		
	Ingressos a percebre	Pendent cobrament
Operacions corrents:	68.548.929,42 €	17.194.055,76 €
• Impostos, taxes i altres ingressos	43.740.426,14 €	12.539.933,36 €
• Transferències corrents	24.469.349,18 €	4.654.122,40 €
• Ingressos patrimonials	339.154,10 €	
Operacions de capital	19.812.546,07 €	3.073.327,21 €
Total	88.361.475,5 €	20.267.383,0 €
2010		
	Previsió	
Operacions corrents:	75.997.108,00 €	
• Impostos, taxes i altres ingressos	46.203.500,00 €	
• Transferències corrents	29.433.728,00 €	
• Ingressos patrimonials	359.880,00 €	
Operacions de capital	11.632.506,00 €	
Total	87.629.614,0 €	

Font: Ajuntament de Manresa

empresarial local i la creació de llocs de treball per les persones aturades, fent de la regió central una de els més vulnerables davant d'aquesta crisi.

Aquest fet està provocant un fort augment de l'atur, que està afectant a joves, població major de 50 anys i moltes famílies amb hipoteques, col·lectius dels quals estan en risc emergent a la ciutat de Manresa. Les persones immigrades també està sent un dels col·lectius més perjudicats tal i com veurem més endavant.

Aquest context de crisi també està afectant l'administració local, la qual té majors dificultats per planificar i gestionar polítiques públiques i socials. La reducció del nombre de llicències d'obres, l'augment de casos de morositat d'empreses, així com l'increment de casos de suspensió de pagaments fa que l'administració tingui menors ingressos per pal·liar i afrontar l'augment de problemàtiques socials existents a la ciutat de Manresa sorgides amb la crisi.

Els efectes que està provocant la crisi per causes globals com ara l'augment d'atur, la reducció d'ofertes laborals, el tancament d'empreses, etc. no poden ser assumits i gestionats en la seva totalitat per l'administració per la manca de recursos econòmics. A més, l'administració també té més deute i, per tant, més dificultats de pagaments (proveïdors, entitats bancàries...).

Aquest canvi de situació s'observa amb la disminució del pressupost dels ingressos de l'administració local. Per una banda, l'ajuntament ha reduït la captació d'impostos indirectes per la disminució de l'activitat en la construcció (obres, instal·lacions..) i alguns de directes derivats de la mateixa contracció de l'activitat econòmica. Per altra banda, ha augmentat la morositat per part d'empreses, institucions i particulars en el pagament de taxes, impostos i altres tributs municipals. Aquesta nova situació es pot copsar en la taula 1.2.

Si bé les dades d'aquesta taula són certes cal tenir en compte que cal fer-ne molts matisos. L'any 2009 és provisional, ja que la liquidació del pressupost no es tanca fins el proper 28 de febrer de 2010, tal com marca la llei, i es preveu que els milions pendents de cobrament siguin superiors als del 2008 però molt inferiors als ingressos a percebre de 2009 presentats en la taula 1.2. Respecte a l'ingrés d'operacions de capital de 2008 cal dir que va ser superior al dels altres anys pel fet que no es va executar el projecte del polígon Pont Nou, ja que no es va posar a concurs.

En cada àmbit (renda i ocupació, habitatge, salut i benestar social) s'analitzarà més a fons la repercussió que està tenint aquesta crisi econòmica a nivell local, tenint en compte els principals col·lectius en risc (persones immigrades, joves, famílies, dones, etc.).

PUNTS CLAU

- La saturació d'un model financer basat en un creixement il·limitat és el punt de partida de l'actual crisi. A inicis de 2007, aquest model va generar desconfiança i va provocar la fallida de sectors financers.
- La desestabilització i fallida d'alguns bancs i agents financers va perjudicar a empreses i, sobretot, a moltes famílies.
- Tot i això, a meitats del 2009 s'ha donat una important contenció dels descensos, estabilitzant-se la situació de recessió econòmica.
- Hi ha indicadors de millora de l'economia, però no es tradueix en la millora de la situació de les famílies.
- Les diverses previsions indiquen una lleugera millora a partir de 2010, però amb majors dificultats a nivell estatal.
- Aquestes dificultats han arribat a nivell local, provocant elevades taxes d'atur, tancament d'empreses locals, deslocalitzacions, aplicacions d'ERO...
- L'administració local, també afectada per la crisi, té dificultats per afrontar i pal·liar l'augment de problemàtiques per la manca de recursos econòmics.

CAPÍTOL 2

CONTEXT SOCIODEMOGRÀFIC

2.1. ESTRUCTURA I MOVIMENT DEMOGRÀFIC

Per analitzar l'estructura demogràfica d'una regió cada vegada és més rellevant el fenomen de la immigració que té com a causa principal la gran demanda de mà d'obra dels països occidentals des de 2001 fins a la segona meitat de 2008. Un altre fenomen que explica la composició demogràfica actual és el sobreenvelliment (majors de 65 anys).

A més, cal tenir en compte l'augment de naixements en els darrers anys, cosa que fa augmentar la població de 0 a 4 anys de forma progressiva i, per tant, el saldo natural (nombre de naixements a l'any, menys nombre de defuncions a l'any).

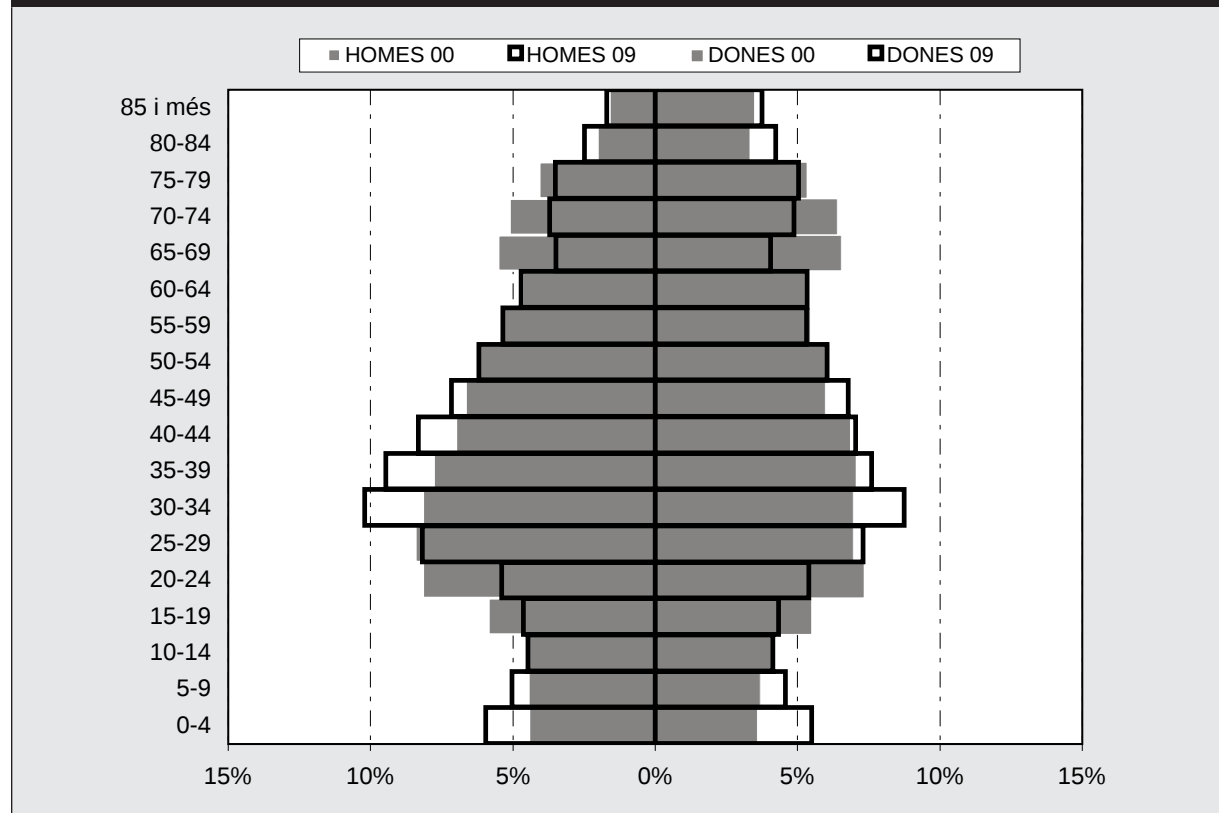
Aquests factors demogràfics explicarien els canvis d'estructura que s'observen en la piràmide de població de Manresa², en la que augmenta percentualment el pes de la població de 30 a 49 anys, i la

de 0 a 9 anys entre els anys 2000 i 2009. Aquestes franges d'edat concentren bona part de la població manresana, fet pel qual el pes de majors de 65 era major l'any 2000, tot i la tendència actual a l'envelliment de població.

Els fluxos migratoris, el sobreenvelliment i l'augment de naixements en els darrers anys són els principals fenòmens que explicarien el creixement demogràfic tant a nivell nacional, autonòmic i local.

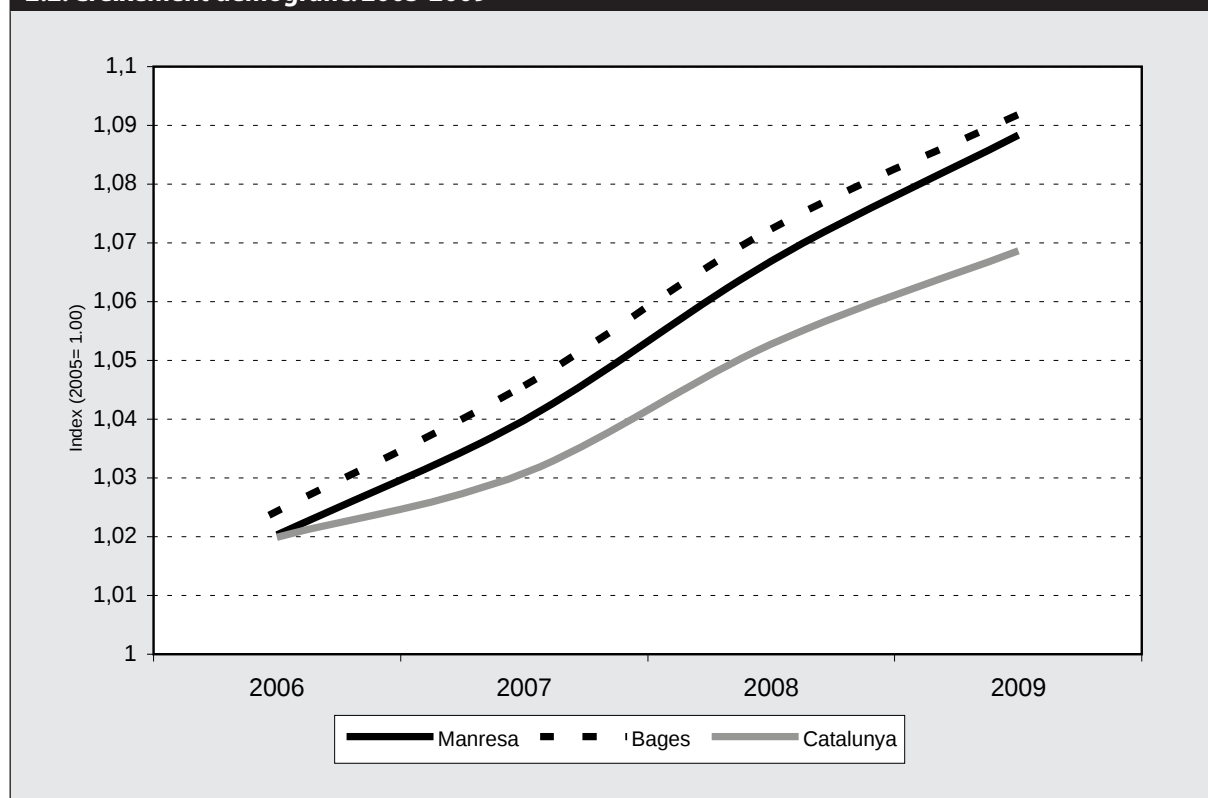
En relació als components d'aquesta estructura, cal dir que la migració és un fenomen que s'ha d'entendre per l'economia de mercat globalitzada. Els fluxos migratoris, a nivell nacional, han tingut una rellevància especial en els darrers anys degut a l'elevat creixement econòmic que va

2.1 Piràmide d'edats de Manresa. 2000-2009

2 Dades de la piràmide d'edats

Dades demogràfiques a 1 de gener de cada any extretes d'Idescat.

2.2. Creixement demogràfic. 2005-2009

Font: Idescat

provocar una gran demanda d'ocupació en el sector de la construcció i dels serveis. Amb la crisi econòmica, aquesta dinàmica està canviant.

Per altra banda, l'augment de l'esperança de vida de la gent gran per la millora de la qualitat de vida i benestar, fa que augmenti el nombre de persones grans en les societats occidentals, principalment a Europa.

Aquests fenòmens ens permeten entendre les tendències demogràfiques que s'estan donant en els darrers anys en els diversos territoris, tal i com es pot apreciar en el gràfic 2.2³. Es pot observar una fase de creixement continuat fins l'any 2007; una segona fase de major increment de població entre 2007 i 2008, i una tercera etapa en la que es tendeix a l'increment més mesurat. Cal afegir que, amb dades de padró provisionals, es pot preveure que hi haurà una dinàmica d'estabilització demogràfica.

2.3. Taxa general de fecunditat (tants per mil)

	Manresa	Catalunya
2005	48,57	44,81
2006	49,42	45,52
2007	51,03	46,17
2008	53,69	48,90

Font: Idescat

2.4. Taxa de fecunditat per franges d'edat (tants per mil)

Edats	2005	2006	2007	2008
15-19	11,3	15,5	14,6	15,5
20-24	45,2	50,4	52,4	58,5
25-29	74,1	79,9	81,6	81,6
30-34	108,2	113,9	105,4	107,8
35-39	62,3	45,1	62,7	67,6
40-44	8,3	9,2	7,8	13,2
45-49	0,4	0,8	0	0,4
50-54	0	0	0	0,4

Font: Idescat

3 Dades demogràfiques d'Idescat

Per fer la comparativa entre Catalunya, Bages i Manresa s'agafa les dades depurades per l'INE, que són en data a 1 de gener de cada any.

En relació al moviment natural de la població de Manresa, és a dir, les etapes de la vida com són la fecunditat, nupcialitat i mortalitat, podem veure en primer lloc que es consolida la tendència creixent de la fecunditat tant a nivell local com català. Per franges d'edat, cal destacar el progressiu augment de mares de 20 a 24 anys, així com de les d'entre 35 i 44 anys.

La taxa bruta de nupcialitat indica un lleuger augment a Manresa i disminució a la resta del principat, mentre que la taxa de mortalitat s'estabilitza en l'àmbit local, situant-se en els registres de Catalunya, al voltant del 8 per mil.

Els indicadors demogràfics que fan referència a la ciutat de Manresa mostren un augment de la població sobreenvellida⁴, un manteniment estable de la proporció de població jove d'entre 15 i

24 anys i un lleuger creixement del percentatge de població estrangera en relació al total, ja que ha passat de 13,8% al 16,1% (segons dades d'Idescat a 1 de gener de cada any). Si comparem aquests indicadors amb Bages i Catalunya podem observar que destaquen el major envelliment i la taxa d'immigració com a elements cabdals de l'estructura demogràfica local. Mentre que les taxes d'infància i joventut es mantenen iguals o inferiors a la resta.

Segons xifres no oficials emprades pel Consell Comarcal del Bages el 41% de la població estrangera se situa a Manresa, ja que la capital agrupa quasi la meitat de població del Bages. La part interessant és veure el percentatge de població estrangera dins de cada poble, tal i com és pot apreciar en la taula 2.8. Manresa continua situant-se per sobre de la mitjana comarcal, seguida de Moià i Monistrol de Montserrat. Tot i l'augment percentual de persones immigrades a Manresa hi ha hagut un menor nombre d'entrades (estrangers que arriben de fora del municipi al llarg de l'any).

El nombre de persones que inicien el procediment per al reagrupament familiar ha continuat descendant al llarg del 2009, tendència que es va iniciar l'any anterior, tal i com es pot observar en la taula 2.9 sobre el nombre de sol·licituds rebudes (d'habitabilitat de l'edifici del sol·licitant) per urbanisme per a tramitar el reagrupament familiar.

Si mirem el nombre de persones empadronades per domicili observem una tendència a la disminució de llars de 2 i 3 persones en favor de les majors de 3 persones, les quals han augmentat més

2.5. Taxa bruta de nupcialitat (tants per mil)

	Manresa	Catalunya
2005	4,43	4,49
2006	4,16	4,39
2007	4,25	4,16
2008	4,64	4,01

Font: Idescat

2.6. Taxa bruta de mortalitat (tants per mil)

	Manresa	Catalunya
2005	11,16	8,89
2006	9,79	8,16
2007	9,29	8,06
2008	8,84	8,08

Font: Idescat

2.7. Indicadors demogràfics

Indicadors	2006			2007			2008		
	Manresa	Bages	Catalunya	Manresa	Bages	Catalunya	Manresa	Bages	Catalunya
Taxa població menor 16	15,1%	15,4%	15,6%	15,4%	15,7%	15,8%	15,8%	16,0%	16,1%
Taxa de joventut (16-24)	9,5%	9,7%	10,0%	9,2%	9,3%	9,7%	9,1%	9,1%	9,5%
Taxa d'immigració	12,8%	8,3%	12,3%	13,5%	9,3%	13,8%	15,0%	10,8%	16,1%
Taxa d'envelliment	19,2%	18,5%	16,4%	18,7%	18,0%	16,2%	18,5%	17,9%	16,2%
Índex de sobreenvelliment	13,3%	13,0%	12,5%	13,9%	13,5%	12,9%	14,7%	14,2%	13,5%

Font: Idescat

4 Índex de sobreenvelliment

Quocient entre el nombre de persones de 85 anys i més i el nombre de persones de 65 anys i més. S'expressa en tant per cent.

que altres anys. Aquest canvi de tendència podria explicar-se arran de la necessitat d'unificar esforços a nivell familiar i de xarxes socials per cobrir les despeses, tal com apunten diversos tècnics de serveis socials i habitatge.

Si apropem el prisma en les unitats de convivència unipersonals, podem observar que les franges a on es concentra més població és en les dels joves, sobretot homes, i en les majors de 75 anys, sobretot població femenina.

2.8. Taxa d'immigració al Bages

	2005	2006	2007	2008
Callús	8,8%	10,2%	10,8%	11,1%
Manresa	13,1%	14,8%	16,7%	17,8%
Moià	11,6%	11,6%	12,3%	12,4%
Monistrol de Montserrat	10,7%	10,8%	11,0%	11,4%
St. Vicenç de Castellet	7,6%	8,4%	9,5%	11,2%
Bages	8,8%	9,9%	11,4%	12,2%

Font: Consell Comarcal del Bages i Ajuntament de Manresa

2.9. Nombre de membres a reagrupar i total d'informes favorables

	Menors de 18 anys	Majors de 18 anys	Total membres	Total informes positius
2007	371	478	849	394
2008	272	316	588	375
2009	182	214	396	263

Font: Ajuntament de Manresa

2.10. Nombre de persones empadronades per pis

Membres	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1	5.920	6.189	6.497	7.084	7.332	7.420
2	7.572	7.818	8.097	8.451	8.608	8.606
3	5.668	5.744	5.788	5.890	6.016	6.011
4	4.387	4.373	4.363	4.351	4.394	4.477
5	1.260	1.314	1.306	1.299	1.348	1.423
6	433	457	540	522	545	614
7	192	210	233	246	258	259
8	80	110	129	134	133	134
> 8	156	171	193	206	202	202
Total	25.668	26.386	27.146	28.183	28.836	29.146

Font: Ajuntament de Manresa

Edat	2007	2008
18-35	1.617	1.557
36-65	2.581	2.675
66-75	1.150	1.132
Més de 75	1.971	2.041

2.2. ESTRUCTURA DEMOGRÀFICA DELS BARRIS DE MANRESA

Les dades demogràfiques dels barris dels darrers anys ens mostren canvis de tendències. El creixement de Manresa es concentra en barris a on s'han edificat nous parcs d'habitatges en els darrers anys, sent zones de projecció urbanística i demogràfica de futur, tals com Carretera Santpedor, Mion-Puigberenguer, Valldaura, Vic-Remei i Sagrada Família. Mentre que altres barris com Cal Gravat, Barri Antic, Escodines, Suanya, Pare Ignasi-Puig (Xup) van perdent població, o bé, s'estan estancant.

A nivell de distribució percentual, la població immigrada tendeix, en els darrers anys, a estar més

repartida pels diferents barris de la ciutat de Manresa, evitant així la segregació. L'índex de distribució poblacional segons procedència (IDP⁵) ens mostra que de 2005 a 2008 la presència de població immigrada s'ha estès en més barris, cosa que facilita una millor repartició i afavorint així una major cohesió social i territorial.

Si focalitzem l'anàlisi de la distribució percentual de la població per barris (el resultat és la resta del quocient de les persones immigrades al barri i el de les persones autòctones a la mateixa zona) podem veure que al llarg del 2005 hi ha una distribució amb major segregació, és a dir, que

2.11. Creixement demogràfic per barris						
Barri	Var. 05-06		Var. 06-07		Var. 07-08	
Barri Antic	15	▲	205	▲	2	▲
Cal Gravat	-49	▼	-17	▼	-21	▼
Carretera de Santpedor	818	▲	506	▲	406	▲
Vic-Remei	60	▲	107	▲	219	▲
El Guix - Pujada Roja	-16	▼	35	▲	-7	▼
Escodines	167	▲	77	▲	-17	▼
Font dels Capellans	15	▲	8	▲	-7	▼
La Balconada	-55	▼	-44	▼	-11	▼
Mion - Puigberenguer - Miralpeix	265	▲	204	▲	152	▲
Pare Ignasi Puig	-17	▼	11	▲	-1	▼
Passeig i Rodalies	99	▲	103	▲	27	▲
Plaça Catalunya	50	▲	146	▲	59	▲
Poble Nou	-63	▼	27	▲	75	▲
Sagrada Família	128	▲	51	▲	119	▲
Sant Pau	21	▲	7	▲	32	▲
Suanya - Comtals - Poble Nou	13	▲	32	▲	-23	▼
Valldaura	161	▲	67	▲	109	▲
Viladordis	31	▲	71	▲	17	▲
Manresa	1.643	▲	1.596	▲	1.130	▲

Font: Ajuntament de Manresa

5 Índex de Distribució poblacional segons procedència (IDP)

Es basa en l'índex de Segregació (Duncan, Duncan, 1955a, 1955b) que mesura la distribució d'un determinat grup de població en l'espai urbà. Varia de 0 a 100, valors que corresponen respectivament a una distribució exactament igualitària i a una distribució de màxima. Per veure les diferències de distribució percentual entre nacionals i no nacionals els 18 barris cal aplicar la desviació típica.

A partir d'aquí es pot veure el nivell de segregació o igualtat per barris a partir de la desviació o variació percentual de no nacionals i nacionals respecte el percentatge d'igual distribució (5,5%) de cada població.

Llegenda: el valor 0 de l'índex suposa una màxima igualtat poblacional (distribució equitativa) i el valor 100 màxima segregació, ja sigui de població nacional o no nacional.

2.12. Distribució poblacional per barris (segons procedència)

	2005	2008
Manresa (IDP)	44,0	34,5
Barri Antic	15,1%	10,8%
Vic-Remei	4,2%	4,0%
Valldaura	3,3%	1,9%
Escodines	3,1%	2,5%
P. Ignasi Puig	-0,2%	0,5%
Sant Pau	-0,3%	0,1%
Guix-Pda.Roja	-0,4%	-0,4%
Viladordis	-0,6%	-0,7%
Suanya-Comtals-P.Nou	-1,2%	-0,9%
Font Capellans	-1,3%	-0,5%
Mion-Puigberenguer	-1,4%	-0,9%
Plaça Catalunya	-1,5%	0,2%
Passeig i Rodalies	-1,8%	-1,0%
Sagrada Família	-2,4%	-1,8%
Cal Gravat	-2,4%	-2,4%
La Balconada	-2,5%	-2,3%
Poble Nou	-2,6%	-2,3%
Crta. Santpedor	-7,0%	-6,9%

Font: Ajuntament de Manresa

s'allunya de 0. Mentre que el 2008 han augmentat els barris a on hi ha major repartició i més presència de persones immigrades en altres barris (7), afavorint una major distribució. També augmenten els barris que s'aproximen a 0, és a dir, a la distribució percentual totalment equitativa entre nacionals i no nacionals, tal i com es pot veure en la taula 2.12.

Els valors positius de la taula 2.12 fan referència a aquells barris que tenen una major concentració de població immigrada i el valors negatius, els barris amb major nombre de població nacional. I, a major valor, ja sigui positiu (nacional) o negatiu (no nacional), major segregació ⁶.

Per tant, a nivell de barris, es pot copsar que s'està donant una distribució cap a les zones concèntriques de Manresa (Plaça Catalunya, Passeig i Rodalies...) que consolida la millora social i econòmica de les famílies immigrades, com a conseqüència d'aquests darrers anys de bonança econòmica.

Paral·lelament també ha augmentat el nombre d'unitats de convivència amb persones de diferents procedències, la qual cosa afavoreix la cohesió social i cultural entre la ciutadania de Manresa, tal i com es pot veure en la taula 2.13.

L'augment del nombre d'informes d'arrelaments socials sol·licitats i emesos per serveis socials de l'ajuntament de Manresa és un altre indicador rellevant. S'han incrementat clarament el nombre de persones demandants, les quals compleixen uns determinats requisits com ara el fet d'estar vivint a la societat receptora en un temps mínim de 3 anys. Aquest informe d'arrelament permetrà accedir al permís de residència i per tant, tenir més facilitat per accedir a altres àmbits de la societat i a altres drets de ciutadania. Amb tot, doncs, l'augment de persones demandants significa un augment de la cohesió i estabilitat d'aquesta població immigrada a la ciutat.

2.13. Diversitat cultural a les unitats de convivència

Núm. nacionalitats diferents	Unitats de convivència						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Dues	561	696	861	1.063	1.239	1.431	1.622
Tres	30	41	48	65	82	106	128
Quatre	0	0	4	8	7	9	14
Cinc i més	1	1	1	3	3	6	5
Total	592	738	914	1.139	1.331	1.552	1.769

Font: Ajuntament de Manresa

6 Llegendes de l'Índex de Distribució Poblacional per barris

Màxima igualtat:

5% - 5% = 0%

Segregació mitja:

A favor no nacionals: 12% - 2% = 10%

A favor nacionals: 2% - 12% = -10%

Segregació màxima:

A favor no nacionals: 20% - 0% = 20%

A favor nacionals: 0% - 20% = -20%

L'altre grup de població a tenir en compte, tal com fèiem esment en l'Informe social 2008, són els majors de 65 anys que viuen sols. En nombres absoluts hi ha hagut un augment sostingut d'aquest col·lectiu, el qual representa el 45% del total d'empadronats sols. Cal destacar, però, l'augment percentual de població major de 75 anys que viu sola.

A nivell de barris, podem veure que de 2005 a 2008 hi ha hagut un augment de persones majors de 65 anys empadronades soles en la majoria de barris de Manresa, destacant de forma més considerable el Barri Antic, Passeig i Rodalies, Vic-Remei, Font dels Capellans, Sant Pau, Valldaura i Mion-Puigberenguer.

2.14. Nombre d'informes d'arrelaments socials

	2007	2008
N. Persones	205	391
N. Demandes	226	433
Procedència	2007	2008
Sudamerica	29	73
Amèrica Central	4	7
Àfrica del Nord	105	162
Àfrica subsahariana	12	44
Europa de l'Est	7	17
Orient Mitjà	2	6
Àsia Oriental	5	19
Total	164	328

Font: Ajuntament de Manresa

2.15. Taxa de persones soles majors de 65 (respecte el total de majors de 65)

	2005	2006	2007	2008
Barri Antic	32,6%	31,6%	32,4%	34,3%
Cal Gravat	6,7%	5,7%	6,6%	9,7%
Carretera de Santpedor	18,8%	20,3%	20,6%	20,8%
Vic - Remei	22,1%	23,7%	24,4%	23,9%
El Guix - Pujada Roja	14,8%	15,0%	15,6%	17,9%
Escodines	20,2%	19,6%	20,6%	21,3%
Font dels Capellans	21,1%	21,2%	24,3%	25,5%
La Balconada	18,0%	18,8%	20,4%	22,0%
Mion - Puigberenguer - Miralpeix	22,9%	24,9%	25,2%	24,0%
Pare Ignasi Puig	18,5%	20,3%	20,1%	21,4%
Passeig i Rodalies	23,8%	24,7%	25,9%	25,1%
Plaça Catalunya	20,6%	21,1%	22,1%	22,1%
Poble Nou	21,5%	21,4%	20,9%	21,3%
Sagrada Família	20,6%	20,7%	21,0%	21,3%
Sant Pau	31,7%	30,8%	33,0%	31,5%
Suanyà - Comtals - Poble Nou	19,5%	19,8%	19,1%	18,1%
Valldaura	24,7%	25,5%	25,7%	25,5%
Viladordis	11,5%	12,1%	10,4%	11,8%
Manresa	21,7%	22,3%	22,8%	23,0%

Font: Ajuntament de Manresa

2.3. SITUACIÓ SOCIODEMOGRÀFICA EN TEMPS DE CRISI I PREVISIONS DEMOGRÀFIQUES

Amb la nova conjuntura de crisi econòmica i el creixement demogràfic a nivell local podem afirmar que s'estan donant dues tendències divergents⁷: augment de la població empadronada i reducció de llocs de treball.

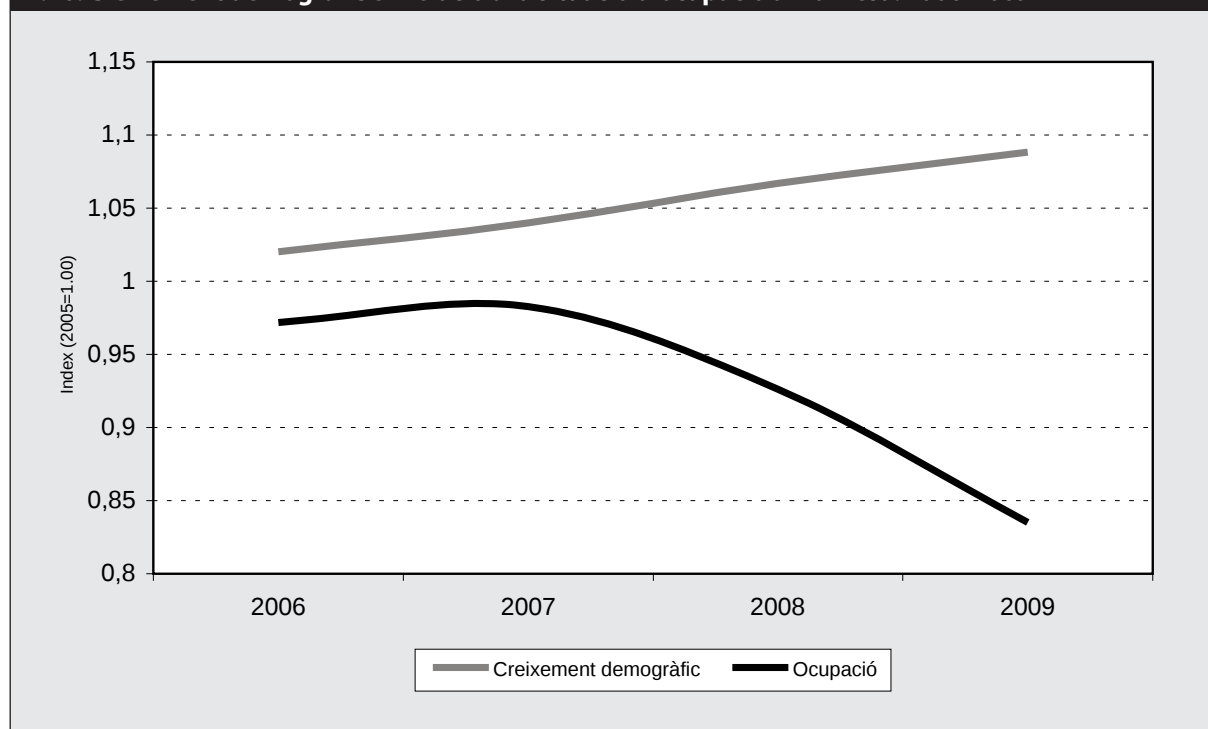
Per veure reflectida aquesta tendència divergent prenem les dades, per una banda, del padró d'habitants i, per altra, del nombre d'afiliats a la Seguretat Social, ja siguin assalariats o autònoms que treballen a Manresa. L'anàlisi de la tendència de creixement econòmic es realitza amb dades d'ocupació (30/09/2009), -per manca de dades del nivell de riquesa de les famílies i de les empreses- i de població empadronada (a data de 1/01/2009).

Per tant, podem intuir a partir del gràfic 2.16 una

major pèrdua de poder adquisitiu i disminució de la renda de les famílies, ja que moltes d'elles passen a cobrar pensions contributives d'atur i/o altres subsidis. Així doncs, cal tenir en compte el gràfic per visualitzar elements que poden condicionar l'estructura social i econòmica a mig i llarg termini.

Finalment, segons l'Informe socioeconòmic de Manresa 2009 editat per l'Ajuntament de Manresa, el 2018 la ciutat augmentarà entre 82.000 (escenari baix) i 89.000 habitants (escenari alt) i tindrà una composició diferent a l'actual. La població en edat escolar fins als 6 anys s'estancarà a partir del 2011 en tots els escenaris analitzats, mentre que hi ha un augment en totes les altres franges, principalment els majors de 65 i 85 anys.

2.16. Creixement demogràfic en relació a la situació d'ocupació a Manresa. 2006-2009

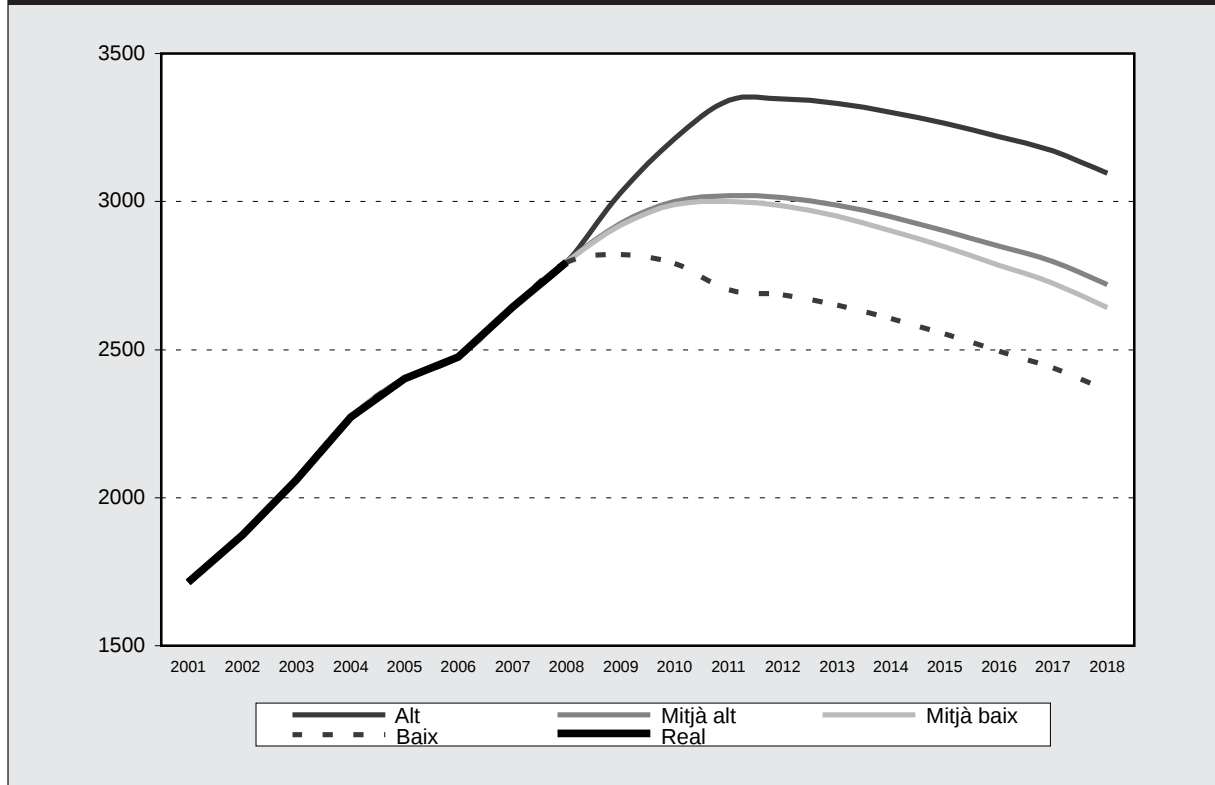

Font: Departament de treball i Idescat

7 Dades de tendència demogràfica i econòmica

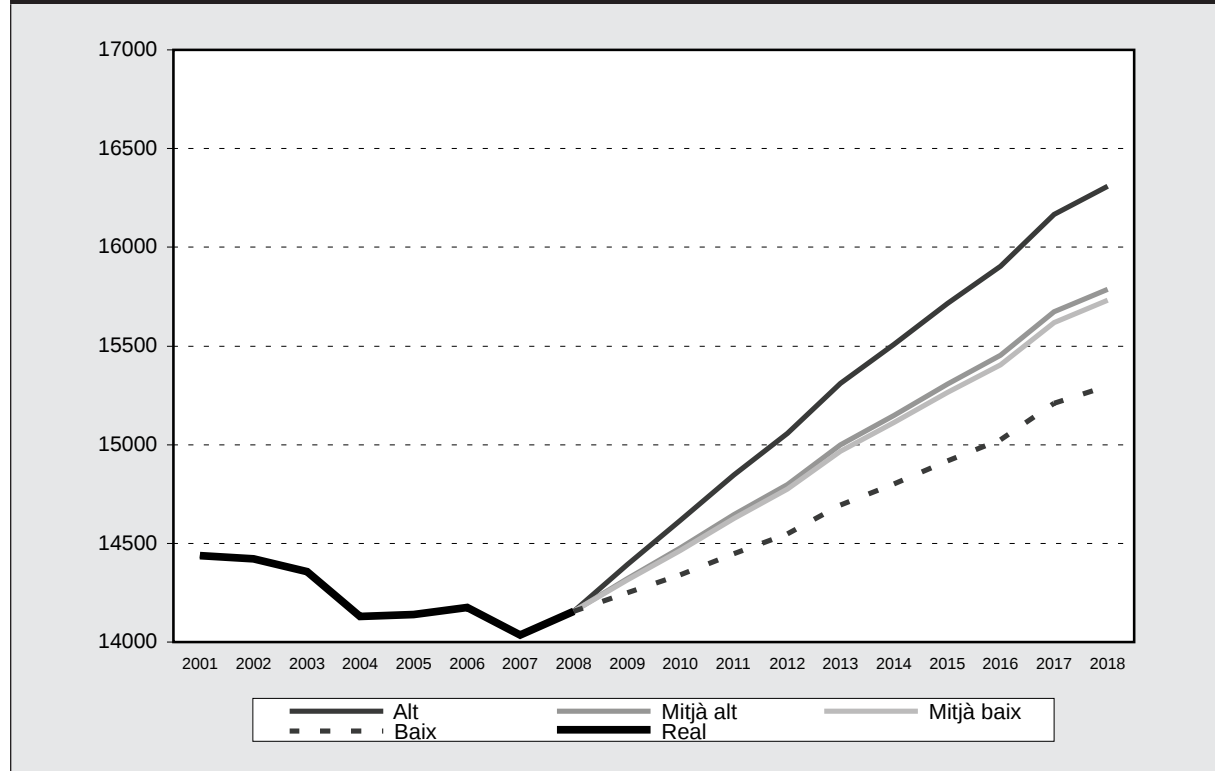
Per fer el gràfic s'agafa els dos índex de creixement demogràfic i ocupació. L'índex es realitza comparant les dades de 2006 a 2008 amb la dada-base de 2005, sent aquesta base 1. Per tant, a partir d'1, es pot apreciar la variació anual. Es pot veure que hi ha augment (en el cas de la població) i disminució (en el cas de la ocupació).

2.17. Projectió de població d'entre zero i dos anys. 2009-2018

Font: Ajuntament de Manresa

2.18. Projectió de població de 65 i més anys. 2009-2018

Font: Ajuntament de Manresa

L'augment de l'envelliment, una lleugera disminució de la població infantil (a partir de 2011) i la possibilitat de tenir un context econòmic advers,

comporta la necessitat d'analitzar a fons l'impacte que pot tenir aquesta dinàmica canviant per a la ciutat i, per tant, prendre mesures adequades.

PUNTS CLAU

- Els fluxos migratoris, el sobreenvelliment i l'augment de naixements en els darrers anys són els principals fenòmens que explicarien el creixement demogràfic.
- Augment d'unitats de convivència de més de 3 persones. Això es pot entendre per la necessitat d'unir esforços a nivell familiar i de xarxes socials per cobrir despeses.
- A nivell de distribució poblacional, hi ha una tendència cap a la equitat, millorant la dinàmica comunitària i social i evitant l'estigmatització i/o guetització en alguns barris. També hi ha un augment de unitats de convivència amb diversitat cultural.
- Tot i l'augment percentual de persones immigrades a Manresa hi ha hagut un menor nombre entrades (estrangers que arriben de fora del municipi al llarg de l'any).
- En els anys 2005 i 2008, hi ha hagut un augment de persones majors de 65 anys empadronades soles en la majoria de barris de Manresa.
- Amb la nova conjuntura de crisi econòmica s'estan donant dues tendències: augment de població i disminució d'ocupació laboral.
- En les projeccions demogràfiques s'apunta un envelliment de la població, però amb més augment de població jove i de 0 a 2 anys.

CAPÍTOL 3

RENDA I OCUPACIÓ

3.1. CONTEXT ECONÒMIC CATALÀ

La conjuntura de crisi econòmica a nivell autonòmic està afectant a l'ocupació i la riquesa econòmica i financera de les empreses i provocant un augment de l'atur, un major endeutament de les empreses i les famílies i la disminució de vendes al detall i a l'engròs. Tal com passa a nivell estatal, els principals factors són

l'enfonsament de la construcció i el tancament i la deslocalització d'empreses, sobretot manufactureres i de motor. En efecte, el PIB català va presentar al llarg del 2008 una brusca desacceleració, des del 3,6% del 2007 fins al -0,3% el tercer trimestre de 2009, segons dades d'Idescat.

3.2. DINAMISME EMPRESARIAL A MANRESA I COMARCA

L'estructura econòmica i les dinàmiques de mobilitat laboral de la població activa de Manresa en el mercat de treball s'han d'entendre a nivell comarcal. La comarca del Bages està fortament marcada per la petjada industrial encetada amb el sector tèxtil de mitjats del segle XIX. Aquest llegat històric ha portat a què moltes de les poblacions de l'eix del Llobregat i del Cardener (Sant Fruitós de Bages, Santpedor, Sallent, Sant Joan de Vilatorrada, Súria...) pròximes a Manresa concentrin bona part de l'activitat econòmica de la comarca en els seus polígons industrials. La proximitat d'aquests polígons ha atret la població activa manresana (en edat laboral), existint així una elevada mobilitat laboral entre Manresa i els pobles concèntrics. Aquest fet, doncs, explica que la situació de crisi econòmica a la comarca del Bages afecta de forma molt directa a la població manresana.

L'Anuari econòmic comarcal 2009, elaborat pel servei d'Estudis de Caixa Catalunya apunta que al llarg del 2008 a la comarca del Bages hi va haver un empitjorament en tots els sectors productius, encapçalats per la indústria i la construcció, amb caigudes del 4,9% i el 6%, respectivament, gairebé el doble de la davallada en el conjunt de Catalunya en ambdós casos. El pitjor comportament del sector industrial reflecteix la caiguda en la producció en els subsectors de les manufactures, el motor, la maquinària i el tèxtil, amb una importància relativa rellevant dins la comarca.

Tot i que a nivell local manquen dades en relació al PIB i a la riquesa financera, podem partir d'altres dades d'ocupació i activitat econòmica que ens confirmen la situació de recessió econòmica en la majoria de sectors i subsectors. La situació de crisi

a Catalunya es pot extrapolar a Manresa a excepció de dues diferències: el major percentatge de risc de deslocalització, i la major accentuació dels cicles econòmics, tant de creixement com de recessió.

L'Informe de conjuntura trimestral editat per l'ajuntament de Manresa, mostra que el valor de l'indicador del clima empresarial de conjuntura⁸ del Bages del 4t. trimestre de 2008 va ser el pitjor de tots els trimestres, notant una lleugera millora en els tres primers trimestres del 2009, seguint la mateixa tendència de Catalunya i Espanya. Tot i això els valors de l'indicador resten negatius, ja que els elements de l'indicador que defineixen l'habitual quadre de crisi són la feble cartera de comandes, la utilització de la capacitat productiva inferior al 75%, la tendència a disminuir els preus de venda i la tendència a ocupar menys mà d'obra.

La comarca del Bages té un major risc de deslocalització⁹ i un clima empresarial més advers per

8 Clima empresarial de conjuntura

Es calcula a partir d'una metodologia desenvolupada pel Departament d'Economia Aplicada de la Facultat d'Econòmiques de la Universitat Pompeu Fabra. Les dades s'obtenen a partir d'enquestes telefòniques a 50 empreses del Bages.

9 Risc de deslocalització

Aquells assalariats que estan empleats en sectors amb un risc de ser deslocalitzat elevat. Són els sectors que més podrien patir, en un futur, decisions de deslocalització per part de les empreses (sobretot multinacionals), ubicades al territori. Segons Sala i Torres (2005), els sectors que es consideren amb un elevat risc de patir deslocalització són els següents:

17. Indústries tèxtils
18. Indústries de la confecció i de la pel·leteria
19. Cuir, marroquineria, basteria, talabarderia i sabateria
25. Fabricació de productes de cautxú i matèries plàstiques
29. Indústries de la construcció de maquinària i equips mecànics
30. Fabricació de màquines d'oficina i equips informàtics
31. Fabricació de maquinària i materials elèctrics
32. Materials electrònics, aparells de ràdio, televisió i comunicació
33. Equips i instruments medicoquirúrgics, de precisió, òptica i rellotgeria
34. Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs
35. Fabricació d'altres materials de transport

sobre de Manresa i Catalunya per l'elevat nombre d'empreses del sector industrial (manufatures, tèxtil, vehicles i maquinària...). El nombre de vendes al detall i industrial ha disminuït de 1r trimes-

tre de 2008 a 1r. trimestre de 2009, prova d'això és l'indicador de vendes de vehicles que ha passat de 899 a 525, reduint-se un 41,6%, la majoria de les quals es situen a Manresa.

3.3. CONTEXT DEL MERCAT LABORAL A MANRESA

Abans d'aprofundir en aquest punt, cal fer un aclariment metodològic per facilitar les interpretacions de les dades situades en taules i gràfics d'aquest apartat. Les dades de contractes fan referència al nombre de contractes que s'emeten a Manresa i no a persones empadronades a la ciutat. Una persona pot tenir més d'un contracte a l'any i al mes. Per tant, els contractes mostren més el dinamisme i teixit econòmic i empresarial local que no pas la situació de les famílies manresanes. La mateixa situació passa amb les dades d'afiliats a la Seguretat Social, que fan referència a persones que treballen a Manresa i poden ésser no empadronades al municipi. Mentre que l'atur sí que fa referència a persones empadronades al municipi, cosa que dificulta la comparació amb altres dades laborals.

La recuperació econòmica de les empreses catalanes que ens indica el clima de conjuntura no implica una millora de la riquesa de Catalunya ni tampoc un augment de la creació de llocs de treball. Aquesta recuperació s'està donant amb molta població activa en situació atur, ja que els ajustos econòmics són de reducció de productivitat i per tant amb major pèrdua de llocs de feina, així com també una major deslocalització per part de grans empreses a països amb una mà d'obra més barata.

El fenomen de la globalització afavoria en els seus inicis el teixit empresarial de la zona, ja que les condicions econòmiques i fiscals locals eren millors, portant empreses de fora com ara el cas de Pirelli (Itàlia), Hayes-Lerner (Alemanya), Denso (Japó), Rossignol (França), etc. No obstant, les dificultats econòmiques per obtenir més rendibilitat i mantenir la competitivitat d'aquestes grans empreses fa que aquestes adoptin la mateixa estratègia de buscar països a on els costos laborals i fiscals siguin més favorables, la qual cosa augmenta el nombre de casos de deslocalització.

Aquesta situació no succeeix en les petites i mitjanes empreses¹⁰, les quals no es deslocalitzen ni s'internacionalitzen, sinó que algunes d'elles tanquen per suspensió de pagaments i altres fan reajustaments de plantilla i de producció, o bé, s'acaben especialitzant dins de grans sectors, per competir amb les grans empreses.

Tot i la lleugera millora que mostren alguns indicadors econòmics tant a nivell espanyol com català, podem apreciar que encara hi ha una tendència a la pèrdua de llocs de treball. Si apropem el prisma a nivell local, podem obtenir indicadors que ens descriuen una situació d'empitjorament de l'economia local i sobretot de les famílies i persones treballadores.

Per una banda, es pot apreciar en la taula 3.1 que el nombre de persones afectades pels Expedients de Regulació d'Ocupació (en endavant ERO¹¹) fins a novembre de 2009¹² a Manresa ha estat molt superior als anys anteriors. El 2009 (fins a novembre) es van aprovar 105 expedients autoritzats, 62

10 Deslocalització i PIMES

Cal dir que l'índex del risc de deslocalització es calcula a partir dels sectors en risc i no per la grandària de les empreses, és per això que aquesta eina no ens dona la informació en relació a les PIMES.

11 Consideracions sobre els Expedients de Regulació d'Ocupació (ERO)

Els ERO segueixen un procediment que estableix un període de consultes abans de portar-los al Departament de Treball per la seva autorització. En aquesta fase de consultes les empreses i els representants del treballadors poden o no, arribar a un acord.

Si l'ERO es presenta amb acord de les parts, hi ha moltes més possibilitats de que sigui autoritzat. En qualsevol cas l'autoritat laboral adopta una resolució que pot ser d'autorització, d'autorització amb modificacions de les mesures plantejades, o de no autorització. Si no hi ha autorització no es pot aplicar. L'autorització depèn del Departament de Treball de la Generalitat quan l'empresa està ubicada a Catalunya. Si és una empresa amb diferents centres de treball afectats, alguns dels quals són de fora de Catalunya, correspon al Ministeri de Treball donar l'autorització.

Quan hi ha pacte, que no vol dir que serà aprovat pel Departament de Treball encara que té moltes possibilitats, les parts són la direcció o representació legal de l'empresa i la representació dels treballadors amb els sindicats que formen part del Comitè d'empresa.

12 Extracció dades ERO 2009

Es prenen les dades de gener a novembre de 2009 perquè són els mesos que el Ministeri de Treball ha resolt els expedients, mentre que els de desembre queden pendents de resolució.

3.1. Persones afectades per Expedients de Regulació autoritzats i aplicats al Bages				
Municipis	2006	2007	2008	2009*
Manresa	22	1	341	1.592
Indústria	0	1	326	43
Construcció	0	0	0	1.369
Serveis	22	0	15	180
Artés	0	21	47	310
Avinyó	0	0	13	59
Balsareny	0	0	91	54
Callús	0	0	17	48
Cardona	0	0	7	141
Castellbell i el Vilar	159	0	0	100
Castellgalí	0	27	31	1
Marganell	0	0	35	264
Moià	0	0	6	26
Monistrol de Montserrat	0	50	71	34
Navàs	0	28	18	6
Sallent	0	22	0	111
Sant Fruitós de Bages	33	16	144	178
Sant Joan de Vilatorrada	0	0	78	838
Sant Salvador de Guardiola	11	0	0	25
Sant Vicenç de Castellet	0	0	24	1.695
Santpedor	67	0	415	28
Súria	18	0	27	214
Navarces	0	0	0	59
Sant Feliu Sasserra	0	0	0	22
Total	310	165	1.365	5.805

Font: Departament de Treball

* 30 de novembre de 2009

dels quals van ser per suspensió temporal, 18 per reducció de jornada laboral i 25 per rescissió. La diferència entre ERO de rescissió i de suspensió, està en que el primer planteja acomiadaments a persones treballadores i el segon solament planteja la suspensió dels contractes laborals durant un període determinat de temps que s'estableix en la resolució. A nivell comarcal, han estat afectats 5.805 treballadors/es per l'aplicació d'aquests ERO, la majoria dels quals són homes procedents del sector industrial.

Els treballadors/es més afectats han estat els dels polígons de Sant Fruitós de Bages (municipi amb un elevada activitat industrial) i de la pròpia ciutat de Manresa, seguit d'altres polígons com ara els de Santpedor i Artés. El 2009 s'han triplicat el nombre d'expedients respecte l'any anterior, la qual cosa mostra l'empitjorament de l'economia local i comarcal i de la situació dels treballadors/es.

El sector industrial, principalment, ha dut a terme diversos ERO afectant a molts treballadors/es amb l'objectiu de reduir costos i millorar la competitivitat i rendibilitat. En diversos casos, però, han hagut de fer suspensió de pagaments o bé deslocalització (grans empreses).

Tal com apuntàvem anteriorment, les petites i mitjanes empreses (PIMES) locals inferiors a 50 treballadors/es són les que més estan patint la crisi i per tant, reduint més llocs de treball, sobretot en el cas de la ciutat de Manresa, a on es concentra molta activitat econòmica del sector serveis. Mentre que a la resta de la comarca es pot observar una major pèrdua de llocs de treball en el sector industrial d'empreses amb una grandària d'entre 50 i 500 treballadors/es.

Cal tenir en compte que la grandària de les empreses és variable segons el nombre de treballa-

3.2. Llocs de feina perduts entre 31 de març de 2008 i 30 de setembre 2009				
Grandària de l'empresa				
Manresa	< 50	51-500	> 501	Total
Agricultura	21	0	0	21
Indústria	-443	-544	-575	-1.562
Construcció	-640	-191	0	-831
Serveis	-1.316	-379	52	-1.643
Total	-2.378	-1.114	-523	-4.015
Bages	< 50	51-500	> 501	Total
Agricultura	57	0	0	57
Indústria	-1.322	-2.508	-681	-4.511
Construcció	-1.475	-401	0	-1.876
Serveis	-1.778	-726	514	-1.990
Total	-4.518	-3.635	-167	-8.320

Font: Departament de Treball

3.3. Taula comparativa sobre dades de treball					
Atur Registrat					
	2005	2006	2007	2008	2009
Manresa	2.639	2.721	2.721	4.771	6.318
Catalunya	262.605	260.749	265.789	423.232	561.761
Contractació laboral					
	2005	2006	2007	2008	2009
Manresa	26.595	28.290	26.355	19.525	16.655
Catalunya	2.667.843	2.867.327	2.860.905	2.521.892	2.077.458
Llocs de treball					
	2005	2006	2007	2008	2009*
Manresa	31.651	30.764	31.656	29.311	26.433
Catalunya	3.136.165	3.235.050	3.303.892	3.165.509	3.031.830

Font: Departament de Treball

*30 de setembre de 2009

dors/es que tenen en un moment determinat. Hi ha empreses, sobretot industrials, que redueixen la seva grandària, sobretot els subsectors del grup de més 500 treballadors/es, els quals passen a engruixir el grup d'entre 51 i 500. Per tant, hi ha la tendència a la disminució de la grandària de les empreses tal i com es mostra en la taula 3.2.

El principal pes percentual de la pèrdua de llocs de treball se situa en la indústria i la construcció, mentre que el sector serveis tendeix a una lleugera recuperació, tot i la poca durada de la contractació laboral.

Les dades d'afiliats a la seguretat social ens permeten afirmar que encara hi ha una tendència a la

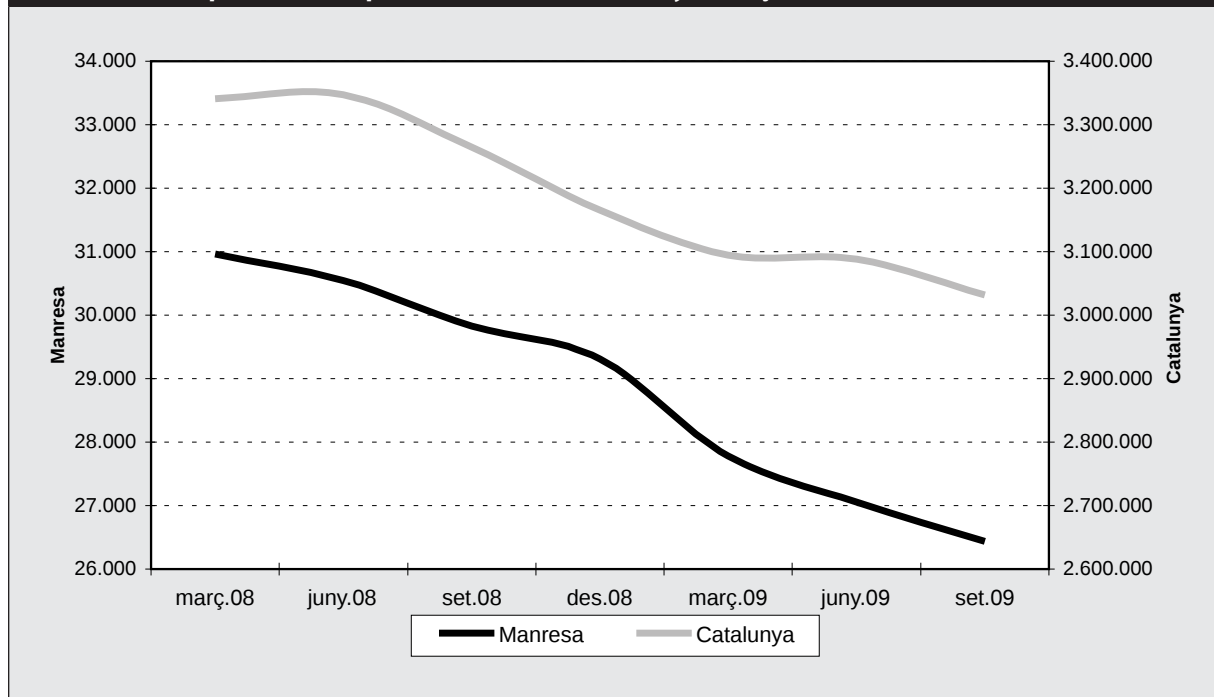
pèrdua de llocs de treball¹³. Des de març de 2008 fins a setembre de 2009 a Manresa han disminuït un 14,6% els llocs de feina, 5 punts per sobre de la resta de Catalunya.

En línies generals els principals subsectors afectats d'ocupació en un any, de 30 de juny de 2008 a 30 de setembre de 2009, han estat la construcció, les fàbriques de maquinària, metall i plàstics i el comerç. Mentre que els subsectors dels serveis han augmentat lleugerament, tals com els d'educació,

13 Canvi de CCAE: De CCAE-93 rev.1 a CCAE-2009.

A partir de gener de 2008 s'aplica nova classificació, la qual cosa afecta la comparativa de sectors i subsectors amb anys anteriors. Un principal canvi està en el règim especial agrari per compte propi, que s'integra en el règim especial de treballadors autònoms.

3.4. Nombre de persones ocupades a Manresa i Catalunya. Març 2008-Setembre 2009

Font: Departament de Treball

3.5. Atur registrat a Manresa. 2009

Atur	Homes	Dones	Total
Gener	2.774	2.334	5.108
Febrer	3.015	2.408	5.423
Març	3.179	2.530	5.709
Abril	3.270	2.582	5.852
Maig	3.378	2.635	6.013
Juny	3.237	2.546	5.783
Juliol	3.217	2.581	5.798
Agost	3.318	2.664	5.982
Setembre	3.392	2.662	6.054
Octubre	3.460	2.620	6.080
Novembre	3.454	2.686	6.140
Desembre	3.624	2.694	6.318

Font: Departament de Treball

activitats sanitàries, administracions públiques, serveis socials, professionals liberals, etc.

Segons règims, en el cas dels assalariats hi ha una major pèrdua de llocs de feina en els sectors de la indústria i la construcció, mentre que en el d'autònoms els sectors més afectats són els de les activitats de lloguer, finances, informàtica i comerç. Aquesta dinàmica s'està donant tant a nivell local com a nivell de tot Catalunya.

Aquestes dades d'atur mostren que la recuperació anunciada per diversos organismes i institucions no es fa visible, ja que hi ha un increment del registre d'aturats cada mes, arribant als 6.318 a 31 de desembre de 2009.

Així mateix, podem copsar tres tendències. Una primera d'increment fins a maig de 2009, la segona de reducció amb l'arribada de l'estiu (més ofertes laborals) i una tercera iniciada al setembre que situa l'atur en màxims històrics. La taxa d'atur¹⁴ de Manresa a 31 de desembre de 2009 (16%) constata aquesta tendència, que presenta uns valors superiors a les taxes anteriors a l'estiu.

Cal destacar un altre canvi de tendència en les persones aturades segons sexe des de meitats de 2008 fins l'actualitat, quan el nombre d'homes aturats es va situar per sobre del de les dones, tendència que sempre havia estat a la inversa. Aquest canvi s'ha donat perquè hi ha un volum important d'homes provinents dels sectors de la

14 Taxa d'atur

Taxa elaborada a partir de les dades d'atur mensuals i la xifra estimada de població activa, confeccionada per la Diputació de Barcelona (Programa Hermes).

3.6. Nombre de contractes laborals a Manresa. 2009

	Indefinitos			Temporals		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Gener	95	124	219	417	567	984
Febrer	106	105	211	408	487	895
Març	102	121	223	362	491	853
Abril	68	92	160	412	582	994
Maig	78	125	203	498	639	1.137
Juny	92	82	174	672	769	1.441
Juliol	102	96	198	681	849	1.530
Agost	32	46	78	392	432	824
Setembre	112	151	263	627	887	1.514
Octubre	114	163	277	688	852	1.540
Novembre	85	115	200	550	742	1.292
Desembre	48	76	124	526	795	1.321
Anual	1.034	1.296	2.330	6.233	8.092	14.325

Font: Departament de Treball

construcció i la indústria. Paral·lelament, doncs, ha disminuït el pes percentual de dones en situació d'atur, ja que, a més, un gran gruix d'aquestes treballen en el sector dels serveis, sector però que té unes condicions laborals molt precàries.

Tot i l'augment de la contractació laboral, prop del 50% d'aquesta contractació té una durada inferior al mes, cosa que explicaria la poca estabilitat laboral palesa en les dades d'afiliació de la Seguretat Social i en les d'atur. Poc més d'un 5% de població activa és contractada per més de 6

mesos. La principal franja d'edat de població potencialment activa contractada és el de 20 a 45 anys, tant homes com dones.

Les Empreses de Treball Temporal (ETT) també han reduït dràsticament el nombre d'ofertes fins el límit que algunes d'elles ja comencen a tancar. Aquesta situació de crisi també està duent dificultats a les microempreses, les quals tenen dificultats per rebre préstecs bancaris i en cas de tancament, l'empresari/a ha d'assumir el cost sense percebre una prestació econòmica d'atur.

3.4. FORMACIÓ SOCIOLABORAL I DETECCIÓ DE NECESSITATS LABORALS

Tot i que no hi hagi un apartat d'educació i formació en el present informe social, cal fer un breu esment a la formació sociolaboral, la qual també s'ha vist afectada per la crisi. Per primera vegada, està sent difícil trobar empreses que assumeixin alumnes de formació per fer les pràctiques professionals. La majoria de les empreses contactades des dels serveis d'ocupació i formació estan en moments molt difícils (reduccions de plantilles o fins i tot tancaments).

Aquesta repercussió en tema de cursos també s'està succeint en altres centres formatius de la

ciutat i de la comarca. Aquesta problemàtica arriba fins els mateixos instituts, els quals han vist reduïts el nombre d'empreses que ofereixen llocs de pràctiques.

Tot i això, continua havent-hi gran demanda per part, sobretot, de població en situació d'atur. Com a exemple, hi ha el cas del centre de formació d'adults de Manresa, el qual s'ha vist desbordat en aquest curs per la creixent demanda. De les 13 formacions que s'ofereixen al centre Jacint Carrió no hi ha cap plaça vacant, i la demanda més alta és en els cursos per obtenir el Graduat d'Educació

Secundària Obligatòria (GESO). Hi ha una elevada demanda en els cursos per accedir a cicles formatius de grau mitjà i superior.

La crisi econòmica està provocant dos fets contraposats: per una banda, hi ha més atur i per tant, més demanda de cursos i per l'altra, manca de recursos econòmics per abastir tota la població demandant.

Per tant, des d'un dels serveis públics de la ciutat, el Centre d'Iniciatives d'Ocupació (CIO), s'està buscant alternatives, però hi ha molt poc marge de maniobra i poques possibilitats. Les persones amb un perfil sociolaboral de baixa qualificació té majors dificultats que les altres.

Els cos tècnic d'ocupació i formació local apunta que com a principal mesura per fer front aquesta situació ha estat sol·licitar a la Generalitat un gran volum de cursos per tal de donar formació a tots aquests usuaris. Aquesta formació ha de garantir una millora de la qualificació i també donar eines i habilitats a la població amb perfils amb menys qualificació, tant immigrada com autòctona. Per primer cop, aquests cursos també aniran adreçats a treballadors/es (40%). Una altra de les mesures des de l'administració local és garantir i promoure el compliment de les clàusules socials a les empreses locals per potenciar la contractació de població aturada amb menys possibilitats d'accés al mercat laboral.

La principal demanda de cursos de les persones en situació d'atur i en actiu són els relacionats amb el sector serveis, com ara auxiliars de gerontologia, monitors de lleure, educació social, treballadors/es familiars, auxiliars de cuina, bugaderia, neteja i infermeria en geriatria.

Des del CIO s'assenyala que aquesta demanda va lligada a aquells sectors econòmics que ofereixen més places laborals, com són les sociosanitàries per l'atenció i cura de persones (principalment gent gran), administratives, energies alternatives i oficis altament especialitzats. Per aquesta última, cal fer una inversió de temps per obtenir els beneficis a llarg termini, cosa que moltes persones la descarten, perquè no poden esperar molt de temps per tenir un lloc de feina.

Segons el diagnòstic del sistema social i sociosanitari d'atenció a la dependència (Manresa i Bages) elaborat l'any 2008 per la Fundació CIREM a petició de l'ajuntament de Manresa, afirma que dins dels serveis col·lectius a les persones, l'àmbit de la salut i de la dependència són serveis que estan creixent a la comarca, a més de formar part de la branca d'activitat amb més pes, després del comerç i la reparació. Tant el nombre d'empreses d'aquest subsector com el nombre d'ocupats/des han augmentat en els darrers anys de manera significativa.

L'informe elaborat per ILOQUID (Iniciatives Locals d'Ocupació per a la Qualitat i Dinamització – Diputació de Barcelona) recull que el col·lectiu de gent gran és el que aglutina més serveis i més treballadors/es, seguit pel de promoció de l'autonomia persona i els col·lectiu d'infància, adolescència i joves. Els serveis actuals podran absorbir un augment de demanda i alhora és possible que puguin generar nous llocs de treball. En aquest línia, l'informe destaca tres sectors dins els serveis com a futures demandes, tals com els serveis d'atenció domiciliària, serveis que facilitin la conciliació de la vida familiar per fer front a les responsabilitats laborals de les persones cuidadores familiars i els nous serveis que promoguin

3.7. Estimacions de creixement de l'ocupació per sectors al Bages

Sectors	Any 2001	Escenari 1 250.000 habitants	Escenari 2 300.000 habitants
Agricultura	0,4%	0,5%	0,5%
Indústria	40,6%	24,5%	24,5%
Construcció	8,8%	15,0%	15,0%
Serveis	50,3%	60,0%	60,0%
Total assalariats	100%	100%	100%

Font: Anuari Estadístic del Bages 2005/2006, a partir dades del PDU

la inclusió social, les relacions interpersonals, l'aprenentatge i el suport emocional dels més grans, prevenint l'aïllament, la soledat, la desconexió social i la involució personal.

Aquesta línia es veu reforçada en el dossier d'escenaris per a la planificació territorial de serveis d'autonomia i atenció a la dependència, a la província de Barcelona (2009-2015), el qual preveu que al llarg dels sis anys vinents augmentarà el nombre de població que hauria de ser beneficiària de recursos socials, sobretot en els majors de 65 anys, tals com residències, centres de dia, Servei d'Atenció Domiciliària, assistència personal i persones cuidadores no professionals.

Així mateix, el diagnosi de la Fundació CIREM preveu que el desenvolupament econòmic futur del Bages i Manresa es troba vinculat a l'expansió de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. El Pla Director Urbanístic del Pla de Bages (PDU) participa d'aquesta visió de creixement exogen per les necessitats metropolitanes de sòl industrial i residencial.

La taula 3.7 recull aquestes estimacions en percentatges sobre la situació de partida de l'any 2001, que cal veure-les, en el context actual, com a un exercici de prospectiva amb les prevencions que imposa l'evolució que adopti la crisi econòmica actual.

3.5. APROXIMACIÓ DE LA SITUACIÓ ECONÒMICA DE LES UNITATS DE CONVIVÈNCIA

Indicadors com l'augment de la taxa d'atur (situat en un 16% a 31 de desembre de 2009), l'increment de la morositat i els fraccionaments dels tributs municipals i de les demandes econòmiques a les entitats locals i als serveis socials ens permet afirmar que hi ha un increment de població manresana en situació de pobresa econòmica.

Per aquest motiu, en aquest apartat s'intenta fer un anàlisi més profund de diverses fonts de dades econòmiques per confeccionar un llindar local de risc a la pobresa, així com la població situada al voltant d'aquest llindar de risc.

En l'anterior Informe Social 2008 vam utilitzar solament la informació registrada per Serveis Financers de l'ajuntament de Manresa per analitzar de forma aproximada la situació econòmica d'aquelles unitats de convivència empadronades a la ciutat de Manresa amb majors dificultats econòmiques.

Abans de tot, cal dir que són molt poques persones es troben en la pobresa absoluta, és a dir, aquelles que no assoleixen els mínims de vida tals com la nutrició, educació, salut o habitatge. Per tant, hem de parlar de pobresa relativa, la qual es defineix com la manca de recursos materials, xarxa i participació en els hàbits i patrons de vida considerats "normals" en la societat en la que habita. Estableix el llindar amb la comparació del

nivell de vida considerat estàndard per a la població a la qual es refereix.

Des de la OCDE (Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Europa) el llindar de la pobresa relativa està en el 60% de la mediana dels ingressos per unitat de consum. No obstant, a nivell local és impossible obtenir aquesta dada i ens basarem com a llindar en el Salari Mínim Interprofessional (SMI) mensual, que a principis de 2009 es va marcar en 624 Euros mensuals per persona adulta i de 8.736 Euros anuals (incloent les 14 pagues pertinents).

Segons l'Institut d'Estadística de Catalunya, l'any 2007 un 18,2% de la població de Catalunya es trobava en risc a la pobresa. El 10% de les llars de Catalunya ingressaven fins a 9.000 Euros nets anuals a l'any, i un 14,2% ingressen de 9.001 a 14.000 Euros a l'any. Això vol dir que el 24,2% de llars ingressaven menys de 14.000 Euros.

Cal dir que hi ha gran dificultats per mesurar el llindar de risc a la pobresa, ja que cada servei utilitza un indicador diferent (IPREM, IRSC i SMI)¹⁵

15 Acrònims

IPREM: Indicador Públic de Renda d'Efectes Múltiples
IRSC: Indicador Renda de Sufficiència de Catalunya
SMI: Salari Mínim Interprofessional

3.8. Llindar de risc econòmic. 2007-2009			
	2007	2008	2009
1 adult	8.183,50 €	8.400,00 €	8.736,00 €
1 adult i 1 infant	10.638,60 €	10.920,00 €	11.356,80 €
1 adult i 2 infants	13.093,60 €	13.440,00 €	13.977,60 €
1 adult i 3 infants	15.548,70 €	15.960,00 €	16.598,40 €
2 adults	12.275,30 €	12.600,00 €	13.104,00 €
2 adults i 1 infant	14.730,30 €	15.120,00 €	15.724,80 €
2 adults i 2 infants	17.185,40 €	17.640,00 €	18.345,60 €
2 adults i 3 infants	19.640,40 €	20.160,00 €	20.966,40 €
3 adults	16.367,00 €	16.800,00 €	17.472,00 €
3 adults i 1 infant	18.822,10 €	19.320,00 €	20.092,80 €
3 adults i 2 infants	21.277,10 €	21.840,00 €	22.713,60 €
3 adults i 3 infants	23.732,20 €	24.360,00 €	25.334,40 €

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del SMI i ECV

i dins d'aquests s'utilitzen diverses dades, és a dir, nòmimes, declaració de renda de fa 1 o 2 anys, així com altres indicadors no econòmics (situació familiar, problemàtica d'habitatge, etc.).

A més, tal com es pot apreciar en la taula 3.8, el llindar del risc a la pobresa de les llars depèn de la dimensió i composició de les llars. Per tal de comparar llars amb dimensió i composició diferents s'empren les escales d'equivalència, que converteixen el nombre de membres residents a la llar en nombre d'unitats de consum. L'escala d'equivalència utilitzada és la de l'OCDE modificada, que dona valor 1 al primer adult, 0,5 a la resta d'adults i 0,3 als menors de 14 anys.

Tot i aquestes adversitats metodològiques per obtenir indicadors de pobresa, s'ha confeccionat un gràfic¹⁶, a on es mostren els diversos llindars¹⁷ d'accés a ajudes i estimacions d'ingressos mitjans mensuals. A nivell teòric, pensem que la majoria de població se situa entre uns ingressos de 600 i 1200 euros, els quals, alguns d'ells, queden descoberts d'algunes ajudes i serveis d'àmbit local que analitzarem a continuació.

El gràfic 3.9 ha de servir per visualitzar els paràmetres utilitzats (llindars econòmics) pels di-

versos serveis d'ajudes econòmiques i la població "teòrica" que està coberta i descoberta per aquests serveis. La intenció no és la de comptar pobres, sinó la de veure els diferents mecanismes existents per accedir a determinades ajudes, ja que mesurar la pobresa relativa és una tasca molt complexa i s'ha d'entendre també amb altres factors no econòmics.

No obstant, a nivell del personal tècnic local, hi ha una percepció general que cada vegada hi ha més població amb pitjor renda familiar, la qual cosa l'apropa a llindars de risc econòmic, és a dir, a un ingrés mensual proper als 600 Euros. En aquest sentit, el gràfic ens mostra que hi ha menys d'un 60% de població que està per sota dels ingressos mitjans estimats, i que per tant, hi ha una població minoritària que té uns ingressos molt superiors a la mitjana. Això ens mostra que no hi ha una distribució equitativa de la renda.

17 Apunts sobre les dades del gràfic

- Llinar de 534 €: fa referència als ingressos màxims d'una persona adulta per accedir al Programa d'ajudes Individualitzades de Serveis Socials. Aquest llinar que marca l'accés a barem econòmic està aprovat per Ple municipal, però a partir de 2010 segurament es partirà de llindars establerts per Diputació de Barcelona.

- Llinar de 624 €: fa referència al Salari Mínim Interprofessional brut, que l'utilitzen diversos serveis per donar ajudes i bonificacions, tals com la reducció de taxa d'escombraries.

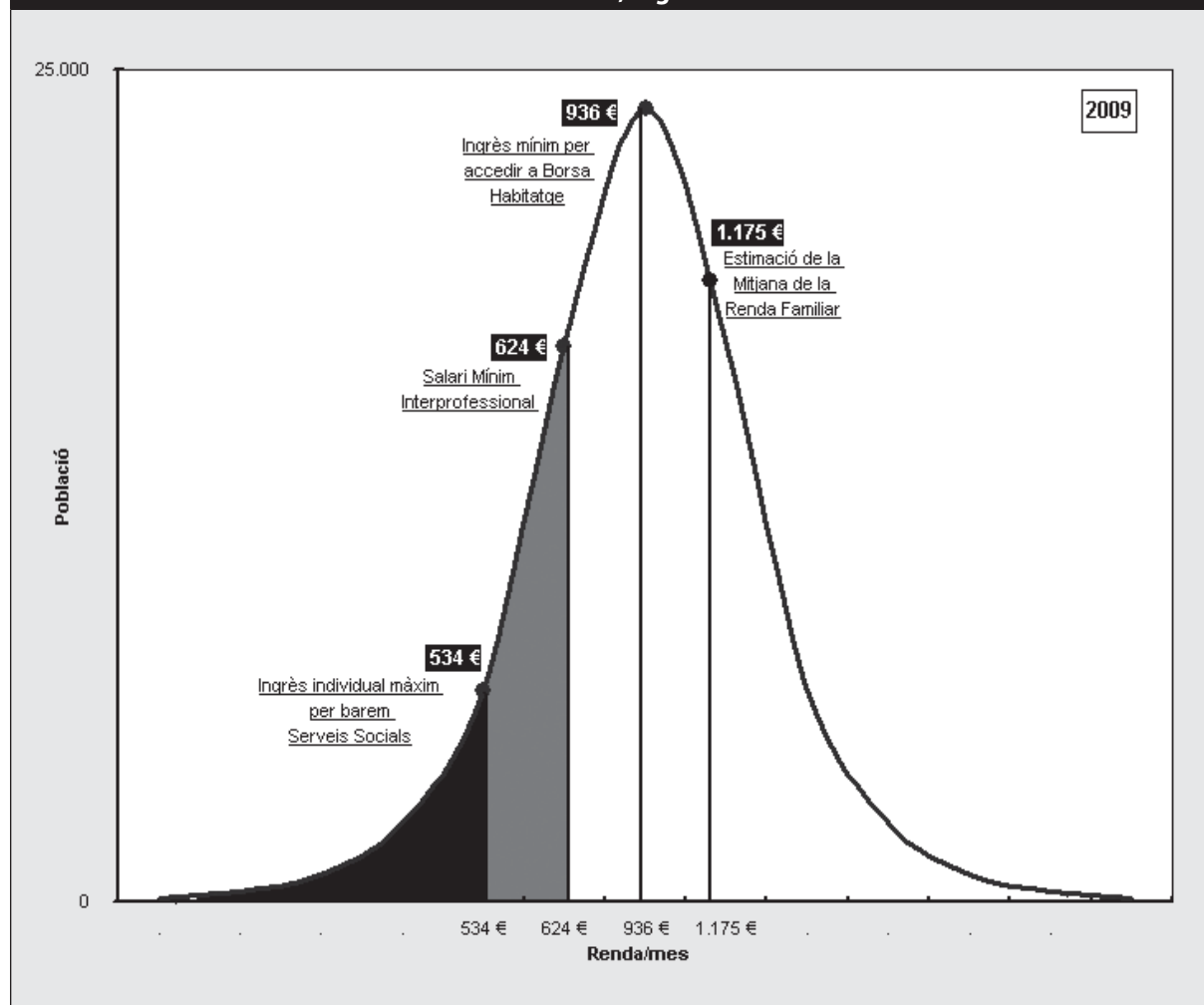
- Llinar de 936 €: s'empra per accedir a títol d'individual a la borsa d'habitatge (i fa referència als ingressos segons la Declaració de la Renda de l'any anterior). No obstant, això s'estudien tots els casos particulars que no arribin a tal xifra per buscar alternatives.

- Llinar de 1175 €: es fa en base a l'ingrés mitjà de 2006 elaborat pel Programa Hermes (Diputació de Barcelona) i aplicant els increments del IPC anual de cada any.

16 Forma del gràfic (Campana de Gauss)

S'utilitza el model emprat per Idescat per mostrar els llindars econòmics. Situem els 938 Euros en el punt màxim, similar a la mediana "catalana", i els ingressos mitjans una mica per sota, havent-hi menor població que l'assoleix. S'agafa el model gràfic d'Idescat perquè hi ha molta similitud entre les tendències de Catalunya i Manresa.

3.9. Gràfic dels llindars de risc econòmic a Manresa, segons serveis

Font: Elaboració pròpia

3.10. Requisits econòmics mínims per accedir a recursos d'habitatge

	Ingressos mínims bruts anuals				
	1 membre	2 membres	3 membres	4 membres	5 o més
1. Borsa Jove	13.104,00 €	13.509,28 €	14.090,30 €	14.890,91 €	15.787,95 €
2. Borsa Jove	13.568,63 €	13.988,27 €	14.589,92 €	15.418,89 €	16.347,74 €
1.HPO*	8.736,00 €	9.006,18 €	9.393,55 €	9.927,27 €	10.525,30 €
2.HPO	9.045,75 €	9.325,52 €	9.726,61 €	10.279,26 €	10.898,49 €

Font: Departament de Medi Ambient i Habitatge

1. Declaració de Renda 2007

2. Declaració de Renda 2008

*Habitatge de Protecció Oficial

A més, també s'assenyala des de diversos serveis que hi ha una part de població descoberta i que cada vegada va en augment, la majoria dels quals són aquesta població amb ingressos d'entre 600 i 1200 Euros, altrament coneguts com a "milleuristes".

Tot i el llindar d'accés proper als 1.000 Euros, des de Foment de la Rehabilitació Urbana de Manresa (FORUM) s'atén a totes les sol·licituds, tot i algunes d'elles no compleixen els requisits i no poden optar a contractar un habitatge. No obstant, una persona amb poca renda es pot acollir a un altre

3.11. Requisits econòmics màxims per barem en ajudes de serveis socials. 2009

Membres	Ingrés màx./mes
1	534,43 €
2	621,57 €
3	694,21 €
4	766,50 €
5	839,43 €
6	912,07 €
7	984,71 €

Font: Ajuntament de Manresa

ajut determinat, o bé a un aval solidari. Tot i que en casos en els que es detecta una situació de risc social es posa en coneixement dels serveis socials de referència.

Per altra banda, la xifra de llinar màxim econòmic de serveis socials fa referència al llinar per tenir barem econòmic en les ajudes individualitzades del programa municipal de serveis socials. Aquest llinar, que està en procés de revisió, està per sota d'algunes famílies en risc social. A més, no té en compte les despeses de la persona usuària del servei. No obstant, això és un programa municipal i no es pot extrapolar a tots els usuaris de serveis socials, ja que s'atén a totes les persones independentment de la seva renda, ja que hi ha moltes altres problemàtiques socials.

Altres serveis municipals ofereixen recursos en forma d'ajudes i/o bonificacions depenent, en bona mesura, dels ingressos mensuals. Les dades denoten un augment del nombre d'adjudicacions

18 Requisits per accedir a la targeta de bus social (febrer de 2008)

Supòsit A: Persones mes grans de 60 anys que no treballin

- Han de tenir uns ingressos inferiors o iguals al SMI de l'any en curs.

Supòsit B: Persones que cobren una prestació de la seguretat social per invalidesa permanent absoluta o una pensió no contributiva per invalidesa o jubilació de la Generalitat de Catalunya.

- Han de tenir uns ingressos inferiors o iguals al SMI de l'any en curs.

Supòsit C: Discapacitats

- Les persones amb un grau de discapacitat major o igual al 65% amb uns ingressos inferiors o iguals al SMI de l'any en curs

- Tots els discapacitats amb dificultats de mobilitat que demostrin, segons acredita la Generalitat de Catalunya, "superar el barem que determina l'existència de dificultat per utilitzar transport públic", independentment del grau de discapacitat i els ingressos econòmics

19 Altres requisits per accedir a beques de menjador

- socio-familiars (nombrosa, monoparental...)

- dificultat geogràfica

- situacions especials (risc o alt risc social)

Cal dir que l'ingrés mensual màxim fa referència a un membre de la família i no a la unitat de convivència.

3.12. Barems màxims per accedir a ajudes de l'administració¹⁸¹⁹

Any	Indicadors	Ingrés màx./mes	Total
2008	Targeta de bus social	< 600 €	3.725
2009	Targeta de bus social	< 624 €	4.333
2008	Taxa escombraries	< 600 €	457
2009	Taxa escombraries	< 624 €	536
2008	Beques de menjador	< 385 €	767
2009	Beques de menjador	< 389,3€	855

Font: Ajuntament de Manresa

de beques de menjador, així com un increment en les sol·licituds i atorgaments de la reducció de la quota de la taxa d'escombraries. Aquesta és una tarifa reduïda a la qual s'hi poden acollir persones amb rendes baixes i, com es pot comprovar, cada cop hi ha més nombre de persones que poden acollir-s'hi degut a la disminució dels ingressos familiars.

La reducció de la taxa d'escombraries per franges d'edat ens permet observar que la població major de 61 anys continua sent la principal beneficiària de la tarifa reduïda, i en especial, les dones són el col·lectiu que sol·licita més aquesta reducció. Aquest fet ens indica que són un col·lectiu en risc, ja que resideix en habitatges que acrediten uns ingressos inferiors al SMI (624€ a inicis de 2009). D'altra banda, han augmentat el nombre de bonificacions en la franja de 31 a 60 anys, les quals abans eren les menys representatives, però que amb la crisi han emergit com un nou col·lectiu beneficiari.

S'ha de tenir en compte que es comptabilitza tots els residents de l'habitatge, ja que en alguns casos, tot i tenir ingressos globals superiors al SMI mensual, aquests ingressos no arriben el 45% per resident, i també tenen accés a la bonificació. Per tant, el col·lectiu de persones grans, el qual demogràficament es va incrementant, té més dificultats econòmiques per arribar a finals de mes.

3.13. Nombre de reduccions d'escombraries segons sexe i edat									
	2007			2008			2009		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
< 31	2	1	3	2	1	3	1	3	4
31-45	3	3	6	6	3	9	14	23	37
46-60	27	5	32	29	13	42	35	20	55
61-75	125	30	155	130	33	163	128	56	184
> 75	182	25	207	205	31	236	162	58	220
En blanc	-	-	-	2	2	4	10	26	36
Total	339	64	403	374	83	457	350	186	536

Font: Ajuntament de Manresa

Un cop transcorregut el termini voluntari per pagar els tributs municipals i quan aquests no s'han fet efectius, s'inicia el procediment executiu. Segons el Servei de Tresoreria i Gestió Tributària, el perfil de les persones les quals entren a formar part de la morositat ha variat durant els dos últims anys; s'hi han afegit homes i dones d'entre 40 i 55 anys propietaris d'un habitatge i que han perdut la feina i han crescut el nombre de persones immigrades. Amb tot i això, l'increment de la morositat es ve aturant en bona part gràcies a la facilitat i bon acollida que té el fraccionament dels pagaments del tributs municipals, ja sigui durant el període voluntari de pagament, com dins del procediment executiu, tal i com es pot apreciar a la taula 3.15.

Cal remarcar que la crisi afecta principalment a la població en edat potencialment activa, de 16 a 65 anys, la qual està en edat de treballar i no els majors de 65 anys, els quals fins el moment han tingut unes rendes baixes i han hagut d'adequar les seves prestacions a unes despeses mensuals limitades. Tot i això, pot haver augmentat la debilitat de les xarxes de suport de la gent gran.

En definitiva, hi ha un apropament de certa població treballadora al llindar de pobresa per la manca de treball i per conseqüència una manca d'ingressos suficients per mantenir el nivell de despeses, qualitat i quantitat de vida que s'havia viscut fins el moment.

3.14. Evolució de la morositat en el pagament dels tributs municipals									
Nombre de contribuents els quals se'ls ha realitzat alguna actuació executiva encaminada al cobrament dels deutes amb l'ajuntament	2007			2008			2009		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
	197	559	756	325	858	1.183	297	844	1.141

Font: Ajuntament de Manresa

3.15. Nombre de sol·licituds de fraccionaments			
	2007	2008	2009
Sol·licituds de fraccionament o ajornament durant l'any	425	605	3.199

Font: Ajuntament de Manresa

3.6. DIFICULTATS DELS COL·LECTIUS EN RISC

Persones immigrades

Tot i que la crisi està sent generalitzada i afecta a la població ocupada en general, la població estrangera - en una gran proporció- ocupa llocs de feina de baixa qualificació i, per tant, són els

llocs de treball que pateixen més risc de desaparèixer. La poca qualificació en els serveis, fàbriques i construcció fa que siguin més fràgils que treballs tècnics i professionals qualificats, els quals són ocupats majoritàriament per població nacional.

3.16. Atur registrat segons sexe, edat i procedència							
Any 2007	Homes			Dones			Total
	Nacionals	No nacionals	Total	Nacionals	No nacionals	Total	
< 20	36	4	40	27	4	31	71
20-24	84	26	110	80	13	93	203
25-29	94	69	163	128	30	158	321
30-34	101	91	192	177	35	212	404
35-39	86	71	157	136	22	158	315
40-44	76	47	123	129	16	145	268
45-49	69	32	101	128	5	133	234
50-54	73	20	93	177	6	183	276
55-59	83	11	94	254	5	259	353
60-64	108	3	111	165	0	165	276
Total	810	374	1.184	1.401	136	1.537	2.721
Any 2008	Homes			Dones			Total
	Nacionals	No nacionals	Total	Nacionals	No nacionals	Total	
< 20	53	13	66	35	12	47	113
20-24	189	68	257	128	30	158	415
25-29	250	162	412	206	58	264	676
30-34	242	203	445	270	74	344	789
35-39	166	196	362	223	53	276	638
40-44	176	147	323	158	32	190	513
45-49	152	102	254	176	24	200	454
50-54	128	62	190	198	17	215	405
55-59	137	19	156	284	7	291	447
60-64	142	4	146	174	1	175	321
Total	1.635	976	2.611	1.852	308	2.160	4.771
Any 2009	Homes			Dones			Total
	Nacionals	No nacionals	Total	Nacionals	No nacionals	Total	
< 20	67	6	73	32	12	44	117
20-24	202	75	277	166	61	227	504
25-29	301	162	463	229	77	306	769
30-34	372	295	667	281	103	384	1.051
35-39	301	278	579	298	82	380	959
40-44	260	178	438	225	57	282	720
45-49	248	126	374	227	36	263	637
50-54	209	93	302	284	24	308	610
55-59	223	37	260	319	8	327	587
60-64	182	9	191	168	5	173	364
Total	2.365	1.259	3.624	2.229	465	2.694	6.318

Font: Departament de Treball

3.17. Contractes temporals segons sexe, edat i procedència							
Any 2007	Homes			Dones			Total
	Nacionals	No nacionals	Total	Nacionals	No nacionals	Total	
< 20	1.255	186	1.441	1.419	66	1.485	2.926
20-24	1.552	652	2.204	2.123	273	2.396	4.600
25-29	1.227	1.121	2.348	1.553	428	1.981	4.329
30-34	796	1.108	1.904	1.013	432	1.445	3.349
35-39	522	929	1.451	751	245	996	2.447
40-44	414	475	889	610	173	783	1.672
45-49	245	261	506	638	140	778	1.284
50-54	189	100	289	298	62	360	649
55-59	80	29	109	124	31	155	264
60-64	95	4	99	37	2	39	138
> 64	3	1	4	7	0	7	11
Total	6.378	4.866	11.244	8.573	1.852	10.425	21.669
Any 2008	Homes			Dones			Total
	Nacionals	No nacionals	Total	Nacionals	No nacionals	Total	
< 20	693	102	795	946	79	1.025	1.820
20-24	1.112	317	1.429	1.613	186	1.799	3.228
25-29	904	553	1.457	1.182	263	1.445	2.902
30-34	658	619	1.277	833	292	1.125	2.402
35-39	399	505	904	654	212	866	1.770
40-44	338	312	650	557	168	725	1.375
50-54	238	166	404	582	112	694	1.098
55-59	149	87	236	276	43	319	555
60-64	93	24	117	124	24	148	265
> 64	73	6	79	43	5	48	127
Total	4.678	2.693	7.371	6.816	1.384	8.200	15.571
30/11/2009	Homes			Dones			Total
	Nacionals	No nacionals	Total	Nacionals	No nacionals	Total	
< 20	443	36	479	586	35	621	1.100
20-24	1.130	153	1.283	1.424	171	1.595	2.878
25-29	715	281	996	1.178	200	1.378	2.374
30-34	588	385	973	885	215	1.100	2.073
35-39	431	291	722	641	160	801	1.523
40-44	331	194	525	482	172	654	1.179
45-49	222	127	349	533	79	612	961
50-54	124	40	164	348	16	364	528
55-59	77	25	102	121	12	133	235
60-64	58	0	58	34	0	34	92
> 64	56	0	56	5	0	5	61
Total	4.175	1.532	5.707	6.237	1.060	7.297	13.004

Font: Departament de Treball

A primera vista es pot copsar que l'atur es concentra en les edats de 25 a 40 anys i afectant a homes i dones immigrades joves de 20 a 30 anys.

Cal destacar que la davallada més forta va ésser entre el 2007 i el 2008, quan l'atur va augmentar

un 75,3%, afectant principalment a homes i dones estrangeres. I des de 2008 a finals d'any 2009 hi ha hagut un continuat increment de l'atur del 32%, sent les dones estrangeres i els homes nacionals els més perjudicats.

Segons les dades d'atur per procedència i estudis de l'observatori del treball es destaca diversos canvis de tendències:

- Augment del percentatge d'aturats tant nacionals com no nacionals amb estudis primaris complets. La població estrangera és la més afectada.
- Lleuger descens percentual de població estrangera aturada en estudis primaris incomplets i sense estudis, ja que el període en què els ha afectat l'atur han estat els de 2006 i 2007, anys en els que hi havia major oferta laboral i majors fluxos migratoris. Per tant, el 2008 i part de 2009, aquesta població potser ja no es troba al mercat laboral i és la que està en major risc.
- En relació a la població nacional, cal destacar que augmenta el percentatge d'aturats amb estudis professionals superiors i universitaris de tots els cicles, afectant principalment als joves d'entre 16 i 29.

A la població estrangera que resideix a Manresa fa menys de 5 anys, cal afegir-hi les dificultats per renovar el permís de residència i de treball, els quals han d'estar donats d'alta de la seguretat social, és a dir, tenir una feina per poder renovar ambdós permisos.

A més, aquesta població té menys oportunitats d'aconseguir un contracte per renovar els permisos i això els fa ser molt més vulnerables i en el cas d'obtenir una feina és altament precària. També cal dir que s'han donat i es donen estafes i màfies que realitzen contractes falsos a estrangers aprofitant-se de les seves necessitats.

Segons la Classificació Catalana de les Ocupacions (CCO-94) elaborada pel Departament de Treball, els artesans i treballadors qualificats de les indústries manufactureres, la construcció i la mineria i treballadors no qualificats són els àmbits en què s'ha reduït més el nombre d'ofertes i ha augmentat l'atur, afectant principalment els homes i estrangers.

En la taula 3.17 podem observar una reducció general de la contractació entre 2007, 2008 i 2009 (fins a 30 de novembre). Cal destacar que la població estrangera, tant homes com dones, han vist reduït l'accés al mercat laboral. Des de 2007 fins a 30 de novembre de 2009 han disminuït prop de 9.000 contractes temporals, el 50% dels quals

eren de població estrangera. Per tant, s'ha reduït la contractació a aquest col·lectiu en la majoria de sectors i per franges d'edat i sexe, tant en pes percentual com en nombres absoluts.

Un altre dels principals problemes que té la població estrangera és la manca de xarxes de suport, és a dir, la manca de familiars que puguin ajudar en les despeses. Aquest fet fa que siguin més fràgils i amb major perill de caure en risc d'exclusió social.

Amb aquesta situació desfavorable per la població estrangera, existeix la possibilitat de retorn voluntari, però molts provenen de països que la situació econòmica, social i política és molt pitjor que la d'aquí. A més, tenen un alt grau de responsabilitat perquè tenen a càrrec família en la societat d'origen i en la de destí.

La Llei Orgànica 14/2003, de 20 de novembre, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, en endavant Llei d'Estrangeria²⁰ limita i determina els moviments fora del país i cap a la Comunitat Europea (CE). Per marxar a la CE és necessari un mínim d'estada al país d'acollida de 5 anys. A més, moltes famílies els manquen diners per fer el retorn, mentre que d'altres decideixen voluntàriament quedar-se pel fet que han establert els seus vincles socials i familiar en aquesta societat i se'ls fa difícil marxar. Tot plegat, doncs, fa que hi hagi pocs casos de retorn.

3.18. Persones ateses per CCOO-CITE.
Gener a setembre

Atesos	2007	2008	2009
Homes	196	171	129
Dones	176	217	185
Total	372	388	314
Treballen	2007	2008	2009
Homes	136	122	71
Dones	116	159	132
Total	252	281	203

Font: CCOO-CITE

20 Apunts sobre la Llei d'Estrangeria

Per obtenir la regularització has de treballar un mínim i després renovar, però si no tens feina no pots renovar, cosa que s'està succeint ara mateix. Augment de casos de no renovament. Per altra banda, la població reagrupada arriba només amb el permís de residència i per obtenir permís independent pot arribar a passar 2 anys.

Segons les dades de CITE-CCOO²¹ podem observar que hi ha una clara disminució de persones ateses que treballen, i algunes de les quals ho fan de forma irregular. Els col·lectius més atesos són dones bolivianes i homes marroquins.

Adolescència i joventut

Els joves també són un col·lectiu altament afectat per l'atur i per la reducció de les ofertes de treball temporal, principalment no qualificat. En aquests llocs d'ocupació hi trobàvem la majoria de joves poc o gens qualificats i ara estan en atur permanent sense gaires opcions de tornar a entrar en el mercat de treball.

Molts joves tenen poques expectatives de contractació laboral per la situació de crisi actual i per la desaparició de la figura d'aprenent d'oficis, tal com havia existit anys enrere. Això està portant a un augment de la demanda de formació.

L'augment de joves sense l'obtenció del títol d'Escolarització Secundària Obligatòria (ESO) i la manca d'oferta de formació professional i recursos dirigits cap aquest col·lectiu fa augmentar el risc d'exclusió social d'aquesta població.

Majors de 50 anys

La davallada de l'ocupació en els sectors de la construcció i de les indústries manufactureres, que afecta tant assalariats com autònoms, els quals, aquests últims, tenien tallers auxiliars d'aquestes indústries (motor, metall, plàstic...), ha provocat un augment de persones aturades, afectant de forma perillosa als majors de 50 anys amb poca capacitat de reciclatge.

La població aturada major de 50 anys és altament vulnerable degut a les majors dificultats de reciclatge, a la seva trajectòria laboral, a l'edat i a les poques ofertes laborals adreçades a aquest col·lectiu. I dins d'aquest col·lectiu, les persones aturades autònomes majors de 50 anys són molt més vulnerables perquè no cobren cap prestació

d'atur i fins el moment han tingut un estil de vida més benestant.

Persones amb discapacitat

Les dificultats laborals també estan afectant a aquest col·lectiu. Un informe de la UGT sobre discapacitat i món laboral basat en dades de l'INE (Enquesta sobre discapacitats, autonomia personal i situacions de dependència 2008) apunta l'increment de la taxa d'atur de la població amb discapacitat activa respecte anys anteriors. Aquesta taxa entre les persones amb discapacitat que poden treballar -o persones amb diversitat funcional- està per sobre de la del conjunt de la societat i es preveu que augmenti amb dades de 2009.

Tot i això, aquest col·lectiu "gaudeix" de l'avantatge de poder formar part d'empreses de treball protegit. Els ciutadans de Manresa, especialment si presenten discapacitat psíquica, poden dirigir-se a un dels tres centres especials que s'ubiquen a la comarca. Respecte a les discapacitats físiques i sensorials comparteixen perfils professionals que, en la majoria dels casos, són semblants als de qualsevol persona que no tingui discapacitat.

Moltes persones amb discapacitat tenen estudis primaris, motiu pel qual ocupen, en general, llocs de treball de baixa qualificació, i que són els més vulnerables en un context de crisis com l'actual.

El Servei d'Inserció Laboral (SIL) ha detectat un increment significatiu de les persones amb discapacitat demandants d'ocupació per dos motius principals:

- Tancament d'empreses que provoca el descens de treball específiques per a persones amb discapacitat.
- Augment de problemes econòmics dins el nucli familiar (atur de més d'un membre, despeses que no es poden cobrir, dificultats per accedir a ajuts socials...)

Així mateix, hi ha un augment d'usuaris al SIL que tenen una petita pensió d'incapacitat de la Seguretat Social, amb la qual no poden viu-

²¹ Dades de CITE-CCOO

Aquest informe es basa en la memòria de l'oficina del Centre d'Informació de Treballadors Estrangers (CITE) de Comissions Obreres de Catalunya, de l'1 de gener al 30 de setembre de 2009.

re ni tampoc poden desenvolupar la seva feina habitual. L'orientació i la millora de la formació son claus per trobar feines alternatives compatibles amb la seva situació. Cal destacar que les dones tenen pensions molt més baixes que els homes.

S'ha de fer èmfasi que encara hi ha manca de sensibilització empresarial vers la contractació directe de persones amb discapacitat. Les grans empreses fan servir altres fórmules alternatives menys integradores com ara fer convenis amb centres especials de treball o fer donacions.

PUNTS CLAU

- Al llarg del 2008, la indústria i la construcció del Bages s'ha vist afectada per la recessió econòmica, la qual ha estat més forta que a la resta de Catalunya.
- Aquesta situació provoca atur, reducció d'ofertes laborals, i per tant, perjudica de forma molt directa a la població manresana.
- Així mateix, augmenta la deslocalització de grans empreses i empitjorament del teixit empresarial local (PIMES, autònoms, microempreses) i precarització del mercat laboral.
- Tendència a la pèrdua de llocs de treball (5 punts més que la resta de Catalunya), però amb algunes expectatives de millora en alguns subsectors dels serveis.
- El sector serveis, tot i donar feina a molta població activa, està sent dels més precaritzats, amb contractes inferiors al mes i males condicions laborals.
- Saturació i desbordament en centres de formació. A més, hi ha manca d'oportunitats per als recents formats la seva immersió en el mercat de laboral. Els sectors del treball domèstic i de cura estan sent els que ofereixen més possibilitats de feina.
- Augment de la pobresa relativa que afecta a molts col·lectius i arriba a nous perfils emergents (majors de 50 anys, famílies treballadores...).
- Empitjorament econòmic dels col·lectius en risc (persones immigrades, persones amb discapacitat, joves amb poca formació...).

CAPÍTOL 4

HABITATGE

4.1. CONTEXT

Segons l'Informe sobre la conjuntura econòmica (Núm. 122. 2008) de Caixa Catalunya, el sector de la construcció ha tingut un protagonisme molt marcat en la dinàmica econòmica i del mercat laboral a Catalunya, amb creixements molt significatius la dècada compresa entre el 1998 i el 2007. El canvi de tendència degut a la nova conjuntura econòmica ha fet disminuir la demanda d'habitatges durant l'últim any i ha repercutit de forma significativa sobre l'ocupació i, per tant, sobre la renda i el consum de les famílies. Aquesta dinàmica de mercat està allargant el termini mig de comercialització dels habitatges i la frenada dels preus dels habitatges.

Un altre informe més recent sobre la conjuntura econòmica (Núm. 127. 2009) de Caixa Catalunya apunta que amb aquesta crisi i els seus múltiples efectes reals i sobre les perspectives dels agents, es va produint un notable ajust del mercat immobiliari, que es troba bastant avançat en termes d'activitat, ocupació i finançament. No obstant això, l'herència del prolongat "boom" encara tindrà conseqüències a mitjà termini, amb un estoc d'habitatges sense vendre molt significatiu i una trava considerable en l'elevat endeutament de les famílies. La lenta recuperació de creixement sostingut i l'ajust de preus seran factors que condicionaran la dificultat d'aquest procés.

Aquest mateix informe assenyalava que a la zona Euro el sector de la construcció roman estancat, encara que s'han estabilitzat els nivells de deteriorament del sector. En l'economia espanyola els habitatges lliures iniciats prolonguen la seva caiguda el primer trimestre i el preu de l'habitatge frena la seva caiguda el segon trimestre. Altrament, continua havent un estancament del crèdit al sector resident privat durant els primers mesos del 2009 i aquesta contracció del crèdit afecta principalment les llars. A nivell català, hi ha una caiguda del 3,7% interanual del PIB català el primer trimestre del 2009 que s'explica, en bona mesura, per la caiguda del 7,5% interanual dels preus dels habitatges el segon trimestre de l'any.

L'informe continu sobre el sector de l'habitatge a Catalunya de Novembre de 2009 elaborat pel

Departament de Medi ambient i Habitatge mostra que indicadors com la disminució dels habitatges protegits o amb ajut públic iniciats, la caiguda de les compravendes d'habitatges, combinats amb la manca de finançament, l'increment de morositat i l'empitjorament dels indicadors macroeconòmics (atur, dèficit públic i reducció del PIB) situen el sector en clara recessió. Amb aquesta situació, l'informe constata l'augment progressiu del nombre de llars beneficiàries d'ajuts al lloguer, de la Renda Bàsica d'Emancipació i l'ús de l'Avalloguer²² per part de persones propietàries arrendadores.

Amb les dades del Departament de Medi ambient i Habitatge es pot copsar que l'evolució del preu del lloguer a Catalunya se situa el tercer trimestre de 2009 un 8% per sota dels preus de lloguer d'aquest mateix trimestre l'any 2008. Es tracta de la caiguda més important des que va començar el descens dels preus del lloguer ara fa dos anys. Tant és així, que el lloguer mensual contractual s'ha situat el mes de setembre en 852 euros de mitjana, cosa que suposa tornar als mateixos preus que a mitjans de 2007.

Pel que fa al nombre de contractes de lloguer a Catalunya, ha pujat un 17,5% en el període gener-setembre respecte del mateix període d'un any abans. Així, si la xifra de l'any passat va ser de 58.064 contractes, enguany ha pujat fins als 68.252, segons dades sobre el sector de l'habitatge a Catalunya que elabora la Secretaria d'Habitatge.

Segons el darrer informe de Caixa Catalunya (Economia espanyola i context internacional. Gener 2010) es preveu que el preu del metre quadrat de l'habitatge lliure a Espanya el 2010 serà de 1.698 Euros (11,2% per sota que el 2009). Les dificultats financeres amb l'enduriment de la concessió de crèdits condiciona els factors de la oferta i la demanda, fet que explica la caiguda i l'estancament del mercat de l'habitatge. Per tant,

²² Avalloguer

És un sistema de cobertura per a aquells propietaris que vulguin llogar un habitatge, davant de possibles impagaments dels llogaters, sempre que no demanin per fer el contracte de lloguer més de dos mesos de fiança.

el 2010 serà l'any en què hauria de continuar la correcció de preus, necessària per recuperar els nivells d'accessibilitat.

Amb tot, continua estan sobre la taula el Pacte Nacional per a l'habitatge 2007-2016, el qual ressalta la cobertura d'habitatge per aquells

col·lectius més vulnerables, tals com joves que no poden emancipar-se, treballadors amb baixes rendes i ocupació temporal, etc. Aquest pacte ja tenia el compte la situació de crisi immobiliària, la qual busca noves fórmules per garantir la promoció d'habitatge protegit als sectors socials amb majors dificultats.

4.2. SITUACIÓ A MANRESA

Com a conseqüència d'aquesta situació de crisi, moltes famílies han optat per la via del lloguer, ja que està sent més viable que la de compra. Això podria explicar la tendència creixent del nombre de contractes de lloguer al llarg dels mesos de gener a setembre de 2009, xifres que superen les dels altres anys, tal com s'aprecia en la taula 4.1.

I a Manresa el preu de lloguer mensual del tercer trimestre de 2009, segons el departament de medi ambient i habitatge, ha augmentat més que a la resta del principat, tal i com és pot veure en la taula 4.2. No obstant, altres fonts d'informació (portals immobiliaris que contemplen més de 100 habitatges de lloguer a Manresa) situen el preu mig al voltant dels 550 Euros a inicis de 2010, degut, en bona part, per l'augment de la oferta.

Un altre indicador rellevant és la reducció del 38% del nombre de transaccions immobiliàries en el període d'un any (del 3r. trimestre de 2008 al 3r. trimestre de 2009). En aquest període, s'ha passat de 191 a 118 transaccions, segons dades del Ministeri d'Habitatge. Aquesta davallada és molt superior en comparació a altres ciutats de la regió central com ara Igualada, que ha augmentat un 44%, Esparreguera (33%), Olesa de Montserrat (52,1%) o Puigcerdà (41,6%).

Un informe del mateix Ministeri d'Habitatge afirma que ha caigut un 22,3% el preu de l'habitatge lliure (segona mà i obra nova sense restriccions legals) a Manresa en un any. Assenyala que és un dels municipis, majors de 25.000 habitants, de Catalunya amb major davallada del preu dels pi-

4.1. Nombre de contractes lloguer

	Manresa	AMB	Barcelona	Catalunya
2007				
1r.trimestre	300	5.616	6.234	15.397
2n.trimestre	406	5.555	6.026	15.452
3r.trimestre	288	5.294	5.520	14.549
4t.trimestre	324	6.397	6.382	17.273
2008				
1r.trimestre	347	7.251	6.635	19.109
2n.trimestre	382	7.708	6.720	20.103
3r.trimestre	311	7.010	6.517	18.852
4t.trimestre	351	8.384	7.542	22.062
2009				
1r.trimestre	374	8.331	6.771	21.180
2n.trimestre	418	9.218	7.412	23.492
3r.trimestre	369	8.999	7.820	23.592

Font: Departament de Medi Ambient i Habitatge

4.2. Lloguer mitjà contractual (Euros/mes)				
	Manresa	AMB	Barcelona	Catalunya
2007				
1r.trimestre	602,40 €	859,67 €	966,07 €	840,91 €
2n.trimestre	568,52 €	868,64 €	945,59 €	831,57 €
3r.trimestre	664,23 €	892,58 €	1.019,42 €	865,22 €
4t.trimestre	660,16 €	930,29 €	1.041,41 €	898,73 €
2008				
1r.trimestre	676,26 €	913,50 €	1.020,39 €	875,81 €
2n.trimestre	654,46 €	926,02 €	1.037,48 €	881,93 €
3r.trimestre	673,26 €	948,17 €	1.111,51 €	926,30 €
4t.trimestre	670,81 €	940,29 €	1.081,32 €	908,52 €
2009				
1r.trimestre	590,44 €	926,55 €	1.076,51 €	885,66 €
2n.trimestre	616,78 €	905,65 €	1.034,27 €	858,06 €
3r.trimestre	644,10 €	863,50 €	1.052,98 €	852,43 €

Font: Departament de Medi Ambient i Habitatge

sos lliures durant el darrer any. Aquesta caiguda cal atribuir-la, principalment, al preu dels pisos de segona mà.

Per altra banda, segons l'informe del mes de novembre del portal immobiliari fotocasa.es (amb una mostra de més de 360 habitatges en venda a Manresa) el preu de l'habitatge situa el preu del m² de segona mà en 2.097€ a desembre de 2009, un preu que està 14,5% per sota del preu de 2008. Aquesta situació de conjuntura es confirma en un altre portal immobiliari, idealista.es (amb una mostra de 315 habitatges en venda a Manresa), el qual afirma que el preu de compra d'un habitatge de segona mà ha disminuït un 13,3% respecte l'any anterior. En general, segons aquesta darrera font, la tendència és l'abaratiment del mercat de l'habitatge de segona mà, degut al gran estoc d'habitatges i de demanda existent.

Aquesta mateixa tendència de l'abaratiment del preu dels habitatges de segona mà la segueixen els habitatges de nova construcció (segons dades del Departament de Medi ambient i Habitatge), tal i com es pot observar en el gràfic 4.3 (índex de base 1 agafant de referència l'any 2004). S'espera que les xifres de l'any 2009 encara siguin inferiors a les de l'any anterior.

Els efectes de la crisi econòmica també es poden observar amb la reducció del nombre d'habitatges

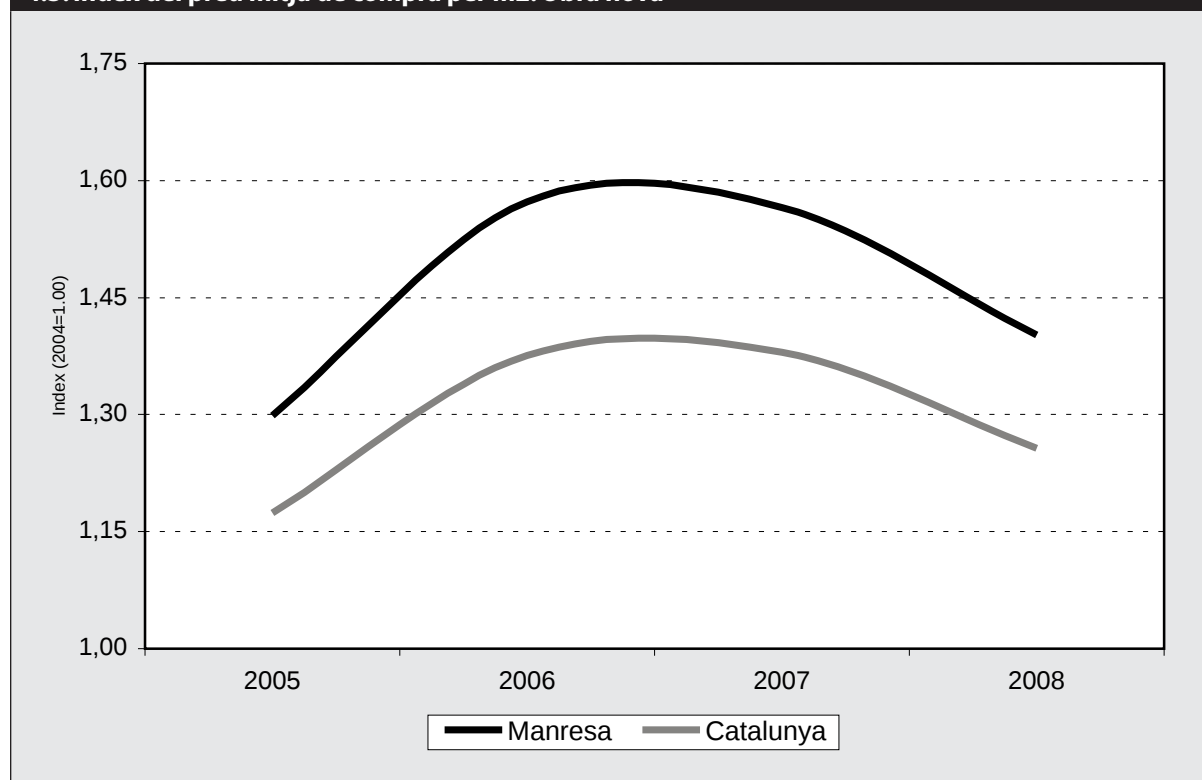
iniciats a Manresa, que ha passat de 727 el primer semestre de 2007 a 43 el mateix període de 2009. Més accentuat ha estat a la resta de la comarca, ja que solament s'han iniciat 47 habitatges de nova construcció.

Amb dades de Foment de la Rehabilitació Urbana de Manresa (FORUM) es constata aquesta informació, així com també fa èmfasi dos temes per entendre la situació de promoció d'habitatge local: el finançament i l'estoc privat.

El sector s'ha vist condicionat per la manca de finançament, portant a un augment de casos de tancament d'empreses promotores i constructors en relació a temes d'habitatges. A més, la reducció d'oferta de crèdits bancaris també ha perjudicat a les famílies, les quals han reduït la demanda de compra d'habitatges de nova construcció i de segona mà.

L'augment de la morositat hipotecaria de famílies i tancament de promotores ha fet que moltes entitats financeres s'hagin fet amb la titularitat dels habitatges i per tant, actuar com a agents immobiliaris.

Segons el cos tècnic de serveis socials les problemàtiques d'habitatge tenen la causa en la manca de renda i és per això que moltes persones ateses tenen dificultats per pagar els deutes de lloguer,

4.3. Index del preu mitjà de compra per m2. Obra nova

Font: Departament de Medi Ambient i Habitatge

4.4. Nombre d'habitatges iniciats i acabats (obra nova). 2007-2009

Manresa	Iniciats ¹	Acabats ²
1r. Sem. 2007	727	477
1r. Sem. 2008	218	451
1r. Sem. 2009	43	481
Bages		
1r. Sem. 2007	2.402	1.432
1r. Sem. 2008	615	1.438
1r. Sem. 2009	90	1.132

Font: Departament de Medi Ambient i Habitatge

(1) Visats dels col·legis d'aparelladors

(2) Certificats finals d'obra dels col·legis d'aparelladors

per evitar desnonaments i amuntegaments, canvis de d'habitatge, etc.

Aquesta situació està afectant les famílies i té més problemàtiques lligades a la falta de renda, que afecta de forma molt directa el fet de no poder pagar l'habitatge i el seu manteniment, la qual cosa porta a un augment de casos de morositat i desallotjaments per impagaments. Consegüentment

això provoca una remodelació d'algunes unitats de convivència (reagrupaments familiars, creació de noves unitats "artificials"...).

Amb les dades de serveis socials es pot observar un augment del nombre total de problemàtiques del 2008 respecte anys anteriors, així com també de les d'habitatge, situades en 356. No obstant, hi ha disminució percentual d'aquestes pel fet que es detecten més problemes de renda i treball, que en molts casos són els causants dels problemes en l'habitatge. A més, el programa d'ajudes municipals es dirigeix una part important de l'import a pagar els deutes de lloguer, nous habitatges, subministraments i altres despeses relacionades amb la llar, tal com es pot veure en la taula 4.7.

Amb l'actual situació, han augmentat el nombre de persones que sol·liciten entrar a la borsa social de FORUM i/o sol·licitar ajuts per pagar el lloguer. Des d'aquest servei, s'atenen totes les sol·licituds de demanda d'habitatge, tot i que algunes persones no compleixen els requisits i no poden optar a contractar un habitatge. En els

4.5. Problemàtiques d'habitatge detectades per serveis socials

	Habitatge	Total	Percentatge
2005	85	2424	3,5%
2006	168	3271	5,1%
2007	296	5556	5,3%
2008	356	7534	4,7%

Font: Ajuntament de Manresa

4.6. Tipus de problemàtiques d'habitatge detectades per serveis socials

	2005	2006	2007	2008
Manca d'habitatge	28	36	69	106
Manca de serveis	5	8	11	26
Estructura deficient	5	25	48	96
Barraquisme	3	0	2	-
Amuntegament	4	9	19	69
Desnonament	7	15	26	38
Expropiació	3	6	7	-
Ruïna	0	9	12	-
Ocupació il·legal	1	3	10	-
Lloguer elevat	11	16	25	-
BBAA	5	6	10	-
Manca d'higiene	2	1	3	21
Manca d'equipaments	6	12	18	-
Altres	5	22	36	-
Total	85	168	296	356

Font: Ajuntament de Manresa

casos concrets que es detecta una situació de risc social es posa en coneixement dels serveis socials de referència.

Hi ha diferents tipologies de sol·licitants d'habitatge segons ingressos i motius de demandes recollits per FORUM (dades que fan referència al nombre d'expedients actius per poder copsar l'evolució interanual) tal i com es pot veure en les taules 4.8 i 4.9.

Les dades dels perfils d'usuaris i motius de demanda són de les persones que presenten la sol·licitud per a borsa d'habitatge de l'any 2009 i fan referència de l'1 de gener de 2009 a 24 de novembre del mateix any.

El perfil majoritari de persones sol·licitants de borsa d'habitatge és població adulta assalariada amb un salari mig d'entre 600 i 1200 Euros que forma part de famílies nuclears i unipersonals. Cal destacar l'augment de població el 2009 amb menys de 800 Euros mensuals (5% respecte el 2008). Segons dades de 2009, més del 50% de les persones que sol·liciten borsa d'habitatge són població immigrada la qual té una major mobilitat d'habitatge per les seves situacions familiars i laborals.

4.7. Programa ajudes individualitzades de serveis socials

	2007		2008		2009	
	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import
Aliments	200	18.611,51 €	346	39.602,87 €	999	159.113,32 €
Habitatge	248	70.859,06 €	313	80.684,43 €	540	132.080,96 €
Altres ajudes	1.028	84.437,72 €	767	65.290,96 €	296	38.247,50 €
Total	1.476	173.908,29 €	1.426	185.578,26 €	1.835	329.441,78 €

Font: Ajuntament de Manresa

Detall en habitatge	2008		2009	
	Nombre	Import	Nombre	Import
Lloguer i deutes	51	22.701,75 €	108	49.581,73 €
Reparacions i instal·lacions	10	1.442,30 €	23	8.116,24 €
Nou habitatge	71	28.974,14 €	73	34.288,64 €
Subministres bàsics	116	10.498,37 €	255	20.377,64 €
Equipament llar	60	13.898,15 €	79	18.569,38 €
Neteges de xoc	5	3.169,72 €	2	1.147,70 €
Total	313	80.684,43 €	540	132.081,33 €

Font: Ajuntament de Manresa

4.8. Perfil econòmic de persones ateses per FORUM

Ingres/mes	2008	2009
<800 €/mes	24,8%	29,1%
801-900 €/mes	13,2%	13,2%
901-1000 €/mes	14,4%	12,7%
1001-1200 €/mes	21,4%	21,5%
>1201 €/mes	24,3%	23,5%

Font: FORUM

4.9. Motius demanda habitatge. 2009

Dificultat de pagament del lloguer actual	24%
Acol·lits a casa d'altri	20%
Infrahabitatge (amb acreditació)	14%
Altres motius	12%
No disposició d'habitatge	10%
No renovació del contracte de lloguer (amb acreditació)	7%
Barreres arquitectòniques	3%
Emancipació del nucli familiar	3%
Amuntegament	3%
Canvi en el nombre de la unitat de convivència	2%
Reagrupament	2%

Font: FORUM

4.10. Ajuts al pagament del lloguer

	Aprovats	Denegats	Tramitats
2005	43	10	53
2006	224	140	364
2007	327	151	478
2008	499	414	913
2009	754	384	1.138

Font: FORUM

4.11. Sol·licituds i contractes de borsa d'habitatges

	Sol·licituds	Contractes signats
2005	231	7
2006	137	29
2007	320	33
2008	231	27
2009	335	36

Font: FORUM

Els principals motius de demanda d'habitatge són la dificultat de pagament del lloguer i els acollits a casa d'altri per l'ampliació de les unitats familiars, problemàtiques que també són detectades per serveis socials.

Per altra banda, es detecta un augment de sol·licitants que estan en una franja intermèdia, és a dir, que no tenen els ingressos suficients per entrar a borsa, però tampoc tenen els ingressos màxims (situats per sota del SMI) per tenir barem econòmic en el programa d'ajudes individualitzades de serveis socials. En aquests casos, FORUM proposa la possibilitat que els sol·licitants es puguin acollir al programa acreditant un avalador, o bé amb l'opció de compartir l'habitatge amb altres persones.

Alguns d'aquests sol·licitants del servei són derivats a serveis socials per diversos motius: ajudes arran d'impagaments, casos de risc, ajudes puntuals pel pis i ajudes a l'allotjament en casos d'extrema necessitat. No obstant, algunes de les derivacions no poden rebre una ajuda per part de serveis socials ja que no compleix els requisits. Per tant, s'està veient un augment d'una nova població emergent intermèdia, que no té suficient cobertura en els actuals mecanismes d'assistència social i econòmica.

Una altra prova de l'augment de dificultats econòmiques és l'increment de les tramitacions d'ajuts al pagament de lloguer. De 2007 a 2008 va augmentar un 90% el nombre de sol·licituds, tot i que la meitat van ésser denegades per diversos motius: o no compliment de requisits (50%) o per manca de pressupost per part de la Generalitat (50%). El 2009 ha tornat a augmentar la xifra fins a 1.138 tramitacions, 66% de les quals s'han aprovat.

En la borsa social també hi ha hagut un augment de sol·licitants en comparació els altres anys. El nombre de sol·licituds a la borsa d'habitatge de FORUM han augmentat més del doble entre el 2008 i el 2009 (en aquest cas es contemplen solament els expedients oberts de nova sol·licitud).

De de FORUM es veu necessari trobar mecanismes per acollir població en situació de subsidis i que tenen voluntat de sortir de la seva situació

4.12. Parc social ocupat. 2009	
Segons procedència	
Catalunya	41%
Comunitaris	3%
Extracomunitaris	56%
Segons edat	
Menors d'edat	33%
18 a 34 anys	20%
35 a 64	40%
65 i més anys	7%

Font: Ajuntament de Manresa

precària temporal, tot i que assenyalen que el mercat i els preus de l'habitatge no ho faciliten.

Podran accedir a la borsa d'habitatge aquelles famílies que puguin destinar més del 30% dels seus ingressos al lloguer, tenint en compte que el preu

de lloguer de borsa està situat en 370 Euros al mes, la qual cosa fa que hi hagi molts individus i famílies que tenen dificultats per poder accedir a aquest recurs, així com al mercat lliure de lloguer. Cal dir que la borsa d'habitatge i els ajuts al lloguer estan determinats per uns barems màxims per accedir que estan definits per decret. Una persona amb poca renda es pot acollir a un ajut determinat, o bé a un aval solidari.

A la ciutat de Manresa hi ha un parc d'habitatge social, que segons diverses persones del cos tècnic de serveis socials està sent insuficient per la gran demanda existent i per l'augment de problemàtiques en matèria d'habitatge. El quadre 4.12 mostra les principals característiques de la població que ocupa aquest parc social. I segons la tipologia familiar podem destacar: famílies monoparentals, llars unipersonals, famílies nouvingudes i famílies autòctones amb problemàtica social cronificada.

4.3. DIFICULTATS DELS COL·LECTIUS EN RISC

Persones immigrades

En relació a les famílies immigrades, n'hi ha que han comprat pisos de segona mà, sent una població que ha ajudat al mercat immobiliari. Moltes d'aquestes famílies els era complicat obtenir contractes de lloguer i per tant es van hipotecar. Aquesta fet ha provocat una situació d'empitjorament per la població immigrada, ja que per una banda, es troben en situació d'atur i amb ingressos insuficients per pagar les despeses d'habitatge i per altra banda, les dificultats amb l'idioma i el desconeixement del marc legal de les hipoteques, els ha portat a pagar un incrementat del preu de les seves hipoteques sense tenir-ne suficient informació. Aquesta situació s'està donant tant en famílies com en homes que estan sols. També hi ha casos d'hipoteques compartides en les que s'enfonsen en cadena (endeutament de les persones aturades respecte als treballadors).

El fet que sigui la població immigrada una de les més afectades per la crisi i un col·lectiu amb menor xarxes i vincles socials i familiars, fa que

sigui un grup que pot acabar sent atès pels diversos serveis de la ciutat, tant socials, d'ocupació o d'habitatge.

Famílies en situació d'atur

La situació de crisi econòmica ha portat a l'atur a moltes persones i això els dificulta poder pagar el lloguer o la hipoteca. Els qui no tenen nòmina, no poden signar contractes de lloguer perquè no acrediten una solvència econòmica per fer els pagaments. Per tant, hi ha famílies que opten pel pagament fraccionat del lloguer. Per altra banda, cal tenir present que les prestacions d'atur tenen data de caducitat i això pot portar a certes dificultats en un futur immediat. A alguns ja se'ls acaba l'atur i passen a cobrar el subsidi familiar.

Aquells que tenen una pensió, que no sigui una prestació d'atur, els permet accedir a un habitatge pel fet de tenir un cobrament assegurat. En canvi, aquella població activa que està en edat de treballar i està a l'atur o sense feina té més dificultats en aquests moments per accedir a un habitatge.

PUNTS CLAU

- La nova conjuntura de crisi econòmica ha fet variar la dinàmica de mercat: s'està allargant el termini mig de comercialització dels habitatges, disminuint-ne el preu, amb manca de finançament i augment de l'estoc privat.
- Els efectes de la crisi es poden observar en la reducció del nombre d'habitatges iniciats a Manresa, la disminució dels preus de venda i l'augment dels contractes de lloguer.
- L'augment d'atur i l'empitjorament de la renda familiar disponible està generant dificultats per pagar les hipoteques a les entitats bancàries i pagar els lloguers. Aquesta situació està portant a casos de desallotjaments per impagaments i consegüentment a una remodelació de les unitats de convivència (reagrupaments).
- Una prova de les dificultats econòmiques és l'augment de les tramitacions d'ajuts al pagament de lloguer i sol·licituds de borsa d'habitatge (FORUM), així com des del Programa d'ajudes de serveis socials a tramitar ajudes pels deutes de lloguer, per canvi d'habitatge, subministraments i altres despeses relacionades amb la llar.
- A Manresa hi ha un parc d'habitatge social, que segons diversos professionals és insuficient per la gran demanda i les problemàtiques en matèria d'habitatge. A més, no cobreixen els nous perfils intermedis emergents.
- Hi ha majors dificultats d'accés a l'habitatge per als col·lectius en risc (persones immigrades, joves sense feina, famílies amb manca de renda i recursos...)

CAPÍTOL 5

SALUT

5.1. CONTEXT

Moltes de les problemàtiques de salut existents a dia d'avui són les mateixes que presentàvem en l'informe social 2008, com les drogodependències, l'anorèxia, la bulímia, els accidents de trànsit i la violència familiar. De la mateixa manera, l'augment de casos està portant a un augment de la demanda de serveis sanitaris, perquè, tot i la millor condició de vida, constantment apareixen noves patologies producte de la vida moderna i de pràctiques de risc. I també perquè exigim més i millors nivells d'atenció del sistema, i perquè s'incrementen els usuaris, tant autòctons (més gent gran amb més consum sanitari) com noves incorporacions (persones immigrades).

A nivell de Catalunya, les malalties més freqüents continuen sent les cardiovasculars, el càncer i l'Alzheimer; no obstant això, malalties com ara la sida o les lesions per accident de trànsit són cada vegada més rellevants.

Altres informes confirmen que les persones que estan en pitjor situació socioeconòmica solen presentar pitjor estat de salut. Els més desafavorits tenen algunes de les següents característiques que afecta la seva salut: menys accés a recursos, els aliments adquirits tenen menor contingut calòric i menys protectors, els habitatges amb més problemàtiques: humitats, sorolls, fred... així com també es pot donar amuntegament i majors infeccions i solen habitar en zones urbanes amb més pol·lució, etc.

Segons l'Informe d'Inclusió social 2009 publicat per l'Obra Social de Caixa Catalunya destaca que la condició de pobresa i estil de vida són determinants de salut, així com les persones amb un baix nivell educatiu tenen més tendència a tenir estils

més precaris i per tant més malalties. Aquest mateix informe afirma que l'exclusió econòmica i laboral provoquen seqüeles anímiques que repercuteixen sobre l'estat de salut general. El benestar psicològic depèn en bona mesura de la seva posició en l'estructura social.

Diversos estudis afirmen també que l'estat de salut que es gaudeix en l'edat adulta és el resultat de la influència de factors que van influir sobre la fisiologia de les persones durant la infància i joventut. En aquest sentit, en relació als nadons de llars pobres tenen una prevalença de pes inferior.

Per altra banda, les malalties cròniques provoquen una elevada estigma social que alhora perjudiquen encara més l'estat de la salut de la persona. Aquesta mateixa situació viuen les persones amb situació de discapacitat i les persones amb malalties llargues, les quals els provoca desànim i apatia i a vegades abandonen prematurament la feina.

Si la salut de la persona es deteriora, hi ha més probabilitats de tenir més dificultats d'estar en els àmbits de la inclusió social, sobretot si es troba en el llindar de risc econòmic. Certs estudis afirmen que el suport emocional que proporcionen les xarxes poden frenar la progressió d'una malaltia.

El darrer informe de l'Observatori del Risc, que anualment elabora l'Institut d'Estudis de la Seguretat (IDES) apunta que la situació d'atur pot provocar canvis en els estils de vida i que la reducció dels ingressos familiar poden minorar l'accés a hàbits saludables (hàbits alimentaris...).

5.2. DIFICULTATS DELS COL·LECTIUS EN RISC

Les problemàtiques de salut específiques dels col·lectius no han variat gaire respecte les afirmacions exposades en el darrer informe social. Per aquest motiu es fa un recordatori dels principals problemes de cada col·lectiu. En els casos de la població amb alguna discapacitat i la salut mental es fan noves aportacions.

Persones immigrades

Cal recordar, que una part de la població immigrada no accedeix als serveis de salut i benestar amb facilitat degut al desconeixement i/o la por en relació a la situació irregular.

Els moviments migratoris són en si un factor de risc per la salut. El fet de marxar del seu país d'origen els comporta l'inici d'un procés de dol. Deixar la família, el grup d'iguals i els hàbits i patrons de vida i anar a viure en un territori nou i desconegut amb formes de vida i cultura diferents suposa a les persones immigrades una major tensió i estrès. Aquest fet, moltes vegades invisible, implica una major vulnerabilitat per aquestes persones.

El fet d'assentar-se en un nou entorn social i cultural, lluny d'una manera de fer coneguda i de la família, les dificultats d'inserció laboral plena, d'habitatge digne, etc. són factors que influeixen de forma significativa en l'estat de salut de les persones, i poden provocar patologies psicossomàtiques importants.

Per altra banda, podem trobar-nos amb persones immigrades que un cop assentats en el país perden la immunitat davant certes malalties pròpies del país d'origen i que es tornen més vulnerables en contreure-les quan hi tornen.

Especial atenció mereixen les persones immigrades irregulars. Moltes vegades el propi procés migratori ha suposat un risc gravíssim per la salut i aquesta es veu, d'entrada, ressentida. Aquest és un factor més de desigualtat i discriminació.

Un altre aspecte a tenir en compte és la uniformitat de l'atenció sanitària, impregnada d'una forta

càrrega cultural. El desconeixement del què implica el procés migratori no permet fer una intervenció efectiva i global, malgrat els esforços del sistema sanitari.

Des de serveis socials assenyalen que l'augment de població immigrada en situació d'atur (molts d'ells extreballadors de la construcció) i la pèrdua de poder adquisitiu està fent canviar el rol de certs homes caps de família que fins el moment eren els sostenidors principals. Aquest fet està provocant un deteriorament de l'estat anímic dels homes, així com una baixa autoestima.

Infància, adolescència i joventut

Aquest col·lectiu pateix diversos trastorns, destacant els alimentaris, que es consideren un problema multifactorial (biològic, psicològic, social). Altres problemàtiques són les de consum de tòxics, la sexualitat i els accidents de trànsit, així com la patologia dual, que és un terme que s'aplica per designar l'existència simultània d'un trastorn addictiu i un trastorn mental en una mateixa persona. En relació a la sexualitat cal remarcar el risc de la transmissió de malalties sexuals i els embarrassos no desitjats.

Un estudi elaborat per la FUB sobre l'anàlisi de la salut i els hàbits dels alumnes de 4t de primària (de 2005 a 2009) de la ciutat a través del Programa de detecció precoç de problemes de salut en escolars ha permès observar que hi ha un augment de la obesitat infantil entre els nens de Manresa i que tenen mals hàbits adquirits com ara el sedentarisme i l'elevada exposició a la televisió i a l'ordinador.

Gent gran

L'augment de l'esperança de vida produeix el fenomen de l'envelliment de la població i per tant l'augment de malalties associades a l'edat, tals com l'alzheimer i altres discapacitats. Aquestes malalties no sols afecten a les persones grans, sinó que generen necessitats i càrregues de treball a la seva família. Aquests problemes de salut

habituals de la gent gran derivats de l'edat tenen importants repercussions socials tant per a ells mateixos com al seu entorn social i familiar.

Prova d'això és que més del 50% de les problemàtiques de salut²³ detectades a serveis socials fan referència a població major de 65 anys. Les principals problemàtiques de salut d'aquest col·lectiu són la manca d'autonomia permanent i la disminució funcional. Novament, hi ha més dones ateses per problemàtiques de salut, sobretot en la franja de 75 i més anys.

Segons diversos tècnics/ques dels serveis locals, hi ha la necessitat de l'adequació dels serveis per a la gent gran, sobretot els que estan amb una salut més fràgil. Aquests serveis han de ser una eina bàsica, ja que cada vegada la societat es va individualitzant, fet pel qual es creu que la majoria de centres de dia i residències s'haurien d'humanitzar més i tenir els serveis a l'abast de la gent gran.

El fet de marxar de casa i anar a un lloc desconegut és un pas angoixant per aquesta població, ja que perd intimitat davant dels altres i no se sent còmode. Cal tenir en compte que s'ha d'entendre la situació econòmica i familiar de cada cas, ja que depèn del poder adquisitiu i de la relació pares/mare-fills/filles.

Dones

Les dones són el col·lectiu de població que més envelleix i té més risc d'arribar a la vellesa amb situació de precarietat (pensions de jubilació baixes) o pobresa.

Els patrons d'estètica i altres nous trastorns com l'anorèxia i la bulímia també afecten a la població femenina jove i adolescent. Una problemàtica específica són els càncers intrauterins i els càncers de mama.

Les dones que pateixen violència física o psíquica són tractades, en un alt nombre de casos, simple-

ment per atendre el símptoma del problema (cops, ferides, estats d'angoixa i ansietat, etc.), sense que l'àmbit de salut s'impliqui de manera sistematitzada i de forma efectiva en la causa del mateix.

L'embaràs no desitjat i la seva possible interrupció segueixen estant al marge de la sanitat pública. No obstant, no es deixa d'atendre a aquest col·lectiu i trobem que hi ha un servei anomenat PASSIR (Programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva), que mitjançant una treballadora social i una psicòloga, acull algunes demandes de dones amb aquest problema, que són derivades cap altres espais.

En relació al consum de serveis sanitaris no existeix una desigualtat tot i que les dones fan ús del servei sanitari pels altres més que per sí mateixes. La dona és cuidadora per rol social, si no l'assumeix es pot veure com una mala mare, filla i esposa.

Persones amb discapacitat

Les persones amb discapacitat són un col·lectiu que tenen alguna problemàtica de salut que la fa més o menys vulnerable segons la tipologia de la discapacitat i el diagnòstic. Cal dir que les persones amb discapacitat poden tenir problemes de salut similars als de la resta de la població, exceptuant aquells casos de persones que pateixen malalties de tipus crònic.

Segons la tipologia i diagnòstic, aquesta població té unes necessitats bàsiques d'accés a diversos àmbits de la societat, tals com en l'àmbit sanitari, educatiu, laboral, etc. els quals són analitzats a continuació.

En l'àmbit sanitari i de rehabilitació de la salut, les famílies i persones es veuen obligades a desplaçar-se per obtenir un determinat tractament, i la sanitat pública no assumeix, en molts casos, els costos de trasllat.

I en el sistema educatiu, tot i introduir recursos específics encara no està pensat per aquest col·lectiu amb necessitats específiques. En aquest àmbit existeixen casos en què sorgeix desigualtat per no poder oferir algun recurs a alumnes discapacitats, com ara el menjador, el qual solament hi poden accedir

23 Problemàtiques de salut

Aquestes problemàtiques es basen sobretot en temes d'autonomia personal, la qual va ser redefinida arran de l'aplicació del nou programari al llarg de l'any 2008. Per aquest motiu no es pot fer comparatives amb altres anys, ja que es registraven altres variables.

5.1. Persones reconegudes legalment com a disminuïdes segons el tipus de disminució

	Físics Motòrics	Físics no motòrics	Visuals	Auditius	Psíquics	Malalts mentals	No consta	Total
2005	1514	1079	378	178	385	866	6	4406
2006	1560	1049	365	198	393	923	4	4492
2007	1653	1096	382	212	418	969	4	4730
2008	1751	1159	386	223	434	1021	5	4979
2009*	1853	1204	401	237	453	1098	4	5250

Font: Departament d'Acció Social i Ciutadania

*Dades a 30 de juny

un cop a la setmana. Això afecta principalment a famílies amb pocs recursos. Tot i que hi ha voluntat d'establir una escola inclusiva, hi ha dificultats de tirar-la endavant i fer-la realment inclusiva. Es generen unes expectatives i no es duen a terme. La manca d'activitats esportives adequades a les seves necessitats i realitat n'és un altre exemple.

Des del Punt d'Informació per a Persones amb discapacitat es destaca que el fet de tenir una discapacitat ja provoca ser altament vulnerable, fent més complicada la seva entrada al mercat de treball i això provoca una situació de major vulnerabilitat i risc.

Tal com apuntàvem en l'apartat 3.6 de renda i ocupació, aquest col·lectiu també viu la situació de crisi, és a dir, un augment de l'atur de les persones amb discapacitat que tenen el certificat, ja que ocupen llocs poc qualificats.

També es recorda que si alguna persona amb discapacitat cobra una pensió de tipus no contributiu (les que tenen un 65 % de disminució o superior) i treballa, es deixa de cobrar la pensió, això fa que moltes persones se'ls penalitzi amb la pensió, i llavors la persona decideix no accedir al món laboral, sempre i quan tingui una prestació força elevada.

Les dades de la taula 5.1 ens mostren que en els darrers 6 mesos (de gener a juny de 2009) el major augment percentual ha estat es situa en el del nombre de certificats per malaltia mental²⁴, els

quals es podrien explicar per a la nova situació de crisi econòmica. Seguidament, hi ha un segon grup que augmenta considerablement que és el de físics motòrics.

5.2. Taxa de població major de 75 anys amb alguna discapacitat reconeguda

	Manresa	Catalunya	Bages
2005	15,2%	13,7%	13,7%
2006	14,8%	14,9%	14,9%
2007	15,9%	14,3%	14,3%
2008	17,4%	15,8%	15,8%

Font: Departament d'Acció Social i Ciutadania

Desglossat per Manresa:

% del total població amb discapacitat

2005	25,6%
2006	25,0%
2007	26,0%
2008	28,0%

5.3. Nombre de PIA tramitats segons grau i nivell. 2008-2009

18/12/2008	Grau III	Grau II Nivell 2	Grau II Nivell 1
Resultats	498	83	0
Pendents	82	29	0
Total	580	112	0
13/7/2009	Grau III	Grau II Nivell 2	Grau II Nivell 1
Resultats	617	187	41
Pendents	156	93	297
Total	773	280	338

Font: Ajuntament de Manresa

24 Definició de malaltia mental

Segons el Real Decret del BOE (n. 22 de 26/1/2000) del Ministeri de Treball i Assumptes Socials emmarcat dins la Llei General de la Seguretat Social s'entén malaltia mental com a discapacitat quan es valora una disminució de la capacitat de l'individu per desenvolupar una vida autònoma i una disminució en la capacitat laboral.

En relació a les edats, la franja que sobresurt més, a diferència d'anys anteriors, és la de majors de 65 anys. El percentatge és més elevat quan parlem de dones que en homes, sobretot en el grup de 75 i més anys. El grup de físics motòrics és el més representatiu tant en homes com dones, tot i l'augment de persones amb malaltia mental i psíquics.

Segons dades del Programa Individual d'Atenció (PIA)²⁵ hi ha hagut un augment de població entre el 2008 i el 2009, sobretot gent gran, valorada amb Grau III, és a dir, en situació de gran dependència i manca d'autonomia personal. A meitats de 2009 també es recollia l'augment de persones amb una nova situació, la de Grau II Nivell 1, la qual necessita un suport més intermitent, però necessari.

A més, quan parlem de persones amb discapacitat que genera una situació de dependència s'expressa la necessitat d'una atenció psicològica d'aquest col·lectiu.

Per a les persones amb discapacitat, l'entorn més proper dona un suport bàsic, ja sigui emocional, comprensiu, motivació, tècnic, de recerca de re-

ursos, afectiu, etc. A més hi ha una preocupació per part dels pares i mares per saber que passarà amb els fills/es quan els pares no hi siguin, també la voluntat de reivindicar la discapacitat en el punt just. Una de les eines que s'ha detectat des del punt d'informació a les persones amb discapacitat és la utilització de l'ordinador i de Internet per part de persones amb situació de discapacitat, principalment física motòrica.

La tasca del Professional de Referència de persones discapacitades de serveis socials ha permès establir un punt de referència per a persones amb la situació de discapacitat, així com desenvolupar altres tasques com les de treballar amb el món associatiu i visualitzar el col·lectiu dins l'administració, sobretot pel fet d'haver un servei amb el nom del col·lectiu afectat i això fa que hi ha més sensibilització, informació i derivacions cap a d'altres departaments com ara l'Oficina d'Atenció al Ciutadà, Via pública, etc.

Des del SIL (Servei d'Integració Laboral) de la Fundació ECOM a Manresa també s'atenen situacions específiques derivades de la pròpia discapacitat, com ara facilitar informació sobre recursos i serveis a nivell públic, derivació a entitats

5.4. Perfil de persones ateses pel Punt d'Atenció al Discapacitat per tipologia i edat						
2008	0-3	4-16	17-45	45-64	més de 65	Total
Física	0	3	10	4	3	20
Psíquica	0	5	15	11	3	34
Sensorial	0	0	2	0	0	2
Pluridiscapacitat	0	10	11	4	1	26
Trastorns mentals	0	0	0	2	0	2
Total	0	18	38	21	7	84
2009	0-3	4-16	17-45	45-64	més de 65	Total
Física	1	4	14	8	5	32
Psíquica	2	11	39	14	3	69
Sensorial	0	0	1	0	0	1
Pluridiscapacitat	0	10	10	3	4	27
Total	3	25	63	25	12	129

Font: Ajuntament de Manresa

25 Graus i nivells de dependència

Grau I. Dependència moderada: Necessita suport intermitent almenys una vegada al dia.

Grau II. Dependència severa: Necessita ajuda dues o tres vegades al dia, també de forma intermitent.

Grau III. Gran dependència: Necessitat de suport total i generalitzat per la manca d'autonomia personal.

5.5. Persones ateses pel PdR amb reconeixement de grau de dependència. 2009

	Nivell I	Nivell II	Total
Grau I	5	4	9
Grau II	20	24	44
Grau III	14	13	27
Total	39	41	80

Font: Ajuntament de Manresa

5.6. Nombre d'informacions donades des del Punt d'Atenció a discapacitats. 2008

Demandes	2008
Mobilitat/Accessibilitat	64
Formació/Educació	13
Lleure/Esport	7
Inserció Laboral/Ocupacional	4
Prestacions/pensions	14
Autonomia personal	31
Habitatge	15
Certificat discapacitat i/o dependència	91
Informació general	22
Total	261

Font: Ajuntament de Manresa

i associacions. També s'ha mantingut la coordinació permanent amb altres centres especials de la comarca per derivar persones amb discapacitat psíquica i malaltia mental, així com amb d'altres agents vinculats a la recerca d'ocupació (OTG, sindicats, centres de formació...).

A nivell legal, el dia 3 de desembre de 2009 es va publicar l'Ordre ASC/512/2009 de la targeta acreditativa de la discapacitat, iniciativa de la generalitat de Catalunya, impulsada des del Departament d'Acció Social i Ciutadania, que neix en el marc de la Llei de Serveis Socials i la Declaració de les Nacions Unides pels Drets de les Persones amb Discapacitat. Aquesta targeta té dues funcions principals: donar testimoni del reconeixement de grau de discapacitat i facilitar l'accés a determinats avantatges i beneficis que podran millorar la qualitat de vida.

El Professional de Referència per a persones amb discapacitat el 2009 ha atès 198 casos dels quals

129 tenen certificat de discapacitat, 45 més que el 2008 (en aquest any els casos atesos eren amb certificat). Val a dir que dels atesos el 2009, n'hi ha 7 que dins del domicili hi ha més d'una persona amb discapacitat.

D'aquestes 129 persones ateses el 2009, 80 també han demanat i ja tenen la resolució del reconeixement del grau de dependència.

Salut mental i addiccions

Tal com va afirmar en l'informe 2008, una les problemàtiques derivades de les toxicomanies o drogodependències a la Regió Sanitària Centre està sent l'alcohol, que és la principal addicció que motiva l'inici d'un tractament.

Hi ha més homes que pateixen aquests tipus d'addicció. Però les causes de mortalitat (cirrosi i accidents de trànsit) estan precedides per addiccions que contenen elements psicosocials (solitud, depressió, abandó i altres) i que envolten el consum excessiu d'alcohol i d'altres substàncies. En aquest sentit, en el sexe/gènere masculí s'observa una tendència més aguda en aquests hàbits.

Una de les principals problemàtiques de salut mental de la infància i l'adolescència és la patologia del Trastorn per Dèficit d'Atenció i Hiperactivitat (TDAH).

Segons la Organització Mundial de la Salut (OMS) la crisi econòmica també afecta i afectarà a la salut mental, sobretot provocant més estrès, depressió i altres desordres mentals. Tanmateix, la pobresa porta associada un quadre d'estrès que sumat a situacions d'atur i exclusió social comporta un empitjorament del benestar psíquic.

Segons la FEAFES (Confederació Espanyola d'Agrupacions i Persones amb Malaltia Mental) a Espanya el 3% pateix una malaltia mental greu i el 15% pot patir un trastorn psicològic al llarg de la seva vida

En aquest sentit, la persona Professional de referència de persones discapacitades detecta que hi ha una part important de persones amb malaltia

mental que no és conscient i és molt adversa a acceptar que té alguna malaltia. Aquestes persones arriben a altres serveis però no al punt d'informació. Tot i arribar a serveis socials, no admeten la malaltia i els que són tractats per CSAM (Centre de Salut Mental de Manresa) ja tenen un seguiment. A més, des del SIL també s'ha detectat un increment d'usuaris amb malalties mentals greus.

El cos tècnic de serveis socials de l'ajuntament de Manresa ressalta que les dificultats econòmiques incrementen l'estrès emocional i per tant pot existir un inici de trastorn feble.

Amb la crisi econòmica han sorgit noves aportacions de serveis de psiquiatria d'arreu de l'estat que confirmen l'elevada correlació entre la recessió econòmica i l'augment de casos de trastorns adaptatius, tals com depressió, angoixa, estrès i ansietat. Aquesta situació més recent es pot copsar en notícies, cròniques, entrevistes i reportatges de la premsa estatal i catalana i local. Algunes d'elles són presentades a continuació:

“El cap del Servei de Psiquiatria del Complex Assistencial de Burgos afirma que es nota un augment de les consultes per trastorns emocionals, ansietat i insomni secundaris a la crisi. A més, augmenten les baixes laborals pels efectes secundaris. Ressalta que la pitjor part és la percepció d'inseguretat, l'anticipació ansiosa i pessimista del futur, la rumiació dels problemes i la pèrdua de recursos objectius (feina, amistats...) porta a tenir una creença subjectiva que no es podrà arribar a disposar de recolzaments externs per sortir endavant.”

“Segons l'àrea bàsica de Salut i del centre de Salut Mental de l'Hospitalet Nord assegura que la crisi està afectant molt a les persones aturades i són més vulnerables a patir un “trastorn adaptatiu”. En l'atenció primària és a on es detecten els primers malestars entre els pacients, s'ha detectat un increment evident de patologies relacionades amb l'atur, com és el cas de persones amb símptomes d'ansietat, estres o depressió motivats per la situació que estan vivint.”

“En una altre entrevista a la premsa catalana, una metgessa de família del CAP Ca n'Oriac de Sabadell i membre de la Societat Catalana de Medicina Familiar i Comunitària (CAMFIC) afirma que els col·lectius que estan patint més la crisi són els joves que no poden fer front al pagament de les hipoteques i els immigrants. Aquesta doctora afirma que el paper del metge passa més per oferir consell que no pas per fer receptes.”

“Un altre exemple el tenim al Servei de Psiquiatria de a Mútua de Terrassa, el qual es detecta trastorns adaptatius que es manifesten en forma de crisis d'ansietat i símptomes depressius lleus.”

“Per contra, trobem la versió de la tesis d'un psiquiatra del Centre de Salut Mental Salamanca de Madrid que ha detectat un augment de persones demandants d'ajuda psiquiàtrica que tenen dubtosa resposta tècnica sanitària. Comenta que hi ha un percentatge ampli del que busquen ajuda psiquiàtrica que no ho fan per tenir una malaltia sinó per no acceptar el sofriment lògic i inherent a nombroses circumstàncies vitals. L'escolta empàtica i de la primera consulta pot evitar la despesa sanitària de falses patologies.”

PUNTS CLAU

- Es confirma que les persones que estan en pitjor situació socioeconòmica solen presentar pitjor estat de salut. La condició de pobresa i estil de vida són determinants de salut.
- Les malalties cròniques i la situació de discapacitat provoquen una elevada estigma social que alhora deterioreni encara més l'estat de la salut i la vida social de la persona.
- La pèrdua de feina i poder adquisitiu està fent canviar el rol de certs homes estrangers caps de família, que fins el moment eren els sostenidors principals. Aquest fet està provocant un deteriorament de l'estat anímic d'aquest col·lectiu.
- L'augment de l'esperança de vida produeix el fenomen de l'envelliment de la població i per tant l'augment de malalties associades a l'edat, sobretot en el col·lectiu femení. Amb aquesta població hi ha la necessitat de l'adequació dels serveis, els quals han de ser una eina bàsica, ja que cada vegada la societat es va individualitzant.
- El fet de tenir una discapacitat ja provoca ser altament vulnerable, i això encara fa més complicada la seva integració en els àmbits educatius, l'entrada en mercat laboral en temps de crisi, etc.
- Davant situacions de discapacitat, l'entorn més proper dona un suport bàsic, ja sigui emocional, comprensiu, motivacional, tècnic, de recerca de recursos, afectiu, etc. que permet pal·liar les dificultats d'aquest col·lectiu.
- Altres col·lectius com la infància, adolescència i les dones també continuen patint diversos problemes de salut, tals com trastorns alimentaris i d'estètica, consum de tòxics, la sexualitat i els accidents de trànsit, etc.
- Serveis locals i altres organismes externs afirmen que la crisi també afecta a la salut mental, sobretot provocant més estrès, depressió i altres desordres mentals.

CAPÍTOL 6

BENESTAR SOCIAL

6.1. CONTEXT

Com a conseqüència de la crisi econòmica, els serveis socials d'atenció social primària dels ajuntaments s'han trobat amb un increment del nombre de demandes de persones i famílies per raons de renda i treball.

Els serveis socials són un dels serveis que ha de pal·liar les noves situacions de desigualtat socials. Amb aquest objectiu es va confeccionar la nova llei 12/2007 de serveis socials, la qual configura el dret a l'accés als serveis socials com un dret subjectiu de caràcter universal, que esdevé un principi bàsic del Sistema Català de Serveis Socials, orientat a la cohesió social, la igualtat d'oportunitats i el progrés social de les persones. Al mateix temps, aquesta llei organitza els serveis socials des d'una definició competencial basada en la descentralització i en la subsidiarietat, amb més participació i amb més coordinació i cooperació dins el sector. Com a finalitat principal, els serveis socials han d'assegurar el dret de les persones a viure dignament durant totes les etapes de la vida mitjançant la cobertura de llurs necessitats personals bàsiques i de les necessitats socials, en el marc de la justícia social i del benestar de les persones.

Per desplegar la llei de serveis socials s'ha elaborat el primer Pla Estratègic de Serveis Socials. Aquest Pla ha de cobrir el conjunt del sistema català de serveis socials del territori de Catalunya, és a dir, inclou els serveis socials de titularitat de l'administració de la Generalitat, de les entitats locals, d'altres administracions i del sector privat. El Pla Estratègic ha de respectar el principi d'autonomia local, així com tendir al principi de subsidiarietat.

Per tant, amb el desplegament de la nova llei de serveis socials s'han de consolidar els objectius d'arribar a atendre a persones que presenten situacions de necessitat en els diferents moments del seu cicle vital, especialment vinculades amb la manca d'autonomia, amb l'àmbit relacional i les de caràcter material i instrumental.

Tot i això, actualment no podem dir que els serveis encara vagin encaminats cap a la universalització.

A la nostra ciutat, tota persona que té una dificultat o problema social pot obtenir una valoració dels serveis socials d'atenció social primària, però no tothom pot obtenir una resposta satisfactòria en la resolució de la seva problemàtica.

Tot i l'aprovació de la llei de serveis socials, els serveis socials d'atenció social primària de Manresa a dia d'avui estan esdevenint gestors de tràmits per ajudes econòmiques. Aquest fet ha portat a que els i les professionals de primera línia tinguin majors dificultats per poder oferir una atenció integral a les persones i les famílies amb problemàtiques socials.

El quadre d'indicadors de Benchmarking de serveis socials bàsics de 2008 consensuat i elaborat per Diputació de Barcelona ens mostra que el pes pressupostari destinat als serveis socials de la ciutat de Manresa està per sobre de la mitjana de ciutat de la província de Barcelona. No obstant, la ràtio de cobertura de treballadors/es i educadors/es socials està per sota de la mitjana, sent una de les ciutats amb major desajust en la cobertura general. A més, hi ha major demanda per part d'usuaris/es atesos, sent la població usuària major de 65 anys al Serveis d'Assistència Domiciliària (SAD) una de les més demandants en comparació a la resta de municipis.

Finalment, un dels indicadors benchmarking mostra que a l'hora d'oferir un servei accessible a les persones ateses, el temps mitjà (dies) entre la petició i primera visita està molt per sobre de la mitjana de municipis, així com el percentatge de primeres visites fallides. Això s'explicaria pel desajust de cobertura general (baixa ràtio de professionals per gran demanda de població usuària)

També s'ha de tenir en compte que hi ha un percentatge de població que no compleix els requisits per poder rebre ajudes econòmiques puntuals que ofereix serveis socials, tot i que no vol dir que no es trobin en una situació de vulnerabilitat i de risc d'exclusió social. Aquestes ajudes puntuals, però, van destinades a cobrir una petita part del gran problema econòmic de la persona i/o família.

A la ciutat de Manresa hi ha altres serveis de cobertura i atenció com ara Creu Roja, Càritas, Bages per tothom els quals acullen una gran demanda de persones en risc a causa de la situació de recessió econòmica. A aquests serveis se'ls afegeix noves demandes de caràcter econòmic de persones que s'han quedat sense feina o ingressos, sense deixar de banda l'atenció d'aquella població amb perfils amb elevat risc social (famílies desestructurades, persones amb manca habitatge, etc.).

Aquesta nova situació també ha fet augmentar el nombre de persones demandants d'ajudes per a cobrir necessitats bàsiques (aliments, roba...) en entitats tals com Betel-Beraca, Plataforma Ciutadana de Solidaritat de Manresa, etc.

De cara a analitzar les dades de serveis socials de Manresa, que presentem a continuació, cal

tenir en compte que l'any 2008 ha estat el primer d'un nou programa informàtic elaborat per l'Àrea de Sistemes d'Informació de l'ajuntament de Manresa que ha permès elaborar un programari a la carta per documentar els expedients de serveis socials. Aquest ha estat el primer any que s'ha extret estadístiques del nou programa i per tant cal acabar de fer alguns ajustaments per poder explotar encara més les dades introduïdes, i algunes dades no s'han pogut extreure, com ara les d'ORIAM (Observatori del Risc de la Infància i l'Adolescència de Manresa) o d'altres incompletes, tot i que s'espera que més endavant si que es puguin obtenir. L'inconvenient del fet d'utilitzar el nou programari i la recodificació pertinent d'algunes dades dificulta la comparativa amb les dades d'anys anteriors, i per tant s'enceta una nova etapa pel que fa a les estadístiques de l'atenció individualitzada de serveis socials.

6.2. SITUACIÓ A MANRESA

Algunes de les dades quantitatives que es presenten i s'analitzen en els propers subapartats fan referència a l'any 2008 (RMI, problemàtiques...), però bona part de la informació es va recollir en una sessió amb el cos tècnic de serveis socials a finals de 2009, els quals feien una valoració del 2008 i 2009.

Nous perfils i situacions detectades

Amb la crisi econòmica, a partir de novembre de 2008 hi va haver una arribada important de noves persones usuàries a serveis socials. Són persones que s'han quedat sense feina, que reben la prestació d'atur, i que per tant tenen menys volum d'ingressos. I a partir del mes de març del 2009 es va detectar una nova onada de persones usuàries, molts d'ells amb la prestació d'atur esgotada.

El nombre d'usuaris/es de serveis socials de l'administració ha augmentat un 27% en relació el 2008. Quant a les característiques personals i socials cal remarcar un canvi de rumb fruit de les circumstàncies socioeconòmiques que s'estan vivint a tot el país. El sector d'edat més repre-

sentatiu ha estat el de població adulta, de 30 a 54 anys, el qual significa 63% del total, i el segon ha estat el de les persones majors de 65 anys amb un 22,5%, lleugerament inferior a anys anteriors. Això denota ja un efecte per l'increment de demanda econòmica per pèrdua de feina entre la població activa.

Des de 2008, s'ha incrementat el pes percentual d'homes atesos en detriment de les dones. El 53% de les persones ateses són dones, percentatge inferior als altres anys. Segons el cos tècnic de serveis socials, aquest canvi de tendència és deu principalment a l'augment del nombre d'aturats en el sector de la construcció, els quals molts d'ells són homes i caps de família. Bona part d'aquests homes també arriben a serveis socials per la finalització de la prestació d'atur. En el cas del projecte Espai Jove hi arriben més homes sols (Espai Jove treballa amb menors de 25 anys).

La majoria dels homes van als serveis socials per una qüestió de supervivència, mentre que les dones hi van per temes de cura i de l'entorn familiar. També han augmentat el nombre d'usuaris/es re-

6.1. Persones ateses a serveis socials segons sexe i edat						
Sexe	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Homes	443	2.130	2.569	2.981	3.681	4.794
Dones	903	3.098	3.828	4.526	4.336	5.406
En blanc	0	0	0	0	16	0
Total	1.346	5.228	6.397	7.507	8.033	10.200
Edat	2004	2005	2006	2007	2008	2009
< 11	101	183	770	1.089	1.151	1.541
12 a 17	88	44	313	462	601	717
18 a 29	120	104	545	831	1.036	1.504
30 a 54	344	302	1.297	1.798	2.434	3.531
55 a 64	73	94	346	415	534	609
65 a 75	112	152	407	513	495	497
> 75	518	649	1.888	1.824	1.714	1.745
En blanc	0	3.700	831	575	68	56
Total	1.356	5.228	6.397	7.507	8.033	10.200

Font: Ajuntament de Manresa

lacionats amb la dependència, molt d'ells són fills/es de pares en situació dependent, així com l'augment d'autònoms lligats al sector de la construcció, com ara paletes, pintors, llauners, encofradors...

En relació als perfils de famílies, la majoria de cos tècnic de serveis socials manifesta que la crisi afecta sobretot a les famílies nuclears. Tot i que a serveis socials hi arriben d'altres tipus com ara les monoparentals, reconstituïdes, nuclis de convivència sense vincle familiar, famílies agregades, unipersonals sense xarxa, famílies nombroses agregades.

Hi ha la percepció que les famílies nuclears estan més acostumades a ser autònomes i quan arriben a situacions límit ja es troben "atrapades". En canvi, en les famílies monoparentals la dona es mou més i tenen més sensació de feblesa. A més, hi ha un increment d'angoixa en les famílies nuclears amb dificultats d'ingressos econòmics i conflicte en les parelles. Així mateix, ha disminuït el nombre de divorcis i separacions, tot i que el clima de convivència sigui complex, però la situació econòmica no permet els "trencaments".

També arriben a serveis socials de primària moltes famílies "benestants" que fa un any tenien feina i una bona situació, i ara degut a l'atur i a les despeses i que fins i tot no poden vendre propie-

tats (cotxe, casa, finques...), estan en una situació molt desfavorable.

Amb les dades de la taula 6.1 però, no es mostra la situació de crisi econòmica, cosa que cal fer un cop d'ull a altres registres estadístics que es fan des de serveis socials, com el nombre d'ajudes d'aliments, les tramitacions de Rendes Mínimes d'Inserció, problemàtiques i recursos.

Des d'Espai Jove destaquen que els nois extutelats, que eren menors no acompanyats, són un col·lectiu en situació irregular (alguns d'ells amb la tramitació del permís de residència) i això els dificulta l'accés a la plena ciutadania. Aquest col·lectiu té dret a percebre la Renda Mínima d'Inserció (RMI), tot i que aquesta prestació no facilitarà la millora de la situació de risc d'exclusió social per la manca de permisos. Per tant, es detecta des de serveis socials una contradicció, ja que per una banda no tenen accés als drets de ciutadania per la manca de permisos, però per l'altra se'ls ofereix per dret una prestació (RMI) que en realitat no està sent un mecanisme que faciliti la inclusió social d'aquest col·lectiu.

Entre novembre i desembre de 2008 van incrementar molt les tramitacions de RMI, i a partir dels mesos de febrer i març de 2009 hi va haver un segon gran augment de RMI econòmiques. Al llarg de l'any 2009 s'ha mogut en valors molt ele-

6.2. Nombre de Rendes Mínimes d'Inserció gestionades l'any 2008

Zona	Actives a 01/01/08	Actives a 31/12/08	Total
Centre	87	117	149
Ponent	64	89	104
Llevant	56	83	92
Nord	32	40	57
Total	239	329	405

Font: Ajuntament de Manresa

vats. Hi ha famílies noves que se'ls tramita una RMI, no conegudes anteriorment per serveis socials. Amb les tramitacions de RMI ha augmentat la detecció de persones soles i famílies monoparentals amb menors. Cal dir que amb les RMI socials hi ha manca de seguiment institucional i falten més itineraris d'inserció.

L'augment de tramitacions de RMI ha provocat un augment de feina de gestió per les persones professionals dels serveis socials, i per tant un augment de seguiments. Hi ha noves famílies que passen a viure amb una RMI, quan aquesta quantitat era la que els sobrava en època de bonança per gastar-s'ho en oci i lleure.

El programa d'ajudes individualitzades de serveis socials va incrementar el seu pressupost pel 2009, augmentant en un 77,5%. Per primera vegada, l'import més important s'ha destinat a aliments, quan fins a 2008, gran part d'ell era per cobrir despeses d'habitatge. Les ajudes d'aliments han crescut un 189% i les d'habitatge un 73% respecte el 2008, mentre que les altres s'han reduït tant en nombre com en import. Les demandes de

RMI i les consegüents ajudes de rescabaments en forma d'aliments que cal fer mentre esperen la prestació (atorgada per la Generalitat de Catalunya) explicaria el gran augment de les ajudes per aliments. El menjador escolar, el lleure educatiu i les activitats escolars s'han reduït per la prioritització pressupostària per cobrir les necessitats bàsiques.

Aquestes ajudes individualitzades són un programa municipal i per tant una eina de treball per donar ajudes bàsiques de supervivència. Si l'ajuda genera dependència es dona una puntuació inferior, la qual cosa es promou aquelles ajudes que garanteixin major autonomia de la persona. No obstant, aquestes ajudes no poden pal·liar de forma integral la problemàtica total dels usuaris, sinó que ho fa de forma parcial i temporal.

A més del programa d'ajudes individuals també es fan ajudes per pagar medicaments (la part que no cobreix la seguretat social). Aquest any s'han fet 152 ajuts (corresponen a 72 beneficiaris), i per un import total de 3.657,22 Euros. S'han atorgat més ajudes que l'any passat (110 el 2008) i s'han duplicat les persones beneficiades (35 l'any 2008). De la mateixa manera, s'ha augmentat la despesa econòmica.

Altres entitats locals com Càritas, Creu Roja, Bages per Tothom també han augmentat de forma significativa el nombre de persones ateses, i principalment des del passat estiu de 2008.

El 2008 el servei de Càritas va augmentar en 187 les persones respecte el 2007, segons la seva memòria. Les principals problemàtiques detectades

6.3. Tipus d'ajudes individualitzades de serveis socials

	2007		2008		2009	
	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import
Aliments	200	18.611,51 €	346	39.602,87 €	999	159.113,32 €
Habitatge	248	70.859,06 €	313	80.684,43 €	540	132.080,96 €
Salut	79	17.384,57 €	92	19.916,11 €	91	13.075,33 €
Suport infància	589	32.338,76 €	578	27.407,54 €	167	15.456,03 €
Suport ind./ famílies	354	31.354,39 €	89	13.718,42 €	35	8.248,12 €
Urgència social	6	3.360,00 €	8	4.248,89 €	3	1.468,02 €
Total	1.476	173.908,29 €	1.426	185.578,26 €	1.835	329.441,78 €

Font: Ajuntament de Manresa

6.4. Nombre d'ajudes atorgades segons import		
Distribució	2008	2009
Nombre Famílies*	930	1.016
Nombre Ajudes	1.424	1.835
Quantitat Total d'Ajudes	184.832,53 €	329.441,78 €
Import/família	199,54 €	324,25 €

Font: Ajuntament de Manresa

* Hi ha persones o unitats familiars que poden rebre més d'una ajuda.

han estat d'accés a l'habitatge, de famílies amb treballs precaris o sense feina, sense dret a prestacions socials i amb fills, famílies monoparentals amb dificultats econòmiques i sense suport, dificultats econòmiques per cobrir les necessitats bàsiques, dificultats de relació i augment de casos de violència, augment de casos de desatenció de menors, fracàs escolar i homes i joves sols amb situació irregular i sense feina.

El fet més rellevant és l'augment significatiu d'homes atesos al servei d'atenció social de Càritas, que va començar a produir-se en el segon semestre, així com també l'augment de famílies amb dificultats importants degut a la manca de feina.

Amb aquesta situació d'augment de persones en situació de pobresa relativa, han sorgit diverses iniciatives per pal·liar la situació precària d'algunes famílies sense recursos. Per una banda, des de serveis socials de l'ajuntament de Manresa

es va obrir un menjador social a mitjats de 2009, el qual també és aprofitat per entitats locals com Caritas. Els perfils principals són tant autòctons com persones immigrades, la majoria dels quals són homes majors de 40 anys sols.

Per altra banda, l'any 2009 va sorgir una Plataforma Ciutadana de Solidaritat de Manresa que s'encarrega de lliurar aliments de primera necessitat a famílies en situació precària. Hi ha una gran demanda d'ajuda a aquesta Plataforma segons dades de finals d'any.

Principals problemàtiques detectades per serveis socials

Tot i que ens sigui difícil establir la comparabilitat entre 2007 i 2008 per canvi de registres, podem afirmar que hi ha hagut un augment de les problemàtiques en relació a la insuficiència d'ingressos i el mercat laboral l'any 2008, princi-

6.5. Principals dades socials de l'entitat Càritas. 2008			
Nombre Ajuts		Usuaris/es	
Servei d'ajuda en espècies	370	Sexe	526
Servei de rober	98	Dones	349
Servei de mobiliari	21	Homes	177
Bolquers i llet infantil	10	Edat	526
Altres (sabó i aliments)	241	< 20	16
Servei d'Ajuda Econòmica	304	21-30	164
Alimentació	121	31-40	187
Pensió	121	41-50	109
Material escolar	13	51-60	38
Subministrament (gas, llum...)	11	> 60	12
Bolquers	9	Origen	526
Habitatge	8	Nacional	86
Altres (farmàcia, bitllets, lleure...)	21	Estranger	440

Font: Càritas Arxipestral

palment la franja de 30 a 54 anys. Així com també, paral·lelament, creix les problemàtiques en relació a les relacions familiars, especialment l'estrès derivat de la situació familiar, dificultats per assumir responsabilitats familiars i menor en situació de negligència o abandonament.

Mentre que en el segon col·lectiu més atès, persones majors de 65 anys, hi ha un manteniment de les ajudes a domicili i sociosanitàries. Aquest últim col·lectiu, tal com hem vist en l'apartat de renda i ocupació, és el que menys està patint la situació de recessió econòmica degut a les seves precàries pensions i situacions que fa anys que arrossegueu.

La problemàtica inicial més detectada és l'econòmica i a més les persones que arriben al servei posen més sobre la taula problemes econòmics que no pas els familiars i socials, que els involucra més a ells mateixos i al seu entorn més proper.

Les problemàtiques principals van lligades a la manca de renda. La causa principal està en el fet de no tenir treball i la conseqüència més preocupant és no poder pagar l'habitatge i el seu manteniment, la qual cosa porta a una remodelació de les unitats de convivència, així com desallotjaments per impagaments, i algun cas de finalització de contracte de lloguer.

Des de serveis socials, es posa sobre la taula les dificultats d'accedir al parc de lloguer de Manresa per l'elevada quantia de diners, a més dels preju-

dicis existents dels propietaris cap a certs perceptors de RMI.

En aquest sentit, el cos tècnic de serveis socials afirma que està augmentant la ocupació de cases, amuntegaments, més augment de mobilitat entre persones i pisos, la qual cosa provoca més nombre de reagrupaments entre famílies (retorn amb els pares i/o avis), relloguers, unitats agregades i la creació d'unitats de convivència "artificials".

Hi ha la percepció a serveis socials que la problemàtica dels deutes de lloguer afecta a les famílies monoparentals i nuclears, tot i que en el cas de nuclears arriba la dona d'avançat al límit del problema. I en els casos de desnonaments es donen més en famílies nuclears, ja que estan més acostumades a ser autònomes i no tenen sensació de perill ni de risc com les famílies monoparentals, les quals el sustentador/a i cuidador/a, moltes vegades la dona, es mou més i té més sensació de feblesa.

Cal destacar que hi ha un augment de problemes familiars per dificultats econòmiques i aquestes problemàtiques familiars van lligades a famílies monoparentals. Un altre col·lectiu altament detectat està essent el de joves immigrants sols, els quals estan patint una situació d'estrès per les dificultats econòmiques i familiars, sense referents ni xarxa familiar.

Segons el cos tècnic de serveis socials, les famílies que ja estaven en situació d'exclusió també pateixen la crisi però possiblement no els vingui

6.6. Principals problemàtiques de les persones ateses per serveis socials segons edat. 2008

Edat	Autonomia Personal	Ingressos	Món Laboral	Relacions Familiars	Altres	Total
< d'11 anys	S.D	S.D	S.D	S.D	S.D	1495
entre 12 i 17 anys	64	236	121	257	254	932
entre 18 i 29 anys	108	347	187	289	248	1179
entre 30 i 54 anys	256	755	458	488	491	2448
entre 55 i 64 anys	128	100	55	83	76	442
entre 65 i 75 anys	132	61	16	31	49	289
més de 75 anys	571	24	3	19	19	636
En blanc	21	22	13	27	30	113
Total	1280	1545	853	1194	1167	7534

Font: Ajuntament de Manresa

tant de nou i ja estiguin més “acostumats”. Amb la situació de crisi, aquestes famílies que vivien de prestacions i ho complementaven amb economia submergida ja no tenen accés a aquesta economia.

En el cas de la població autòctona també es donen problemes de sostenibilitat econòmica, però l'existència de xarxa familiar cobreix aquestes mancances. Les problemàtiques més accentuades són d'autoestima i depressió, no només dels afectats directament, sinó també dels pares-avis, que veuen com els fills tornen a casa i això els crea angonya (arriben a serveis socials els avis expressant-ho).

Darrera d'aquestes noves problemàtiques de renda i habitatge, hi ha el col·lectiu d'infància i adolescència que pateix el fet de viure aquestes situacions (desnonaments, relloguers...), així com s'afirma des de serveis socials que hi ha un augment de casos de negligència (entenent aquest terme com el fet de deixar de complir un acte que el deure funcional exigeix) en la infància (brutícia i manca higiene...).

Segons una part de tècnics/ques de serveis socials, els nous perfils de risc social difícilment acabaran sent usuaris crònics de serveis socials, ja que en la cronicitat s'hi troben uns perfils molt marcats que no tenen ganes de sortir ni de generar canvis en la seva vida, i en canvi, hi ha la percepció que les noves persones que arriben a serveis socials si que tenen ganes de canviar i sortir-ne tant aviat com hi hagi una nova conjuntura favorable.

La situació dels nous perfils va lligada a una situació conjuntural dels temps en els que vivim i no són situacions estructurals i en principi aquests perfils no s'han de cronificar. Possiblement, persones amb estil de vida molt precari poden caure en el pou, però no esdevenir crònics, com ara majors de 65 anys amb poca renda, sense xarxa, manca de suport i autonomia... Hi ha moltes famílies que acudeixen als serveis, però tenen entorn, xarxa, capacitats i recursos propis que els pot permetre en un moment determinat sortir del pou i tirar endavant.

Tot i així, si que hi ha altres tècnics/ques que parlen de procés de cronificació de determinats perfils, tals com les persones de 45 anys sense for-

mació sociolaboral i que ara no tenen feina i els joves extutelats, perceptors de RMI i sense permís de treball.

Es detecta un altre perfil d'usuaris que podrien esdevenir més autònoms, però que amb la situació actual de saturació de serveis i manca de recursos i feina està sent més difícil la seva inclusió social.

Segons el cos tècnic de serveis socials, l'augment de problemàtiques de renda, de feina i d'habitatge fa que les altres problemàtiques siguin més complexes de detectar, ja que hi ha saturació. Aquest fet dificulta la tasca de prevenció i detecció.

La Unitat de Tractament de serveis socials té l'objectiu de fer un pla d'intervenció individualitzat i familiar, però a hores d'ara el cos tècnic d'aquesta unitat està centrant més esforços en la gestió de recursos enlloc de fer un treball social i integral cap a l'individu i a les famílies per la situació de conjuntura econòmica. Per tant, es tendeix a un treball assistencial, no poden detectar ni cobrir altres problemàtiques per fer un treball més complet.

Segons el cos tècnic de serveis socials si algunes persones usuàries no troben feina, la seva situació empitjorarà i això, possiblement, els porti a una major vulnerabilitat. Per tant, la possibilitat de sortir de l'exclusió, per part d'algunes persones usuàries, cada vegada és més complexa, a causa del context de crisi econòmica i que les mesures que s'apliquen des de serveis socials són ajudes puntuals, temporals i no estructurals. Per tant, facilitar l'autonomia i la pròpia capacitat per sortir de l'exclusió està sent més complicat a dia d'avui.

L'actual conjuntura econòmica està empitjorant la situació laboral del cos tècnic de serveis socials, i és per això que hem pensat que era interessant recollir la seva percepció. Comenten que algunes persones ateses al servei d'acollida actuen de forma agressiva, mentre que altres arriben al servei amb actitud d'impotència, angonyats, amb malestar, etc., fet que també dificulta el treball a acollida. Aquesta situació s'agreuja davant de la impossibilitat de no poder donar resposta des de l'administració. Hi ha persones usuàries (espe-

cialment autòctons) que mostren actituds amenaçants i racistes (es creu que es deu a una sensació de tenir més drets per sobre dels altres usuaris no autòctons).

Es considera des d'aquest servei, que hi ha una manca d'escolta als professionals sobretot d'aquelles persones amb situacions de dificultats econòmiques, però que l'administració no hi pot donar resposta.

Aquest fet provoca un augment de crispació entre l'usuari/a atès i el cos tècnic de serveis socials. Aquestes situacions abans eren puntuals, però actualment, tot i buscar eines per resoldre el conflicte, és molt més habitual i difícil de gestionar. Aquest fet fa que els professionals se sentin malament, maltractats i insatsifets, ja que fan molta tasca de contenció, la qual cosa deriva en angoixa, esgotament i ofegament.

Cal afegir l'aplicació de canvis de normativa (lleis de dependència, lleis de serveis socials, plans estratègics...) els quals no afavoreixen una planificació estable a nivell tècnic. I la dificultat per poder realitzar una programació regular afecta l'atenció a les persones usuàries.

En aquest context, les eines professionals per gestionar l'allau de visites als serveis socials depèn de les habilitats i capacitats de cadascú, donant unes respostes que evitin la crispació i el malestar entre els atesos.

Davant d'aquesta situació, el cos tècnic planteja, a tall de percepció, diversos escenaris de futur (2010) en que pronostiquen un augment de problemàtiques socials, per la finalització de subsidis d'atur, continuïtat de la crisi, augment de RMI, que pot portar a un major col·lapse dels professionals, tot i que hi ha previsió que augmentarà ràtio de treballadors/es.

També es comenta que en aquests moments, la població immigrada és la que està patint més les conseqüències de la crisi, però la finalització dels subsidis d'atur al llarg del 2010, també afectarà a la població autòctona, i això farà més extensiva la situació de pobresa a Manresa. Per tant assenyalen que es presenta una situació de temor cap al futur.

La RMI és un dret que no va subjecte a cap pressupost municipal, però triga entre dos i tres mesos a tramitar-se i rebre la prestació. Aquesta situació genera malestar i angoixa, però les perspectives de futur és que hi hagi un augment de tramitacions. Si no s'agilitza la tramitació es podria donar un col·lapse molt superior a l'actual (tant de professionals, que no podran assumir la gestió, com de l'ajuntament que no tindrà recursos).

Finalment, també hi ha temor cap al col·lectiu d'adolescència i joventut, ja que alguns d'ells venen d'una realitat que sempre ha estat en uns estàndards alts d'estat de benestar. I cal afegir que hi ha joves sense formació, insatsifets, frustrats, etc. que tenen pitjor perspectiva de futur.

PUNTS CLAU

- El desplegament de la nova llei de serveis socials ha de permetre atendre a més persones, de forma més integral i completa, tot millorant les ràtios actuals de cobertura.
- Amb la crisi econòmica, han augmentat el nombre de persones ateses als serveis socials, sobretot homes, caps de família en situació d'atur (la majoria extreballadors de la construcció), que viuen en situacions precàries i amb un deteriorament de l'estat anímic.
- Aquesta crisi afecta, sobretot, a les famílies nuclears, a on es detecta més angoixa, estrès i conflictes en les parelles. També arriben a serveis socials de primària famílies "benestants" que tenien una bona situació.
- Les ajudes del programa d'ajudes individualitzades de serveis socials que han crescut més són les d'aliments i les d'habitatge, a causa de la nova situació.
- Al llarg del 2009 han augmentat molt les tramitacions de Renda Mínima d'Inserció, atenent a noves famílies, persones immigrades, persones soles i famílies monoparentals.
- La principal problemàtica detectada des de serveis socials és la manca de treball, i la conseqüència més preocupant és no poder pagar l'habitatge i el seu manteniment.
- La situació actual pot portar a moltes famílies a un estil de vida molt vulnerable, destacant persones de 45 anys sense formació sociolaboral i que ara no tenen feina i els joves extutelats, perceptors de RMI i sense permís de treball.
- L'augment de demandes està provocant una saturació i desbordament, la qual cosa dificulta la tasca de prevenció i detecció, tendint a fer un treball més assistencial.
- A nivell de previsió, hi ha la percepció del cos tècnic de serveis socials que la situació de cara el 2010 pot empitjorar, tant pels nous perfils com per els que estan en elevat risc d'exclusió social.

CAPÍTOL 7

VULNERABILITAT DELS COL·LECTIUS

7.1. CONTEXT

La vulnerabilitat social es dona quan una persona i/o família pot ser susceptible d'estar afectada per un fenomen advers que desajusta la situació de benestar estàndard. Aquest fenomen pot ser multifactorial, és a dir, tenir més d'una causa que la produeixi com ara la manca de renda, dificultats de salut, problemàtiques d'habitatge, etc.

Aquest concepte ens permet anar més enllà que el de pobresa. A més, mesurar la pobresa, tal com s'ha pogut observar en l'apartat 3.5 de renda i ocupació del present informe, és una tasca molt complexa i difícil i deixa fora altres elements de l'exclusió social.

Cal dir que són molt poques persones es troben en la pobresa absoluta, és a dir, el no assoliment dels mínims de vida tals com la nutrició, educació, salut o habitatge. Per tant, hem de parlar de pobresa relativa, la qual es defineix com la manca de recursos materials, xarxa i participació en els hàbits i patrons de vida considerats "normals" en la societat en la que habita. Estableix el llindar amb la comparació del nivell de vida considerat estàndard per a la població a la qual es refereix.

Els registres de dades de serveis d'atenció social, així com la mateixa informació presentada per professionals de l'àmbit permeten apropar-nos millor a la realitat de la població vulnerable.

7.2. VULNERABILITAT A LES LLARS

En primer lloc, s'ha de tenir en compte que hem de partir que actualment s'està donant un escenari canviant que conté diversos factors rellevants, tal com afirma l'Informe de la Inclusió social a Espanya 2009 editat per la Obra social de Caixa Catalunya:

- Complexitat en la constitució de les llars
- Transicions vitals que concentren molts riscos de vulnerabilitat social
- Canvis en els drets de ciutadania i els dispositius de protecció social
- Empitjorament del mercat de treball
- Situacions d'àmbit familiar i domèstic com a desencadenants de molts processos d'exclusió
- Elevades taxes de pobresa en funció composició de les llars

A més, diversos estudis com el de "Monoparentalitat i Infància" de la Fundació La Caixa i la memòria de les jornades sobre Pobresa infantil a Espanya, coordinada per UNICEF-Espanya destaquen l'augment de llars pobres amb un sol sustentador. Altrament, assenyala que la infància que viu en llars en les que la font principal d'ingressos no provingui del treball remunerat, les taxes de

pobresa són altes, el que indica una estreta relació entre el mercat de treball i la pobresa infantil.

En aquest informe també s'afirma que les llars unipersonals, tals com les de persones soles majors de 65 anys són que contenen una elevada taxa de risc a la pobresa a nivell estatal, la qual cosa indica que la pobresa de les persones grans continua sent un problema de primera magnitud.

Tot i això, per entendre la situació de la vulnerabilitat en les llars cal analitzar la multiplicitat de factors i aspectes multidimensionals que l'acompanyen, els quals van més enllà de la manca de recursos econòmics. Els elevats riscos de les classes socials més desafavorides i d'estructura familiar configuren un nou escenari en el quals diversos membres d'una llar (infància, joves i gent gran) resulten molt més afectats que abans i pateixen directament les conseqüències dels seus resultats.

La tendència cap a la individualització de les relacions familiars, el creixement de la inestabilitat conjugal, la desinstitucionalització del matrimoni i l'augment de població d'origen immigrant,

comporten la proliferació de noves formes de convivència i l'augment del pluralisme dels tipus de llar.

Per tant, una de les causes que explicarien l'augment de la vulnerabilitat a les llars la trobem en alguns canvis de les estructures familiars, que s'estan donant tant a Manresa com al conjunt de Catalunya, tal com apuntàvem en l'Informe Social 2008. El canvi estructural que pot agreujar la situació se situa en la variació de la dimensió de les llars, destacant l'augment de les llars monoparentals i unipersonals, les quals tenen menys recursos i majors dificultats per establir xarxes socials. Aquest creixement de la diversitat familiar exigeix una atenció més gran a l'existència de possibles diferències en el benestar dels menors que viuen en diferents tipus de llar.

L'accés i la forma d'accedir al mercat laboral i el nivell d'instrucció són altres factors que expliquen l'existència d'una desigualtat social i major vulnerabilitat entre diversos sectors socials de la població i són les dones de classe social desafavorida el col·lectiu més afectat en termes laborals, ja que pateixen major segregació i més càrregues familiars. Aquesta major desigualtat fa que les famílies de classe baixa, en contrast amb les de classe mitjana-alta, tendeixin a tenir un sol sustentador i reforça així la polarització social.

En relació a l'evolució de les estructures familiars a Catalunya es caracteritza per un lleuger augment de la fecunditat i de la nupcialitat, així com una reducció del nombre de separacions i divorcis, tal com es veu en la taula, que de 2006 a 2008 ha disminuït un 20,3%.

La crisi econòmica, les elevades hipoteques i la gran dificultat per vendre els pisos segurament poden ser factors que hagin complicat encara més les separacions i els divorcis a Catalunya. Segons informacions editades en mitjans de comunicació, diversos advocats de família estan comprovant que molts matrimonis no es poden separar (o fer-ho en condicions) per culpa dels problemes econòmics i, sobretot, per la impossibilitat de vendre l'habitatge familiar, que és imprescindible per poder-se embranchar en dos pisos més o en dos lloguers (amb la meitat del sou) i fer front a pensions.

A nivell local, han incrementat les demandes al Punt d'Informació i Atenció a la Dona Montserrat Roig (PIAD), a pesar que no hi veuen un vincle clar entre la crisi econòmica i l'augment de casos. No obstant, afirmen que hi ha majors dificultats econòmiques de les persones ateses en comparació amb anys anteriors.

Segons dades aportades pel servei, al llarg d'aquest any 2009, s'ha adreçat al servei un total de 335 dones per sol·licitar atenció individual, un 14% més que l'any anterior. D'aquestes, han estat 208 dones que es dirigien al servei per primer cop, mentre que 127 ja el coneixien per anteriors demandes.

7.1. Nul·litats, separacions i divorcis. Catalunya

Any	Nul·litats	Separacions	Divorcis	Total
2006	31	3.039	24.423	27.493
2007	22	1.897	23.833	25.752
2008	22	1.581	20.310	21.913

Font: Idescat

7.2. Nombre d'entrevistes fetes a dones realitzades pel PIAD

	1a. vegada	Retorn al servei	Total
2007	156	86	242
2008	185	110	295
2009	208	127	335

Font: Ajuntament de Manresa

7.3. Tipus de demandes segons assessorament des del PIAD

Tipus demanda	2008	2009
Assessorament legal:		
Dret de família	109	187
Dret Laboral	4	9
Dret penal	36	59
Altres	51	0
Atenció psicològica:		
Conflictes familiars	56	40
Situacions de canvi	39	38
Violència domèstica	40	65
Altres	15	14
Total	350	412

Font: Ajuntament de Manresa

El cos tècnic de serveis socials ressalta que les famílies nuclears són les que més han notat la crisi, tot i que les famílies monoparentals “per se” viuen una situació difícil i estressant. La majoria de casos són dones, tot i que no han estat tant perjudicades com els homes per l'atur. Les dones treballen, bona part, en el sector serveis, que està sent menys castigat.

Tenint en compte el fet que el sector serveis és dels pocs que encara creen llocs de feina hi ha dones immigrades (sobretot d'origen sud-americà) que envien als familiars directes (fills/es, home...) al país d'acollida.

Altrament, s'estan donant casos que hi ha homes estrangers (sobretot magrebins) que marxen a altres països europeus i deixen la dona i els fills aquí, i aquest no troba feina i no pot enviar remeses de diners i la situació de la família d'aquí s'està precaritzant.

En relació als projectes que es duen a terme, cal tenir en compte el projecte Igloo, que és un programa d'acompanyament social a persones en risc d'exclusió social, que ha detectat un col·lectiu de

persones en situació d'elevat risc d'exclusió social. El perfil dels atesos es pot englobar en tres grups: famílies monoparentals, immigrants i autòctones. Aquestes són beneficiàries d'un pis de lloguer social de titularitat municipal. Fins a desembre de 2008 s'han atorgat un total de 36 pisos i s'ha donat resposta a 80 usuaris més.

La tipologia de família detectada segons el projecte és la següent:

- Monoparentalitat: Cap de família amb baix nivell formatiu, perceptors de RMI o altres subsidis assistencials i tenen fills a càrrec. Aquí també s'inclou aquelles llars unipersonals menors de 65 anys amb baix nivell d'ingressos i formatiu i les de majors de 65 anys amb elevada precarietat econòmica i de xarxa.
- Immigrada: Pares amb baix nivell formatiu i poca qualificació laboral, perceptores de subsidis, ingressos insuficients i que solen ésser molts membres, la qual cosa a vegades comporta amuntegament.
- Autòctona: unitats familiars nombroses, problemàtica social cronificada (desestructuració, manca d'hàbits, aïllament social...) i que respon moltes vegades a perfils d'ètnia gitana.

7.3. VULNERABILITAT EN LES PERSONES IMMIGRADES

A nivell de Catalunya, el Gabinet Tècnic del Servei d'Estudis i Estadístiques de la Generalitat de Catalunya apunta que de cada 3 persones que han perdut la feina en l'últim any, 1 és estrangera, així com que la taxa d'atur estrangera dobla la nacional (26,8% i 13,4%, respectivament).

Aquesta població ha patit molt fortament la crisi, tal com hem vist en l'apartat de renda i ocupació, ja que ocupava i ocupa llocs de feina de baixa qualificació (construcció, serveis, manufactures...) i els ha portat a molts d'ells en situació d'atur i a esdevenir usuaris de serveis de la ciutat, fent consultes en relació a la feina, ajudes econòmiques i per tramitacions legals (Llei d'estrangeria).

Segons dades provisionals de padró analitzades per l'observatori de la immigració de l'ajuntament

de Manresa es pot observar una certa aturada en l'arribada de persones immigrades. Aquest procés es comença a veure en els darrers mesos del 2008 i es confirma a juny de 2009, quan l'increment solament és del 0,2%, quan fins el moment superava l'1%.

Cal afegir que s'està donant una important mobilitat interior, tant dins el territori català com espanyol i europeu a vegades sense veure's reflectit en el padró municipal. Aquesta mobilitat es pot deure a la recerca de feina o possibilitats, i a vegades no es comunica a l'ajuntament i es manté el padró antic per si es retorna a la ciutat, o per no tenir una altra adreça on rebre documentació o demostrar l'estada al país.

La situació de crisi econòmica i de frenada -que no desaparició- en l'arribada de població immigrada

estrangera fa que s'aturi el creixement continuat de la ciutat a nivell de població.

Tots els mitjans de comunicació han anat incidint des del darrer trimestre de l'any 2008 en com la crisi afecta a la població immigrada (l'atur dobla la seva incidència en el col·lectiu immigrant en comparació amb l'autòcton), veient-se un descens en l'arribada, sumat a altres factors com un lleuger retorn als països d'origen, un increment de la mobilitat interior (dins Catalunya i Espanya) o bé externa (dins la Unió europea), per tal de buscar feina i mitjans de vida on calgui.

A més, tal com s'ha vist en l'apartat demogràfic, el nombre de sol·licituds d'informes de reagrupament familiar a urbanisme que han estat favorables han disminuït fet que s'explica, en bona part, per la tendència de canvi conjuntural. Tot i això, s'ha donat un augment de les regularitzacions per via de l'arrelament social. La principal raó és la regularització de persones estrangeres empadronades a Manresa des de 2005.

Cal dir que tot la situació actual de crisi, en la majoria de casos no hi ha intenció de retorn al país d'origen, ja que al seu país no hi trobaran una situació millor i per tant prefereixen esperar a que la situació d'aquí canviï.

El fet de disposar d'un sistema de salut i d'educació pels fills i filles els fa valorar força el fet de quedar-se (especialment si s'ha iniciat l'escolarització de la infància). Tot i que no marxen, es comença a sentir cada vegada més que s'ho estan plantejant seriosament. Es detecta, però, que hi ha llargues estades al país d'origen, o bé, a d'altres països europeus per trobar feina. Hi hauria més població interessada en marxar, però el fet d'estar lligats al permís de residència i treball d'Espanya els dificulta la mobilitat dins la Unió Europea.

No obstant això, es detecta un augment de casos de mobilitat per part del cap família, i per tant, això fa que des de serveis socials es detecti un augment de famílies monomarentals immigrades que són resultat d'un abandonament del marit (que teòricament pot haver anat a buscar millors perspectives de feina o pot haver abandonat del tot) i s'ignora si el marit envia diners, o no, a la família.

En alguns casos puntuals s'envia la dona i fills al país d'origen una temporada, perquè la vida és més barata. Quan l'home està sol, davant les dificultats econòmiques, una sortida és compartir l'habitatge, ja que compartir-lo amb tota una família és més complicat.

Aquest és un col·lectiu altament fràgil, no només pel fet econòmic sinó per tot l'entorn i la motxilla que porten, manca de formació, de recursos, etc. No obstant això, hi ha la percepció que la població immigrada ve de situacions més precàries i són més resistent i tenen més recursos per afrontar les necessitats.

Es donen casos de persones que fins ara treballaven sense papers i ara que tenen papers no poden treballar perquè no hi ha feina. Aquest fet provoca una paradoxa amb la població immigrada que fa menys de 5 anys que estan residint al país d'acollida han de renovar els permisos, la qual cosa fa que hagin de buscar contractes de treball per la renovació. Com que això es dona en comptades ocasions, són les pròpies persones immigrades que paguen la quota d'alta a la Seguretat Social per renovar el permís de treball i a la vegada això fa que no puguin demanar ajudes a serveis socials perquè els apareix com que estan en actiu i en realitat només paguen la seguretat social per arribar als 5 anys.

Hi ha força casos d'aquests, ja que fins ara el sector de la construcció i derivats permetia trobar feina amb més facilitat que actualment. A més, també es dona molta saturació en tot els recursos i serveis de la ciutat, ja siguin tallers, formacions, etc.

Segons el cos tècnic de serveis socials, aquesta població es troba amb més desavantatge en molts àmbits i clarament perjudicada en el de l'habitatge, tal com i afirmem en l'apartat d'habitatge.

El servei d'atenció sociolaboral de Creu Roja a persones immigrades també va notar l'augment de persones a partir del setembre de 2008. De setembre a desembre de 2008 es van atendre més de 350 persones, que representava prop del 43% de població atesa al llarg de l'any. El context econòmic portava a què les principals consultes fossin laborals i d'ajuts econòmics, tals com succeïa en altres serveis. Per altra banda, la majoria de les

7.4. Nombre de sol·licitants del servei d'immigració de Creu Roja. 2008

Nombre de demandes 904

Tipus de consulta/demanda

Feina	53,6%
Ajut Econòmic	21,1%
Assessorament jurídic	12,1%
Aliments	4,9%
Medicaments	4,9%
Altres	3,4%

Situació dels demandants

Irregulars	52,0%
Permís Residència Propi	25,7%
Altres	22,4%

Font: Creu Roja

7.5. Percentatge de consultes realitzades a Bages per Tothom. 2008

Tipus de consulta/demanda

Formació	1,8%
Llengua	3,6%
Laboral	5,4%
Impresos	7,6%
Habitatge	0,4%
Estrangeria	70,3%
Educació	1,0%
Ajuts	8,0%
Correspondència	2,0%

Font: Bages per Tothom

persones tenien situació irregular i amb un perfil d'alta fragilitat social.

Segons dades de Creu Roja ha augmentat el nombre de consultes el primer semestre de 2009 en relació als ajuts econòmics, formació i altres ajuts com aliments, medicaments, roba, etc. respecte l'any 2008. I pel que fa a usuaris que fa seguiment en el programa d'intervenció social de Creu Roja prop del 70% estan en situació d'alta fragilitat, és a dir, són aquelles persones que no tenen cap tipus d'accés a serveis de la ciutat ni xarxa social i poden quedar totalment excloses del sistema en qualsevol moment.

El servei Bages per Tothom, a diferència de Càritas i Creu Roja, fa un servei d'informació bàsica, principalment relacionat a aspectes legals. La dificultat de la mateixa Llei d'Estrangeria explicaria el gran volum de persones que han fet aquest tipus de consulta o demanda.

Una altra manera d'analitzar la situació de pobresa que pateixen el col·lectiu de persones novinyades de la ciutat de Manresa és veure les dades que recullen les entitats locals d'immigrants. En aquest sentit, l'Església de Pentecostals de Manresa destaca que (a principis de 2009) el 71% dels seus feligresos no tenen cap tipus de feina, tot i que la majoria estan en situació totalment regularitzada (77% del total). Cal destacar la situació de risc extrem d'algunes famílies amb fills i filles menors de 18 anys, les quals no tenen ocupació.

7.4. VULNERABILITAT EN LA INFÀNCIA, L'ADOLESCÈNCIA I LA JOVENTUT

Un estudi sobre infància i pobresa de l'Institut d'Infància i Món Urbà comenta que la taxa de risc de pobresa a Catalunya té ràtios més desfavorables que la resta d'Espanya i UE. A més, els nivells de pobresa no tan sols afecten de forma desmesurada als menors sinó que els seu impacte és molt variat en funció dels diferents tipus de llar que viuen. Encara que manquin dades i la monoparentalitat sigui una minoria davant la família nuclear, la tendència és que vagin en augment i també augmentin la taxa de risc a la pobresa, ja que són més vulnerables.

Segons l'informe "La protecció a la infància en situació d'alt risc social a Catalunya" de 2009 a càrrec del síndic de greuges hi ha hagut un increment en els darrers anys del nombre d'infants tutelats o atesos per serveis de protecció a la infància, la qual cosa evidencia una situació social que ha agreujat la vulnerabilitat de molts infants i adolescents i, que ha requerit més intervenció de les administracions públiques en la seva protecció.

Per tal de cenyir-nos a la realitat de la vulnerabilitat infantil a nivell local cal prendre dades de

l'administració local i entitats que treballen en aquest àmbit. En primer lloc, s'ha recollit informació de les principals problemàtiques sobre la infància i adolescència en les memòries de serveis socials de 2005 a 2008 realitzades pel cos tècnic dels diversos Equips Bàsics d'Atenció Social (en endavant EBAS).

Si prenem aquesta informació podem observar la multiplicitat de causes que expliquen la vulnerabilitat de la infància i l'adolescència, tals com la manca d'ingressos, la desestructuració familiar, la negligència i maltractament per part de pares i mares, dificultats d'adaptació en el medi escolar, fracàs escolar i absentisme (principalment en adolescents), monoparentalitat, problemes de salut mental d'algun membre de la família, xoc cultural, etc.

Any rere any, des dels EBAS es detecta un augment de casos d'adolescents en conductes de risc, casos d'absentisme escolar i monoparentalitat formada per mares joves amb manca de recursos. Des de 2008 cal afegir el fort augment de demandes de famílies arran del canvi de situació per la manca d'ingressos i/o treball.

En aquest sentit, cal destacar que tot i que hi ha persones usuàries cròniques i multiproblemàtiques que són detectades fàcilment pels EBAS, hi ha un augment de demandes de recursos per part d'una població que se situa en alt risc d'exclusió social, degut al nou context de crisi econòmica, com poden ésser adolescents en situació de reagrupat, famílies monoparentals sense treball i altres famílies amb problemes econòmics i de salut.

En relació a la infància en risc de 0 a 11 any sol ser més "fàcil" la detecció, prevenció i treball que amb la població adolescent en risc de 12 a 18 anys, la qual s'han de buscar canals de contacte com l'escola o la família per arribar a establir una primera visita i iniciar un seguiment. Altrament, cal tenir en compte que la situació de risc d'aquesta edat (0 a 18 anys) és altament vulnerable per l'entorn conflictiu i problemàtic que l'envolta, ja sigui família o grup d'iguals. Per tant, per entendre novament la situació de risc d'aquest col·lectiu cal veure, analitzar i treballar amb l'entorn més directe i immediat.

Des dels EBAS s'apunta que les famílies d'altres cultures, en relació a la concepció de la infància i les seves necessitats, tenen una escala de valors diferent de la que s'aplica a serveis socials. Tot i això, es fa una tasca professional d'orientació familiar i d'apropament per tal de garantir el benestar de la infància i adolescència.

Una de les eines que empra l'administració local per facilitar l'accés als recursos per aquest col·lectiu vulnerable és l'adjudicació de les beques de menjador. L'ajuntament de Manresa gestiona les sol·licituds de les beques derivades del Consell Comarcal del Bages. Els barems per a la concessió d'ajuts individuals per a la utilització del servei de menjador escolar es basen en les dades econòmiques (Renda per càpita anual neta inferior a 4.620 Euros), socio-familiars (nombrosa, monoparental, disminució...) dificultat geogràfica i de situacions especials (risc o alt risc social), aplicat pel mateix ajuntament de Manresa.

Any rere any, han augmentat les sol·licituds, la qual cosa porta a un increment de situacions de risc social. I al llarg de la segona convocatòria (setembre de 2009), encara hi ha hagut un major increment de persones que han presentat sol·licituds de beques de menjador, la majoria dels quals per canvis de situació laboral, és a dir, pèrdua de llocs de treball i manca de recursos econòmics. També s'han detectat altres situacions minoritàries com canvi d'estat civil, malaltia i persones nouvingudes d'altres municipis.

Un altre indicador rellevant que ens aporta informació en relació a l'augment de famílies amb dificultats econòmiques i socials és el de nombre d'infants i joves participants a activitats esportives ofertades per la regidoria d'esports de l'ajuntament de Manresa. Cal dir que abans del 2009, la regidoria d'esports reservava deu places becaes per a persones derivades de serveis socials, amb perfils de risc social. No obstant, davant de la situació de crisi econòmica, es va obrir més places tant en colònies d'estiu com en matinals, arribant a un 25% de places becaes. Les persones beneficiàries són nois i noies amb pares i mares en situació d'atur o bé perceptors/res de beques de menjador tramitades per serveis socials. Les beques per activitats esportives representen un descompte del 85% del preu inicial.

7.6. Activitats esportives promogudes per l'ajuntament de Manresa. 2009

Colònies	Becats	No becats	Total
6-7	20	35	55
8-9	38	95	133
10-11	26	98	124
12-13	20	76	96
14-16	2	20	22
Total	106	324	430
Matinals	Becats	No becats	Total
6-7	15	34	49
8-9	11	29	40
10-12	1	19	20
Total	27	82	109

Font: Ajuntament de Manresa

Els educadors/es de serveis socials apunten que hi ha una problemàtica amb els adolescents per l'absentisme escolar, la desescolarització i desmotivació per assistir a les classes per part de certs col·lectius. A més, aquest col·lectiu en risc té menys oportunitats de millorar l'escolarització per la manca de recursos adreçats a l'aprenentatge escolar. Així mateix, es detecta, en alguns casos, la manca de llibres per a la correcta escolarització. Aquesta desmotivació també es trasllada en el món laboral degut a l'actual crisi. Cal afegir que la manca de permís de residència d'alguns dels joves nouvinguts fa

que no puguin accedir a serveis i recursos la qual cosa els aboca al carrer.

Es detecta en alguns casos en què hi ha adolescents en famílies trencades que adopten el rol del pare que no pertoca, tot i que aquesta tendència s'havia donat més en anys anteriors.

Segons el projecte Espai Jove, a vegades, a partir de la verbalització dels problemes familiars en l'espai de trobada entre joves es permet detectar altres situacions no descobertes fins el moment i que sovint dona a entendre la situació del jove o adolescent.

A més, el col·lectiu d'infància pateix l'angoixa per la situació econòmica familiar. Els pares i mares tenen més difícil evitar traslladar l'angoixa per la situació econòmica i d'habitatge a la infància, els quals se'n veu perjudicada.

Hi ha la percepció des d'alguns professionals dels serveis socials que no s'afavoreix la inclusió de la infància, ja que hi ha hagut una retallada pressupostària de les administracions per cobrir aquesta vessant d'inclusió. Segons aquest personal tècnic, des de les administracions no es prioritza la infància i adolescència. Afirmen que cal, doncs, un treball de prevenció i afavorir la igualtat d'oportunitats des de les primeres edats per evitar situacions de risc.

7.5. VULNERABILITAT EN LA GENT GRAN

Tal com afirmàvem en l'Informe social 2008 l'augment de l'esperança de vida fa que la població cada vegada sigui més envellida. Aquest fet explica l'augment de casos de dependència. A més, les dones són les que tenen més esperança de vida i alhora més risc d'arribar a la vellesa amb situació de precarietat (pensions de jubilació baixes) o pobresa.

Cal destacar que l'aplicació de la Llei orgànica 39/2006, de 14 de desembre, de Promoció de l'Autonomia Personal i Atenció a les persones

en situació de dependència i a les famílies (BOE n.299/2006), coneguda com a Llei de dependència, ha permès a serveis socials detectar més persones en situació vulnerable que no es coneixia, com ara casos d'esgotament familiar, estrès, desconeixement del servei, etc. Per tant, es desconeixia un grup de gent gran que no s'hi arribava d'altra manera.

L'aplicació d'aquesta llei ha portat a un augment dels sol·licitants i dels atesos, que ha provocat una saturació dels Serveis d'Atenció Domiciliària (SAD), la qual

cosa dificulta poder aplicar el SAD preventiu mentre hi hagi llistes d'espera i casos de dependència.

Per aquest motiu, hi ha alguns familiars cuidadors de persones dependents que acaben recorrent a serveis privats per manca de recursos públics, ja que l'administració no pot arribar a tot arreu i té uns límits. La saturació dels recursos cap a la gent gran porta un estrès als cuidadors i als professionals. I aquest estrès de les persones cuidadores comporta un augment en la negligència dels avis/es.

Tot i que la gent gran no tingui tantes dificultats en època de crisi, ja que els seus ingressos no depenen de la conjuntura econòmica, viuen amb angoixa el reagrupament familiar, és a dir, el retorn a llar dels fills/es en situació atur i amb manca de renda (les famílies monoparentals ja s'havien començat a reagrupar amb anterioritat, però ara ja ho fan les nuclears) i també viuen força malament el fet d'anar a viure en una residència, ja que és un lloc nou i desconegut i amb poca intimitat.

7.6. VULNERABILITAT EN LES DONES

Moltes de les dificultats i problemàtiques de les dones van lligades al món laboral i familiar. Tal com apuntàvem en les conclusions de l'informe social 2008, el treball domèstic o familiar és assumit majoritàriament per les dones, la qual cosa suposa una càrrega extraordinària i els dificulta aconseguir un bon lloc de treball. Aquesta càrrega és major en les llars monoparentals, on la mare ha de cuidar sola dels fills/es i treballar, disposant així, de menys temps d'oci.

En el darrer informe també s'afirmava que hi havia força dones que es veien obligades a acceptar les condicions del mercat de treball per les necessitats de la família, agafant feines a temps parcial, temporals, o bé feines sense garanties per la manca de negociació col·lectiva, activitats laborals amb sous baixos on la desigualtat entre sexes arriba a nivells socialment rellevants, així com incorporacions femenines al mercat de treball de dones amb baixa formació i amb poca o cap experiència laboral remunerades amb salaris insuficients.

Aquesta situació també està canviant degut a la crisi, ja que des de serveis socials s'està detectant una creixent dificultat per part de les dones en trobar feina, sobretot en tasques domèstiques (que fins ara els permetia tirar endavant). Tot i que encara no es dona tant en el tema de cura de gent gran.

L'accés i la forma d'accedir al mercat laboral i el nivell d'instrucció són factors que expliquen l'existència d'una major segregació laboral i per tant major vulnerabilitat en les dones de classe social desafavorida. Les dones són un col·lectiu que pateixen major desigualtats i càrregues familiars.

En relació a les tasques domèstiques s'apunta a un augment de casos de presència i responsabilitat dels homes en aquestes tasques arran de l'increment de l'atur. Les tasques principals són de recerca de recursos per la supervivència de la família (tasca principal com a cap de família), gestió i cura de casos de dependència, acompanyament dels fills/es a l'escola, etc.

7.7. VULNERABILITAT EN LES PERSONES AMB DISCAPACITAT

La vulnerabilitat de les persones amb discapacitat es donarà mentre no s'apliquin criteris de normalització -"normalitzar" l'entorn per fer-lo útil i accessible a tothom- i d'integració -fer que les persones amb discapacitat facin les activitats amb la resta de la població-.

Tal com es recull en l'apartat 5.2 (Dificultat en els col·lectius) i en les altres seccions d'aquest informe referents a les persones amb discapacitat, s'afirma que són un col·lectiu altament vulnerable.

Cal destacar l'augment de casos de persones amb

discapacitat demandants d'ocupació arran del tancament d'empreses i de l'atur a la família, així com la disminució del poder adquisitiu d'aquest col·lectiu. També s'està donant un important increment de persones amb discapacitat procedent d'altres països, especialment del Marroc. Aquestes persones presenten una major vulnerabilitat pel fet d'ésser estrangers (sobretot per les dificultats amb la llengua i els prejudicis socials i laborals) i tenir alguna discapacitat. Prova d'això, és l'important desconeixement dels processos legals per obtenir el certificat, revisions de grau, etc. tant per part de la persona usuària com per l'entorn i/o xarxa més propera.

El Servei d'Integració Laboral (SIL) assenyala que moltes persones usuàries manifesten que els és difícil trobar professionals experts en l'àmbit de la discapacitat, per això la recerca de recursos i informació específica sobre l'àmbit està sent complicada.

El que fa més vulnerable al col·lectiu de persones amb discapacitat és l'actitud de la societat i el desconeixement dels diferents tipus de discapacitat i les seves diferències. Generalment es pensa en un grup homogeni de persones, amb les mateixes característiques i necessitats. La visió i la capaci-

tat de resposta (sempre personalitzada) que tingui la societat ens donarà una imatge de la maduresa d'aquesta societat.

La vulnerabilitat de les persones amb discapacitat passa també per pal·liar aspectes de mobilitat de la ciutat (accessibilitat espais públics i privats, transport, etc.). Molts aparcaments reservats són sistemàticament ocupats per ciutadans/es sense la targeta corresponent.

A més, hi ha manca de sensibilitat per part d'empreses privades alhora de contractar població amb discapacitat i la mateixa societat davant d'aquest col·lectiu, el qual pot entrar en un espiral d'estigma social.

En aquest sentit, el Manifest de la Taula territorial de la discapacitat del Bages signat per diverses entitats i ens locals va posar sobre la taula la necessitat de la normalització d'aquest col·lectiu. Assenyala que cal fer visible el paper útil de les persones amb discapacitat, dels seus drets i deures en tots els àmbits de la vida i, sobretot, de donar a conèixer i superar les barreres invisibles tals com les de comunicació, les socials, les cíviques i evidentment els prejudicis.

PUNTS CLAU

- El elevats riscos de les classes socials més desfavorides i les noves formes de convivència, tals com les llars monoparentals i unipersonals, afegit a la situació de crisi econòmica ha portat a l'augment de la vulnerabilitat a les famílies.
- Alhora, la crisi econòmica dificulta encara més les separacions i els divorcis a Catalunya i fa que encara hi hagi major conflictivitat a les llars (sobretot entre parelles).
- Les persones immigrades han estat de les més perjudicades per l'augment de l'atur, la qual cosa han sorgit noves formes de supervivència: homes que marxen a l'estranger deixant la família "sola" aquí, o bé enviar la dona i fills al país d'origen. Això provoca un deteriorament emocional.
- La manca de feina dificulta la renovació dels permisos de residència i treball amb la població immigrada que fa menys de 5 anys que estan residint al país d'acollida.
- Cal destacar situacions d'alta fragilitat per la manca de drets de ciutadania, manca d'accés a serveis de la ciutat ni xarxa social, així com augment de casos de risc extrem d'algunes famílies amb fills menors de 18 anys, les quals no tenen ocupació.
- Any rere any, des dels EBAS es detecta un augment de casos d'adolescents en conductes de risc, casos d'absentisme escolar i monoparentalitat. La desmotivació dels joves també es trasllada en el món laboral degut a l'actual crisi.
- La infància pateix directament l'angoixa per la situació econòmica familiar, tot i que sigui la part menys visible de la crisi.
- La llei de la dependència ha permès a serveis socials detectar més persones en situació vulnerable que no es coneixia, com ara casos d'esgotament familiar, estrès, desconeixement del servei, etc.
- L'augment de persones dependents ateses ha portat a una major saturació dels Serveis d'Atenció Domiciliària (SAD).
- Tot i que la gent gran no tingui tantes dificultats en època de crisi, viuen amb angoixa el reagrupament familiar i el fet d'anar a viure en residències (lloc poc íntim i desconegut).
- Les dones continuen sent un col·lectiu que pateix majors càrregues familiars i moltes d'elles segregació laboral.

CAPÍTOL 8

DE L'INFORME SOCIAL AL PLA D'INCLUSIÓ SOCIAL

Un dels efectes directes que suposa disposar de l'Informe Social és la planificació de l'acció. El coneixement de la realitat és bàsic per valorar si volem transformar-la. Si es té clar on es vol arribar i quin és el punt de partida, és senzill identificar el camí, és a dir, què s'ha de fer. Però això no vol dir que sigui fàcil aconseguir-ho, ja que la realitat no es troba dins una cúpula de vidre i, per tant, més enllà de l'acció que l'administració, les entitats, les empreses... puguin realitzar, altres factors hi incideixen més enllà dels nostres plans.

Aquests aspectes de partida són fonamentals per no acabar en un reduccionisme totalment irreal i per evitar caure en la frustració al donar-nos que allò que tant bé havíem planificat no ha modificat la realitat. Però també som conscients que aquests instruments són els millors que tenim i, per tant, els utilitzem. Per altra banda cal no caure en el cofoisme. Establir una avaluació sobre indicadors centrats en l'acció que ens proposem pot ser que fàcilment esdevingui èxit independentment de la capacitat transformadora a nivell social de l'acció.

El Pla d'Inclusió Social no va començar la seva fase de proposta i disseny d'accions fins que l'Informe Social 2008 no va estar finalitzat. Aquest va intentar sintetitzar la realitat amb 14 fets-problema sobre els quals el Pla hauria d'incidir per millorar-ne la situació. La metodologia del Pla suposa un treball conjunt i en xarxa amb els agents que treballen per a la Inclusió Social a Manresa (es pot consultar la llista d'agents de la Xarxa a: <http://www.manresainclusio.cat/xarxa.html>). Com que poder actuar sobre totes les problemàtiques detectades a la ciutat era massa ambiciós, es va decidir que la Xarxa per a la Inclusió Social escollís 4 d'aquestes per començar a planificar accions de cara al 2009.

Els 4 fets-problema de l'Informe Social 2008 que es van escollir van ser:

1. Pobresa en relació als diferents col·lectius
2. Vulnerabilitat de la infància i adolescència en l'àmbit familiar
3. Problemàtiques de l'envelliment: aïllament i dependència

4. Situacions de risc per a persones amb discapacitat o amb problemes de trastorns mentals

A partir d'aquesta selecció es van crear 4 taules amb el mateix nom que van proposar accions a partir de les debilitats que es va detectar que hi havia a la ciutat i que suposàvem que eren la causa de la problemàtica. D'aquí se'n van establir 12 línies d'acció amb una quarantena d'accions.

Aquestes accions en alguns casos persegueixen impulsar el treball en xarxa dels agents implicats, en d'altres intenten transformar la realitat que planteja l'Informe Social.

Les 12 línies d'acció són:

1. Gestió d'aliments
2. Projecte d'articulació de la xarxa
3. Document de derivació i ús sistemàtic d'aquest
4. Reforç escolar i tallers de coneixement de l'entorn amb infants, adolescents i joves.
5. Projecte de prevenció de la violència de la infància i l'adolescència
6. Treball en xarxa per a la gent gran en risc de dependència i aïllament: circuits, itineraris d'acompanyament i millora de la informació
7. Intervenció comunitària: xarxa de detecció de vellesa en risc i prevenció de l'aïllament
8. Atenció grupal terapèutica a cuidadors/es
9. Oficina tècnica laboral
10. Intervenció integral de l'individu
11. Grup de pressió en relació al reconeixement de grau de disminució
12. Campanya de difusió sobre drets i deures i sensibilització sobre l'estigma de malaltia mental

La descripció de cadascuna d'elles i quines accions inclou es pot trobar a:

<http://www.manresainclusio.cat/accions09>

Encara que el Pla d'Inclusió Social tot just ha donat els primers passos, cal ser conscients que la realitat és molt dinàmica i que la metodologia que estem proposant ha de tenir aquesta capacitat de ràpida adaptació. Així doncs posem altra vegada sobre la taula la realitat emergent que l'Informe Social 2010 planteja per tal d'adaptar l'acció de la Xarxa per a la Inclusió Social o d'aquells agents que en vulguin fer ús.

CAPÍTOL 9

FETS - PROBLEMA

La majoria de fets-problema presentats a continuació són conseqüència de la crisi econòmica. Si bé en l'Informe Social 2008 en varem destacar 14 que quasi tots continuen vigents com a problema, no els hem volgut repetir sinó que hem preferit focalitzar l'atenció en aquells que han esdevingut emergents o que s'estan donant d'una forma més extensa (que afecten a moltes més persones) o més intensa (que afecten causant molt més perjudici).

1. Dificultat per crear ocupació i riquesa al territori

La crisi està afectant al sector industrial i al de la construcció, sectors fortament implantats a la comarca del Bages, la qual està marcada per la petjada industrial encetada amb el sector tèxtil de meitats del segle XIX. Molts dels polígons de la comarca dediquen bona part de la seva activitat a la indústria (tèxtil, motor, construcció maquinària...) que en aquests moments està patint una major recessió.

En aquest sentit, la comarca del Bages té un major risc de deslocalització i un clima empresarial més advers que la resta de Catalunya per l'elevat nombre d'empreses del sector industrial.

Per tant, la crisi actual està tenint efectes perversos pel territori:

- Augment de la deslocalització de grans empreses que tenen grans infraestructures, sobretot manufactures.
- Increment del tancament i suspensió de pagaments de petites i mitjanes empreses, autònoms i microempreses locals.

I aquesta situació dificulta la recuperació del teixit empresarial local i la creació de llocs de treball per a les persones aturades, fent de la regió central una de les més vulnerables davant d'aquesta crisi.

Tot i la recuperació econòmica de les empreses catalanes que ens indica el clima de conjuntura, no implica una millora de la riquesa de Catalunya ni tampoc un augment de la creació de llocs de treball.

2. Agreujament de la situació econòmica i social de les persones immigrades

Tot i que la crisi està sent generalitzada i afecta a la població ocupada en general, la població estrangera - en una gran proporció - ocupa llocs de feina de baixa qualificació i normalment són els llocs de treball que més han desaparegut o estan en elevat risc de desaparèixer.

Concretament, els treballadors/es qualificats de les indústries manufactures, la construcció i la mineria i els no qualificats són els més afectats. Aquests sectors d'indústria i construcció són els que concentraven bona part de la població estrangera activa (sobretot masculina). A més, són sectors que han reduït més el nombre d'ofertes laborals i han augmentat més l'atur.

Per tant, proporcionalment, la població estrangera s'ha vist més afectada per l'atur i la reducció de la contractació en la majoria de sectors en totes les franges d'edat i sexe.

Aquest fet porta a que tinguin menys oportunitats d'aconseguir un contracte per renovar els permisos i això els fa ser molt més vulnerables i en el cas d'obtenir una feina és altament precària.

A més, la població estrangera que resideix a Manresa fa menys de 5 anys, cal afegir-hi les dificultats per renovar el permís de residència i de treball, els quals han d'estar donats d'alta de la seguretat social, és a dir, tenir una feina per poder renovar ambdós permisos.

Actualment la Llei d'Estrangeria està provocant una paradoxa amb aquesta població immigrada que fa menys de 5 anys que estan residint al país d'acollida, la qual ha de renovar els permisos, i per tant buscar contractes de treball per la renovació. Com que això es dona en comptades ocasions, són les pròpies persones immigrades que paguen la quota d'alta a la Seguretat Social per renovar el permís de treball i a la vegada això fa que no puguin accedir a algunes ajudes a serveis socials.

Per altra banda, aquesta llei limita i determina els moviments fora del país i cap a la Comunitat Europea (CE), tot i que es detecta un augment de

casos de mobilitat per part del cap de família, i per tant, això fa que des de serveis socials es detecti un augment de famílies monomarentals immigrades.

En altres casos puntuals, s'envia la dona i els fills al país d'origen durant una temporada, perquè la vida és més barata, ja que quan l'home està sol, davant les dificultats econòmiques, una sortida és compartir l'habitatge.

Famílies immigrades amb dificultats econòmiques adopten aquestes mesures per la seva manca de feina i per l'endeutament familiar, ja que en l'època de bonança econòmica era complicat obtenir contractes de lloguer i per tant es van hipotecar. Per una banda, es troben en situació d'atur i amb ingressos insuficients per pagar les despeses d'habitatge i per altra banda, les dificultats amb l'idioma i el desconeixement del marc legal de les hipoteques, els ha portat a pagar un incrementat del preu de les seves hipoteques sense tenir-ne suficient informació. També es donen casos d'hipoteques compartides en les que s'enfonsen en cadena (endeutament de les persones aturades respecte als treballadors/es).

A aquesta situació cal sumar-hi la manca de xarxes de suport (social i familiar) que fa que siguin més fràgils i amb major perill de caure en risc d'exclusió social.

Per aquests motius, doncs, és una població que es dirigeix als serveis locals de la ciutat per trobar recursos per millorar la seva situació actual. Aquest fet fa que hi hagi altres persones usuàries (especialment autòctons) que mostrin actituds racistes (es creu que es deu a una sensació de tenir més drets per sobre dels altres usuaris no autòctons).

3. Bosses de persones aturades majors de 50 anys amb poca capacitat de reciclatge

La davallada de l'ocupació en els sectors de la construcció i de les indústries manufactureres, que afecta tant assalariats com autònoms, els quals, aquests últims, tenien tallers auxiliars d'aquestes indústries (motor, metall, plàstic...), ha provocat un augment de persones aturades, afectant de forma perillosa als majors de 50 anys amb poca capacitat de reciclatge.

La població aturada major de 50 anys és altament vulnerable degut a les majors dificultats de reciclatge, a la seva trajectòria laboral, a l'edat i a les poques ofertes laborals adreçades a aquest col·lectiu. I dins d'aquest col·lectiu, les persones aturades autònomes majors de 50 anys són molt més vulnerables perquè no cobren cap prestació d'atur i fins el moment han tingut un estil de vida benestant.

4. Augment de l'endeutament familiar

Durant l'època de bonança econòmica, les famílies se'ls va fomentar l'endeutament, ja que per una banda, les entitats bancàries oferien més crèdits per poder augmentar el consum (hipoteques, crèdits per l'immobiliari, pel cotxes, etc.); i per l'altra, tots els membres de la família tenien una ocupació que els garantia uns ingressos regulars. Amb la crisi però, aquesta situació es va girar en contra de les mateixes famílies.

L'arribada de la crisi, i amb ella l'atur i la reducció d'oportunitats al mercat laboral, està dificultant poder pagar les despeses sorgides en els anys de bonança (majoritàriament crèdits i hipoteques), així com pagar aquelles necessitats bàsiques per viure el dia a dia (aliments, subministraments bàsics de la llar, etc.).

La situació actual ha portat a que moltes famílies hagin de continuar pagant crèdits sense recolzament financer (creditici) i en molts casos, amb ingressos insuficients. Una prova d'aquest empitjorament econòmic de les famílies és l'augment de fraccionaments dels tributs municipals, així com també l'aparició de nous casos de morositat.

Així doncs, l'endeutament familiar està sent una llosa massa pesada per a les famílies, que fins el moment estaven en situació de benestar. Moltes d'elles en situació de precarietat econòmica actualment arriben a serveis socials. I ara els membres de la família són persones que s'han quedat sense feina, que reben la prestació d'atur, i que per tant tenen menys volum d'ingressos i menys capacitat per afrontar les despeses.

5. Sorgiment d'un nou perfil: famílies amb insuficients recursos econòmics i sense problemàtica social

Amb la crisi econòmica, a partir de novembre de 2008, hi va haver una arribada important de nous usuaris/es a serveis socials per demandes econòmiques. Aquestes persones ateses s'han quedat sense feina i la majoria reben la prestació d'atur i en alguns casos subsidis d'atur. Una bona part d'aquesta nova població atesa pels diversos serveis locals tenen uns ingressos entre 600 i 1200 Euros, volum d'ingressos inferior als anys de bonança econòmica.

Part d'aquest nou perfil d'usuaris/es tenen suficients habilitats i capacitats per esdevenir més autònoms, però amb la conjuntura actual de saturació de serveis i manca de recursos i feina està sent més difícil la seva inclusió social.

Per tant, la situació d'aquest nou perfil va lligada a una situació conjuntural dels temps en els que vivim i no són situacions estructurals i en principi aquests perfils no s'han de cronificar. D'aquesta forma, hi ha la percepció que les noves persones que arriben a serveis socials tenen ganes de canviar i sortir de la situació en la qual estan immersos tant aviat com hi hagi una nova situació més favorable.

En aquesta línia, hi ha una percepció general, a nivell de tècnics/ques locals, que cada vegada hi ha més població amb pitjor renda familiar, la qual cosa l'apropa a llindars de risc econòmic, és a dir, a un ingrés mensual proper als 624 Euros. Una prova d'això és l'augment del nombre de bonificacions de taxa d'escombraries en la franja de 31 a 60 anys, les quals abans eren les menys representatives, però que ara han emergit com un nou col·lectiu beneficiari.

En matèria d'habitatge, aquesta situació dificulta poder pagar el lloguer o la hipoteca. Aquells que no tenen nòmina, no poden signar contractes de lloguer perquè no acrediten una solvència econòmica per fer els pagaments. Per tant, hi ha cada vegada més famílies que opten pel pagament fraccionat del lloguer.

També arriben a serveis socials de primària famílies "benestants" que fa un any tenien feina i una

bona situació, i ara degut a l'atur i a les despeses i que fins i tot no poden vendre propietats (cotxe, casa, finques...), estan en una situació molt desfavorable.

6. Increment de dificultats d'accés a un habitatge en bones condicions econòmiques

L'augment d'atur i l'empitjorament de la renda familiar disponible està generant dificultats per pagar les hipoteques a les entitats bancàries i els lloguers. Aquesta situació està portant a casos de desallotjaments per impagaments i consegüentment a una remodelació de les unitats de convivència (reagrupaments familiars, creació de noves unitats "artificials"...).

Segons el cos tècnic de serveis socials les problemàtiques d'habitatge tenen la causa en la manca de renda i és per això que moltes persones ateses tenen dificultats per pagar els deutes de lloguer, per evitar desnonaments i amuntegaments, canvis de d'habitatge, etc.

En aquest sentit, els principals motius de demanda d'habitatge a FORUM són la dificultat per pagar el lloguer i els acollits a casa d'altri per l'ampliació de les unitats familiars, problemàtiques detectades també per serveis socials.

L'increment de les tramitacions d'ajuts al pagament de lloguer, així com les dificultats per accedir a borsa (FORUM) i al mercat lliure de compra i lloguer mostren la difícil situació de les unitats de convivència.

Es pot copsar des de FORUM que hi ha més dificultats per accedir a la borsa d'habitatge. Cada vegada hi ha més famílies que no poden destinar més del 30% dels seus ingressos al lloguer, tenint en compte que el preu de lloguer de borsa està situat en 370 Euros al mes.

7. Augment de les situacions d'estrès emocional a persones i als nuclis familiars

S'està detectant un empitjorament de les situacions de les persones en situació d'atur i manca de recursos. Hi ha un augment d'estrès, depressió i altres desordres mentals. Així mateix, diversos estudis afirmen que la situació d'atur pot provocar

canvis en els estils de vida i que la reducció dels ingressos familiar poden minorar l'accés a hàbits saludables (hàbits alimentaris...).

En aquest sentit, des de serveis socials s'assenyala que l'augment de població immigrada en situació d'atur (molts d'ells extreballadors de la construcció) i la pèrdua de poder adquisitiu està fent canviar el rol de certs homes caps de família que fins el moment eren els sostenidors principals. Aquest fet està provocant un deteriorament de l'estat anímic dels homes, així com una baixa autoestima.

I en el cas de la població autòctona també es donen problemes de sostenibilitat econòmica, però l'existència de xarxa familiar cobreix aquestes mancances. Les problemàtiques més accentuades són d'autoestima i depressió.

Aquesta situació afecta directament a l'entorn familiar més proper. En primer lloc, l'augment d'angoixa i estrès de la gent gran pel retorn dels fills. En segon lloc, hi ha més tensió i malestar en algunes famílies (nuclears, monoparentals, nombroses...) per dificultats econòmiques. A més, els casos de dependència provoca desgast i estrès dels familiars cuidadors

Finalment, les elevades hipoteques i la gran dificultat per vendre els pisos complica encara més les separacions i els divorcis, i això porta a un augment de casos de tensió a la llar i que es deriva en una major conflictivitat entre parelles.

8. Increment del nombre de famílies que tenen dificultats per mantenir uns estàndards d'inclusió social en relació a la infància i a l'adolescència

Darrera de les noves problemàtiques de renda i habitatge, hi ha el col·lectiu d'infància i d'adolescència que pateix el fet de viure aquestes situacions (desnonaments, relloguers...). Els pares i mares els és difícil evitar traslladar l'angoixa a la infància i d'adolescència, la qual se'n veu perjudicada. A més, s'afirma des de serveis socials

que hi ha un augment de casos de negligència (entenent aquest terme com el fet de deixar de complir un acte que el deure funcional exigeix) en la infància (brutícia i manca higiene...) a causa de l'estrès emocional existent a les llars.

Per altra banda, la manca de renda familiar no permet accedir a serveis i recursos per a la infància i adolescència (activitats escolars, oci i lleure, etc.), els quals fins el moment estaven estretament lligats a aquest col·lectiu. A més, aquestes activitats reforçaven els seus hàbits i patrons (socials, culturals, salut...), i esdevenien unes eines importants de prevenció de múltiples riscos.

En aquesta línia, hi ha la percepció d'alguns professionals dels serveis socials que no s'afavoreix la inclusió de la infància, ja que hi ha hagut una retallada pressupostària de les administracions. Segons aquest cos tècnic, des de les administracions no es prioritza la infància i adolescència, ja que s'ha fet una prioritització pressupostària per cobrir les necessitats bàsiques (aliments, habitatge...).

9. Desbordament i saturació dels serveis locals adreçats a afavorir la inclusió social

L'actual situació de crisi ha saturat i desbordat alguns dels serveis locals de la ciutat de Manresa: centres d'ocupació i formació, serveis d'atenció social, entitats i plataformes d'ajudes, etc.

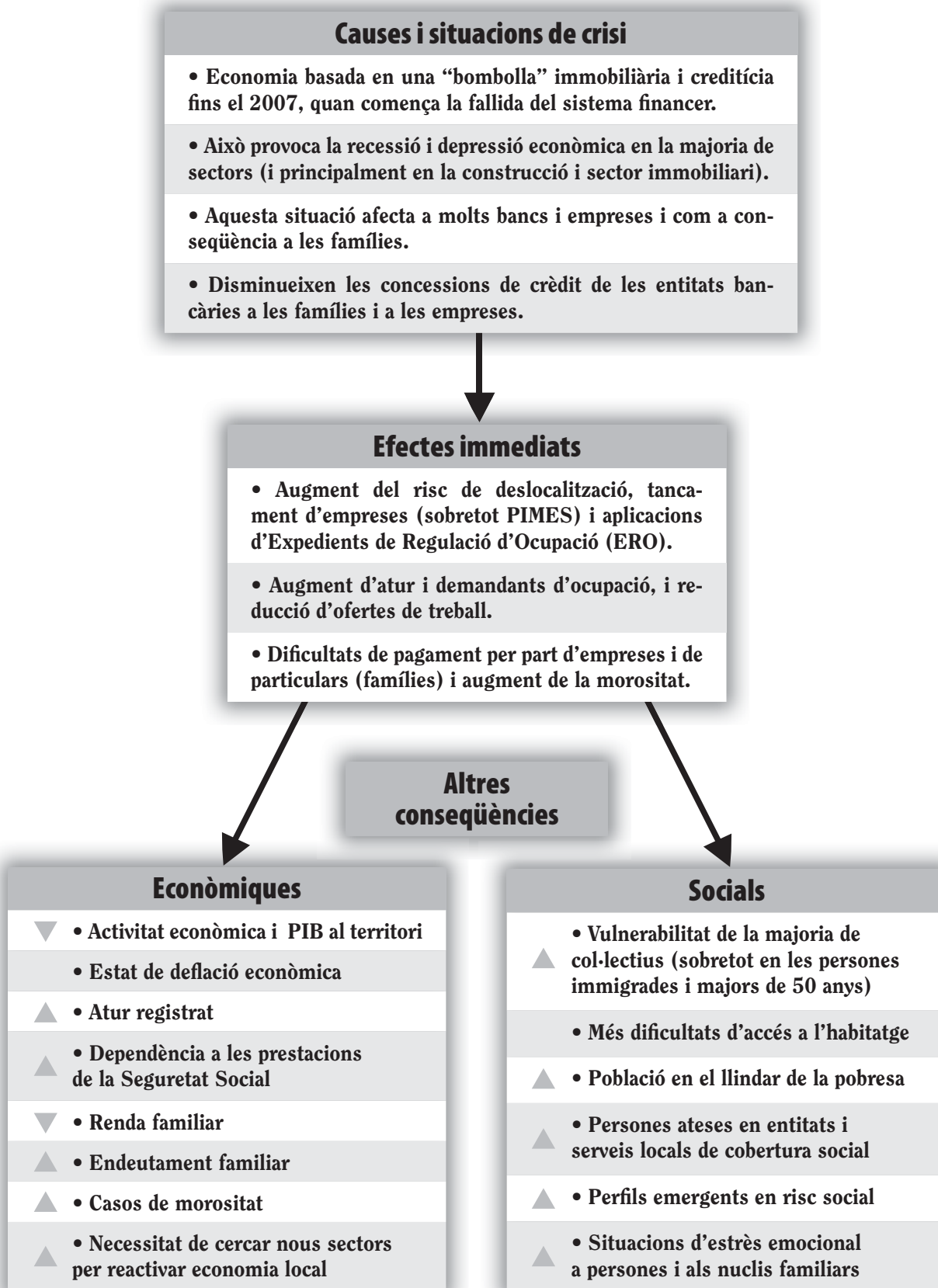
Cal dir que aquest context també està afectant l'administració local, la qual té majors dificultats per planificar i gestionar polítiques públiques i socials. La manca de recursos econòmics explica les dificultats per pal·liar i afrontar l'augment de problemàtiques socials existents a la ciutat de Manresa.

Tenint en compte aquesta situació, la percepció dels professionals dels serveis locals és que hi ha un empitjorament en el clima davant l'augment de persones demandants amb desbordament per situacions de risc social.

ESQUEMA - RESUM

REFERÈNCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

Ajuntament de Manresa (2008). Informe social de Manresa 2008

- (2008). Anuari estadístic de Manresa 2008
- (2008). Estructura empresarial del Bages
- (2008). Polígons. Activitats econòmiques de Manresa. CEDEM
- (2009). Butlletí semestral d'Inclusió social de Manresa. 1r semestre de 2009.
- (2009). Informe socioeconòmic de Manresa 2009
- (2009). Informe de conjuntura trimestral. Segon trimestre
- (2009). Informe de conjuntura trimestral. Tercer trimestre
- (2009). Informe de detecció de necessitats (ILOQUID)
- (2009). Observatori de la Immigració. 30 de juny de 2009.

Consell Comarcal del Bages (2009). Estudi prospectiu de la promoció de la diversificació econòmica del Bages: Identificació de tendències, riscos i oportunitats pel desenvolupament d'activitats econòmiques de la comarca del Bages.

Departament de Medi Ambient i Habitatge (2008). Estadístiques sobre el mercat d'habitatges de lloguer a Catalunya.

- (2009) Mercat immobiliari a Catalunya. Evolució i perspectiva Núm.36
- (2009) Informe continu sobre el sector de l'habitatge a Catalunya. Juny 2009
- (2009) Informe continu sobre el sector de l'habitatge a Catalunya. Juliol-Agost 2009
- (2009) Informe continu sobre el sector de l'habitatge a Catalunya. Novembre de 2009

Diputació de Barcelona (2008). Dossier d'escenaris per a la planificació territorial de serveis d'autonomia i atenció a la dependència, a la província de Barcelona (2009-2015)

ECOM (2009). Escenari actual i factors de futur de la població amb discapacitat a Manresa. Diputació de Barcelona.

FMI (2009). Informe anual 2009. La lluita contra la crisi mundial

- (2009). Perspectives de l'economia mundial. Octubre 2009

FUB (2009). Anàlisi de la salut i els hàbits dels alumnes de 4t de primària (de 2005 a 2009). FUB

FUNCAS (2009). Panel de previsions de l'economia espanyola. Setembre-2009

Fundació CIREM (2008). Diagnosi del sistema social i sociosanitari d'atenció a la dependència (Manresa i Bages). Ajuntament de Manresa

- (2009) Pla Estratègic. Sector d'Atenció a la Dependència a Manresa.

Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) (2008). Estadística de distribució personal de la renda i de risc a la pobresa 2006

Institut d'Estudis de la Seguretat (IDES) (2009). Informe 2009: La incidència de la crisi sobre la prevenció i la seguretat.

Institut d'Infància i Món Urbà (CIMU) (2008). Volum I del III Informe CIMU 2008 sobre l'estat de la infància i les famílies. Malestars: infància, adolescència i famílies.

Manifest de la taula territorial de la discapacitat del Bages (2009). Signada per entitats i administracions locals i comarcals

Obra Social de Caixa Catalunya (2009). Informe de la Inclusió social a Espanya 2009. Caixa Catalunya

- (2008). Informe de la Inclusió social a Espanya 2008.

Obra Social Fundació La Caixa (2008). Monoparentalitat i Infància.

OMS. (2008). Informe sobre la salut en el món. L'atenció primària de salut: més necessària que mai.

Servei d'Estudis de Caixa Catalunya. (2008). Informe sobre la conjuntura econòmica. Núm. 122.

- (2009). Informe sobre la conjuntura econòmica. Núm. 127.

- (2009). Anuari econòmic comarcal 2009.

- (2009). Situació i perspectives de l'economia catalana. Juny 2009

- (2009). Informe sobre el consum i l'economia familiar. Núm. 55

- (2010). Economia espanyola i context internacional. Gener 2010

Síndic de greuges (2009). La protecció a la infància en situació d'alt risc social a Catalunya. Informe extraordinari.

UGT (2009). La situació laboral de les persones amb discapacitat.

UNICEF-Espanya (2009). Memòria de les jornades sobre Pobresa infantil a Espanya.

Plans:

Pla d'Acció per a la Inclusió i la Cohesió Social a Catalunya (2006 – 2008)

Pla d'Inclusió Social de Manresa (2009)

Lleis, decrets i ordres:

Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials

Llei orgànica 14/2003, de 20 de novembre, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (BOE n.279/2003)

Llei orgànica 39/2006, de 14 de desembre, de Promoció de l'Autonomia Personal i Atenció a les persones en situació de dependència i a les famílies (BOE n.299/2006)

Ordre ASC/512/2009 de la targeta acreditativa de la discapacitat, iniciativa de la Generalitat de Catalunya, impulsada des del Departament d'Acció Social i Ciutadania

Pacte nacional per a l'habitatge 2007-2016. Generalitat de Catalunya. Departament de Medi Ambient i Habitatge

Pacte nacional per a la immigració (2008). Generalitat de Catalunya. Departament d'Acció Social i Ciutadania

Real Decret del BOE (n.22 de 26/1/2000) del Ministeri de Treball i Assumptes emmarcat dins la Llei General de la Seguretat Social

Recull de premsa:

Diari El Mundo. 15.09.2008. Secció de salut. La crisi econòmica i la salut mental

Diari Publico. 12.10.2008. Secció de ciències. Ajuda mèdica per suportar la vida.

Diari El País. 10.10.2008. Secció de salut. La crisi econòmica també afectarà a la salut mental

Diari Avui. 16.06.2009. Secció de salut. Malalts de crisi

Diari Avui. 30.06.2009. Secció de salut. La crisi incrementa els casos de trastorns mentals

Diari de Girona 10.12.2009. Secció de salut. Més ansietat i depressió pel creixement de l'atur

Webs d'interès:

Ajuntament de Manresa: **www.ajmanresa.cat**

Àrea de Benestar Social de la Diputació de Barcelona: **www.diba.cat/servsocials/**

Centre de Documentació de Serveis Socials del Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya: **www.portalsocial.net**

Confederació Espanyola d'Agrupacions i Persones amb Malaltia Mental:
www.feafes.com/FEAFES/DocumentosElectronicos/Capitulo10243

Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya: **www.gencat.cat/benestar/**

Estudis i Anàlisis de Caritas: **www.caritas.es/estudios**

EUROSTAT: **www.europa.eu.int/comm/eurostat/**

Fomento de Estudios Sociales y Sociología Aplicada (FOESSA): **www.foessa.org**

Institut d'Infància i Món Urbà: **www.ciimu.org**

Institut d'Estadística de Catalunya: **www.idescat.net**

Instituto Nacional de Estadística: **www.ine.es**

Inclusió social en la Fundació Lluís Vives: **www.fundacionluisvives.org/temas/inclusion_social/index.html**

Manresa Inclusió: **www.manresainclusio.cat**

Perfil de la ciutat. Indicadors de Qualitat de Vida a les Ciutats: **www.perfilciutat.net**

Sistema d'Informació Socioeconòmica Local. Programa HERMES: **www.diba.es/hg2/menu_ini.asp**

AMB LA COL·LABORACIÓ DE

Generalitat de Catalunya
**Departament d'Acció Social
i Ciutadania**

Ajuntament de Manresa